

Филаџелисџа

Часопис Савеза филаџелисџа Србије

The Philatelist

Journal of Union of Philatelists of Serbia

– 276 –

Писма граничне страже
(Aviso Piquet) Земунском
војном комунитету

Нова, до сада неоткривена,
грешка на целини Србије

Велика реткост авионске
поште Краљевине Југославије

Српска војна пошта
после ослобођења Србије 1918

Нове књиге

Документом на документ

Изложба фотографија
и докумената Србија и
Русија у Великом рату

Србијамарка

Документа

Филаџелиста

Часопис Савеза филаџелиста Србије

The Philatelist

Journal of Union of Philatelists of Serbia

Излази четири пута годишње.
Цена појединачног примерка
за читаоце у Србији 200 РСД.

Published four times a year
by Union of Philatelists of Serbia
Price for abroad: 3 EUR + postage

Address:
Union of Philatelists of Serbia
Kosovska 47, 11000 Belgrade, Serbia
Tel/Fax +381 (0) 11 323 09 29

Цене огласа за домаће огласиваче:
1/4 стране, ц/б 500 РСД
1/4 стране, у боји 700 РСД
1/2 стране, ц/б 1.000 РСД
1/2 стране, у боји 1.400 РСД
1/1 страна, ц/б 2.000 РСД
1/1 страна, у боји 2.800 РСД

РЈ „СРБИЈАМАРКА“
Палмотићева 2, Београд
Тел +381-11-30 63 260
Факс +381-11-36 41 855
rjsrbijamarka@jp.ptt.rs

Продавница
„ФИЛАТЕЛИЈА“
Таковска 7, Београд
Тел +381-11-33 43 248

У ОВОМ БРОЈУ ПИШУ:

Душко ЈАКИЋ
Александар КРСТИЋ
Зоран СТЕПАНОВИЋ
Милан РАДОВАНОВИЋ
Војислаб БЕГОВИЋ
Слободан МЕАНЦИЈА

***

Секретар редакције:
Слободан МЕАНЦИЈА
Гост-уредник Војислав БЕГОВИЋ

***

Рукописи се не враћају. Марке или други материјал послат због снимања враћамо у препорученом писму или по договору.

Прештампавање дозвољено уз навођење извора и аутора, уколико није другачије наведено.

***

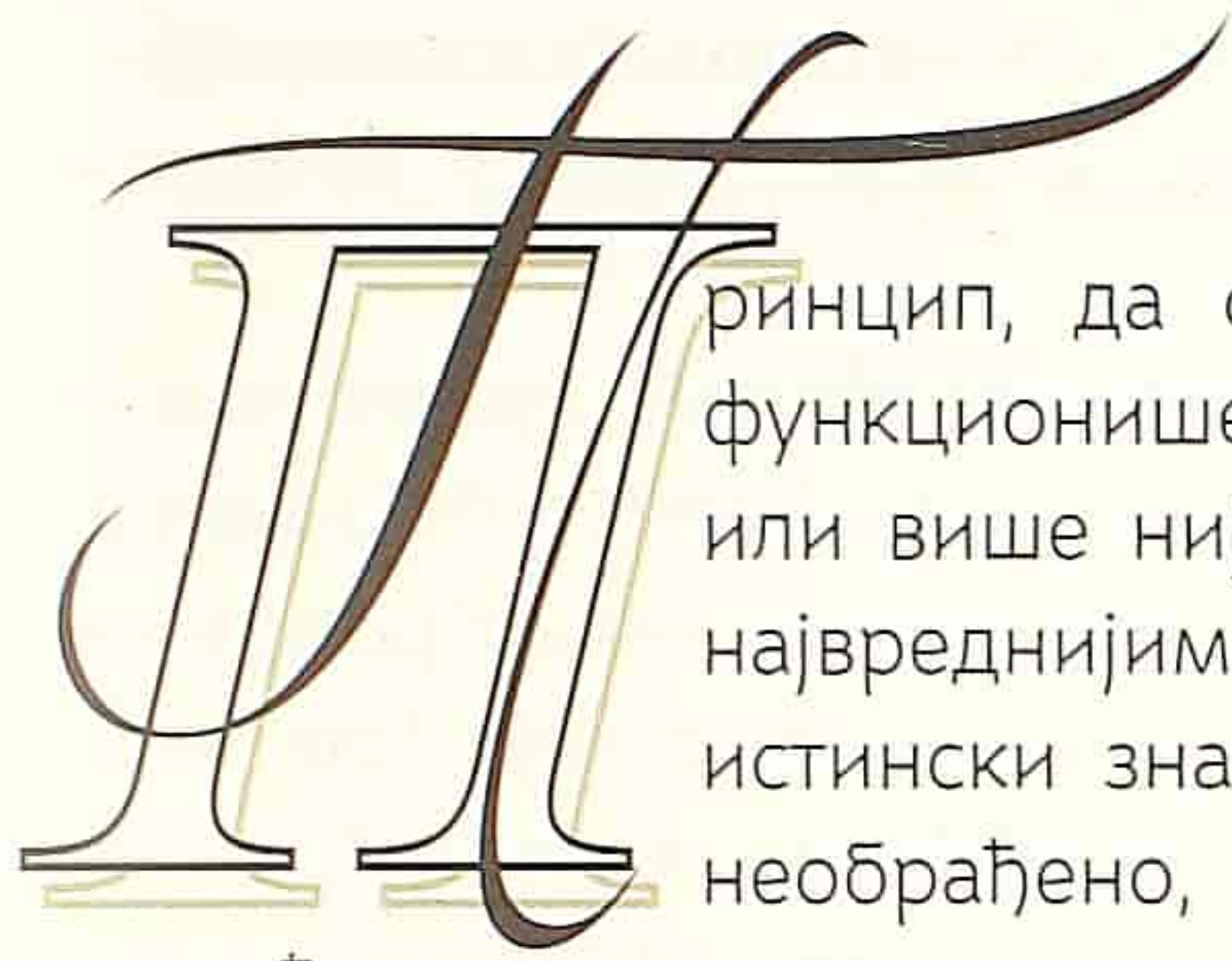
Издавач:
Савез филаџелиста Србије
e-mail: sfs@ptt.rs

Графичка обрада и припрема за штампу:
ЈП Пошта Србије
РЈ „Србијамарка“

Штампа
ЈП Пошта Србије
РЈ „Хибридна пошта“
Тираж: 500 примерака

ринцип, да се ствар најбоље сачува када се објави, у филателији функционише крајње условно. Много тога је објављено па заборављено или више није доступно јавности. Утисак је да се недовољно пише о највреднијим објектима, чиме се умањује способност да се спозна њихов истински значај. Као последица, и дан-данас доста тога је стручно необрађено, непубликовано и непознато сакупљачима. Само ретки, посвећени истраживачи и писци, попут савремених археолога, трагају у слојевима историје и поштанске историје верујући да је то мисија високог степена бављења филателијом. Резултате неких од тих истраживања можете наћи и на страницама нашег часописа.

Ову слику, унеколико, допуњава сазнање да се неке од великих реткости српске филателије, путем набавки у иностранству са циљем попуњавања приватних колекција, враћају у земљу. Имамо прилику да их видимо на ретким филателистичким изложбама у Србији или публиковане у стручним радовима у овом и другим часописима. Повратак драгоценог филателистичког материјала има шири – културни значај и далеко превазилази границе интереса приватне колекције. ПТТ Музеј одавно не врши набавку и откуп материјала за попуњавање својих збирки, па је овај пут утолико значајнији.

“Пошта Србије” је 7. септембра повукла из продаје, из свих пошта у Београду, Међународни купон за одговор. Да подсетимо, рок за замену ове емисије купона је 31.12.1917. У међувремену, Пошта није почела са продајом новог – “Истанбулског модела”. Питали смо Пошту када ће се нови купони наћи у продаји и добили одговор: “Јавно предузеће “Пошта Србије”, Београд, наручила је нову количину Међународног купона за одговор. Очекујемо да нам Светски поштански савез ускоро испоручи исте.” До закључења овог броја нови купон српског порекла није пуштен у продају.

Јамусукро главни град Републике Обала Слоноваче биће домаћин 27. Конгреса УПУ 2020. године. Одлука да Република Обала Слоноваче буде домаћин овог догађаја донета је на маргинама 26. Конгреса УПУ одржаног од 20. септембра до 7. октобара 2016. у Истанбулу.

Ово је велика победа за Африку, када се зна да су на деветој конференцији ПАПУ-а (Pan African Postal Union, a specialized Agency of the African Union) одржаној у Јаундеу (Камерун) од 22. до 23. јула 2016. године афричке државе подржале Републику Обала Слоноваче да буде организатор овог догађаја. Мото ове групе афричких земаља био је “За једну пошту у Африци” (“For a Single Post in Africa”)

Оно што је сасвим сигурно, бар када се ради о нама филателистима – сакупљачима поштанских целина јесте, да ће на 27. Конгресу бити инаугурисан нови дизајн Међународног купона за одговор.

Завршни документ сваког Конгреса УПУ садрже “море” информација драгоцених за истраживаче поштанске историје и колекционаре филателије. По правилу доступан је и може се преузети електронским путем. Такав је случај и са последњим Конгресом. Прегледајте “Decisions of the 2016 Istanbul Congress”.

Међународне промотивне активности Организационог одбора Светске филателистичке изложбе ПРАГ 2018 почеле су састанком са званичним филателистичким партнером, немачком аукцијском кућом Кристоф Гертнер, фебруара ове године. За

почетак, симболично, послужена је сјајна торта (види слику на страни 5).

Ових дана немачка аукцијска кућа Кристоф Гертнер ставила је на продају изванредну реткост српске филателије. Осврт на тај објекат наћићете у овом броју, у рубрици "Документом на документ".

У последњој недељи септембра, у крипти Храма Светог Саве у Београду приређена је изложба фотографија и докумената "Србија и Русија у Великом рату". Аутор поставке је Душан Бабац, а изложба је организована у сарадњи Храма Светог Саве и Фонда Краљевски двор, уз подршку Министарства културе Републике Србије. Изложба која говори о савезништву Србије и Русије у Првом светском рату је својеврстан историјски преглед о војним везама и односима два народа. Пажљивији посетилац, заинтересован за ову тему у друштвеној филателији, могао је наћи драгоцене податке за своје истраживање.

Уредник

Сећање на велику победу коју је српска војска извојевала у Првом светском рату против Бугара на планини Кајмакчалан. Како би победа остала заувек запамћена, српска Врховна команда одлучила је да у домовину пренесе камење са врха Свети Илија високог 2.524 метара.

Душко ЈАКИЋ и Војислав БЕГОВИЋ

ПИСМА ГРАНИЧНЕ СТРАЖЕ (AVISO RIQUET) ЗЕМУНСКОМ ВОЈНОМ КОМУНИТЕТУ¹

Историјски део

Пожаревачким миром² Аустрија је добила Банат, Малу Влашку, северну Србију и југоисточни Срем са Земунском. Земунско властелинство, осим Земуна, обухватало још 21 насеље: Бежанију, Бољевце, Витојевце, Војку, Голубинце, Добановце, Дреновац, Јаково, Карловчић, Керек, Купиново, Обреж, Огар, Пећинце, Попинце, Прогар, Сакуле, Сурчин, Толинце и Фенек.

Према мировном уговору, склопљеном у Београду (Београдски мир 1739), територије јужно од Саве и Дунава препуштене су Турцима. Сава и Дунав постали су тако граница према Турској. После ратификације уговора о миру, која је обављена на сплаву на Сави, близу њеног утока у Дунав, цариградском конвенцијом (1741) коначно је решено и питање разграничења на Великом ратном острву (Kriegsinsel).

Јужна половина острва припала је Турској, а северна Аустрији, с тим да се аустријски део „може обделавати и да сељаци могу уживати плодове својих усева“. Обрађивачи су могли подизати на острву склоништа, али је било „збрањено да се подижу утврђења“.

Најважнија гранична служба аустријске монархије према Турској била је кордон, успостављен 1699. године, који је 1739. досегао и до Земуна³. Био је то погранични систем са озиданим чардацима са осматрачницама и сталном војном посадом, који је веома подсећао на римски лимес, по чијем узору је и устројен. Посебну улогу у кордонском систему имали су контумаци, карантини. Земунски контумац основан је 1730. године.

¹ У оквиру Војне границе постојали су и слободни војни комунитети. То су била напредна и имућна места, углавном вароши и градови. На територији Војводине постојали су слободни војни комунитети: у Петроварадину, Земуну, Сремским Карловцима, Сремској Митровици, Белој Цркви и у Панчеву. Слободни војни комунитети имали су свој магистрат који је имао и судску власт у првом степену.

² Мировни уговор склопљен је у Пожаревцу 21. VII. 1718. између Хабсбуршке Монархије, Млетачке Републике и Османлијског Царства, којим су завршени млетачко-турски (тзв. Други морејски рат 1714–18) и аустро-турски рат (1716–18).

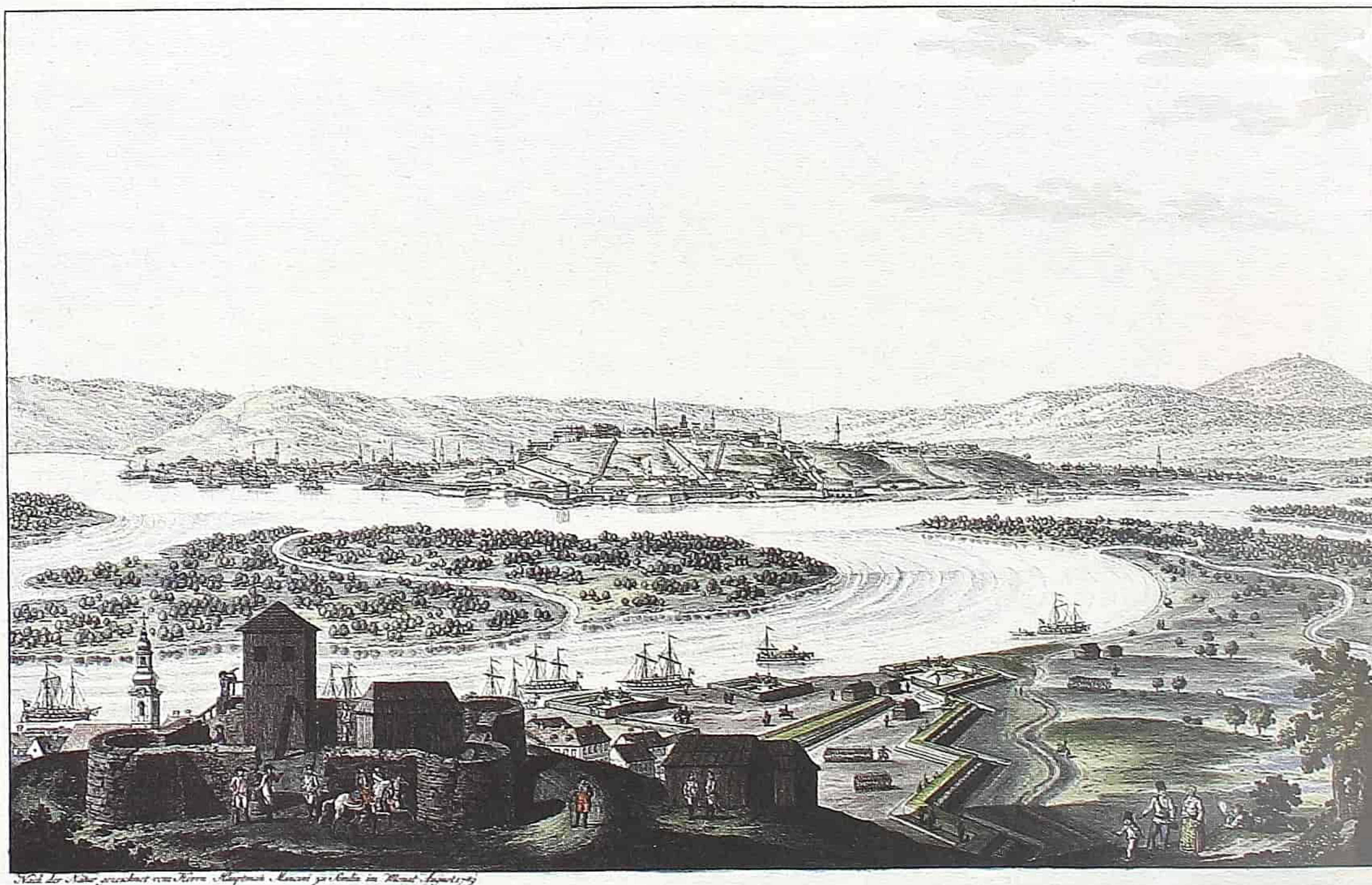
³ У Земуну је 1730. године основана погранична санитарна и привредна установа - контумац, која је укинута 1842. године.

Описујући опште мере опрезности које су земунске власти предузимале за одбрану од куге у виду продужења контумацког карантина и појачања кордонске страже проф. Илић⁴ наглашава да је "вршен строг надзор не само на главним него и на свим осталим пролазима, а нарочито се мотрило на она места која су била подесна за кријумчарење. Савом и Дунавом су стално пловиле шајкашке патроле."

Прва од мера за одбрану од куге 1812. и 1813. године, на терену Земунског комунитета, коју је генерал Червинка командант Земунске војне команде наложио Магистрату, гласила је да "нико не сме да се више од 50 корака приближи обали Саве до ушћа у Дунав а оданде обали Дунава узводно до извидничке страже ("Aviso Piquet"-а). Ко се буде на тој "штреки" ухватио без нарочите дозволе Војне команде, или чак с њом али без пратње санитетског лица биће одведен у контумац да као сумњив издржи карантин.

У четвртој тачки мера за одбрану од куге 1812 - 1813 забрањује се прелаз на Ратно острво осим онима који се код Војне команде могу легитимисати магистратским уверењем ("Zeugnis") "да морају онде сећи трску или обрађивати додељено им земљиште. Нико се од тих не сме више 50 корака приближити чардацима на Острву, а још мање онима од ушћа Саве па све до леве дунавске обале (...) "

Слика 1. У првом плану, Земунски контумац, Дунав и Велико Ратно острво са видљивим разграничењем између Турске и Аустрије. Сасвим десно "шпиц Саве" са Београдском тврђавом у другом плану (1789).

⁴ У Танасије Ж. Илић, Одбрана Земуна од куге у Београду и Србији 1814 године, 1956, 165.

⁵ Миодраг Ж. Дабижић, 1985

На положај извидничке страже указује податак проф. Илића, да је "претходне јесени и зиме (1813) на неколико места, због поплаве, покварен насип код извидничке страже ("Aviso-Piquet") па се не може до ње лако пешице доћи. Магистрату је стављено у дужност да га што пре потпуно оправи, што је такође с јесени учињено."

Последња опасност од куге у Земуну појавила се 1814. године, кад је у турском Београду завладала ова болест и кад се у Земуну и његовој околини налазио велики број избеглица из устаничке Србије (слом Првог српског устанка, 1813).⁵

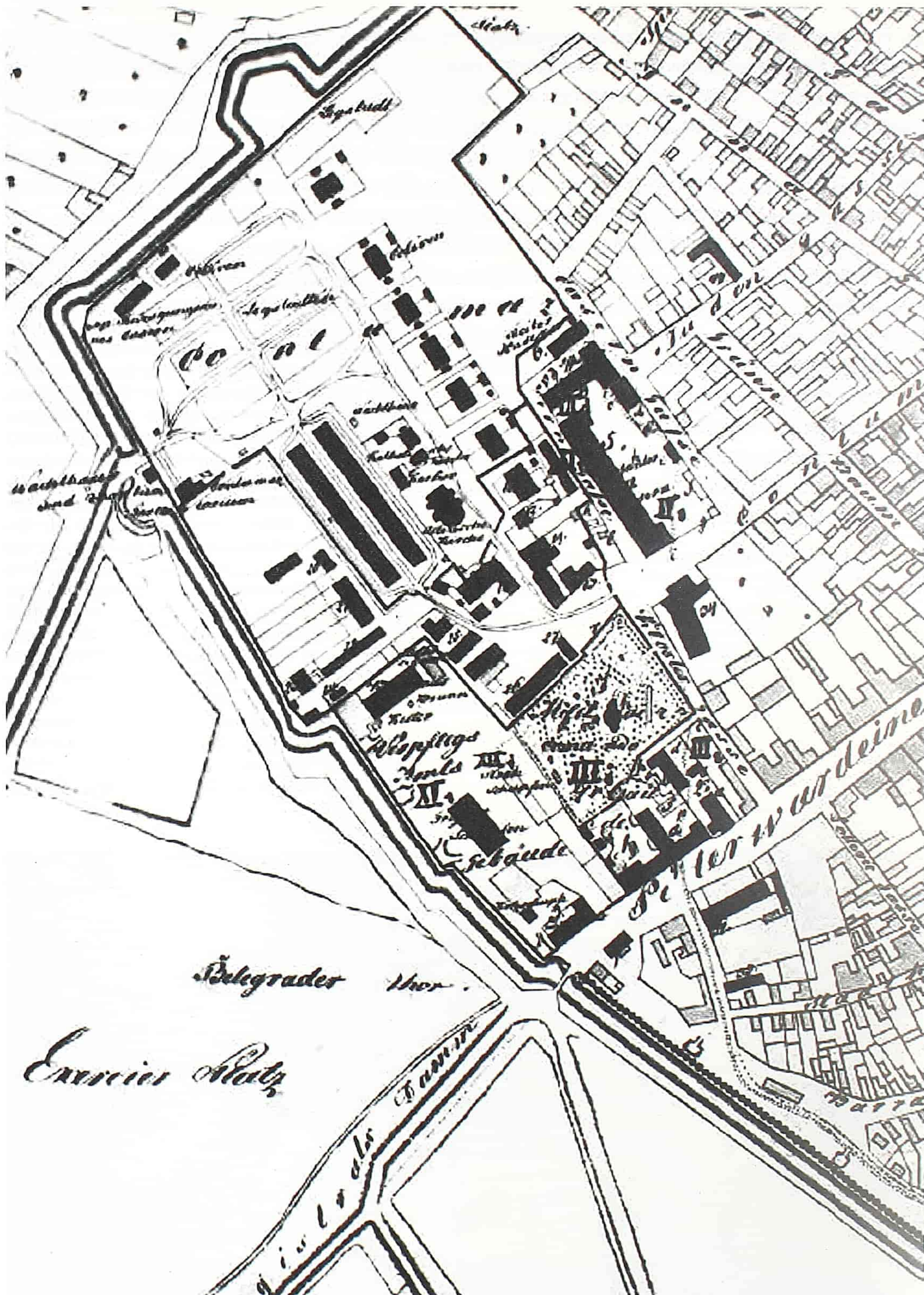
Установе "Aviso Piquet" и "Reiter Piquet" помињу се у вести из Земунa у нирнбершким Allgemeine Handlung - Zeitung од 3. јануара 1815. године. Често плављен терен је требало обезбедити насипима који су водили од Београдске капије до извидничке страже и од Контумацке капије до коњичке страже као би се обезбедио становништву приступ у сврху снабдевања огревом у зимском периоду. Ови топоними су приказани и на Бертолдовом плану на слици 3.

Слика 2. Allgemeine Handlung - Zeitung
Земун, 12. дец. 1814. г.
Објављено 3. јануара 1815. г.

Semlin, vom 12. Dec. Die wegen der so lange angehaltenen Kontagion unterbrochene Kommunikation mit Serbien ist, da nicht die geringste Spur dieses Uebels mehr zu bemerken war, gegen Ende des vorigen Monats wieder eröffnet worden. Der Belgrader Gouverneur Suliman Pascha hat seinerseits so gleich die Kaiser, Salonicher und Seresser Paschas mit dem Bemerkten von dem gänzlich nachgelassenen Uebel hiervon verständigt, daß die Karadgi (Fuhrleute) und Handelsleute dieser Handelsplätze unterrichtet werden wollen, und daß das Karavanengeschäft wie ehedem ohne aller Besorgnis betrieben werden könne. Wegen der allzu großen Ueberschwemmung und der Bequemlichkeit der Einwohner um ihr Brennholz für den Bedarf des Winters trocken einzuführen zu können, theils aber wegen Erleichterung des Handels, ist vom Belgrader Thor hier bis zum Aviso-Piquet, wo während des letzten Türkenkrieges eine sehr feste Redoute zur Vertheidigung der Stadt bestand, ein sehr hoher Damm, auf welchen sich zwei Wagen bequem ausweichen können, erbauet worden. Für den Transport der von jenseits anlangenden Waaren, wird auch ein Damm, der vom Kontumazthor bis zum Reiter-Piquet hinaus reicht, und bereits ausgeheckt ist, auf das künfftige Frühjahr, nachdem es schon zu spät um die Jahreszeit ist, errichtet werden.

Слика 3. Детаљ плана Земунa око 1830: положај Контумаца, његових и градских утврда и јавних зграда. Доле: "Београдска капија", простор војног вежбалишта и тзв. Београдски насип.

На некадашњем плавном терену с београдске стране изграђени су водени шанчеви. То су јаркови (Graben) који воде на Дунав од Београдске (Magistrats Thor) и Контумацке капије (Contumatz Thor). У троугластим површинама између ових јаркова направљена су пространа стоваришта за дрва и војна вежбалишта. У варош се и даље улазило кроз капије којих је на дунавској страније било шест, на београдској две, на бежанијској једна и на петроварадинској четири.

На основу плана на слици 3 долазимо до детаљнијих објашњења топографских појмова. У недостатку друге грађе као компаративни материјал у овом истраживању користио сам репродукције две гравире, од којих је друга из 1839. године. Овај "реконструктивни" поступак послужио ми је у покушају прецизнијег утврђивања локације извидничке страже (Aviso-Piquet) и коњичке страже (Reiter-Piquet).

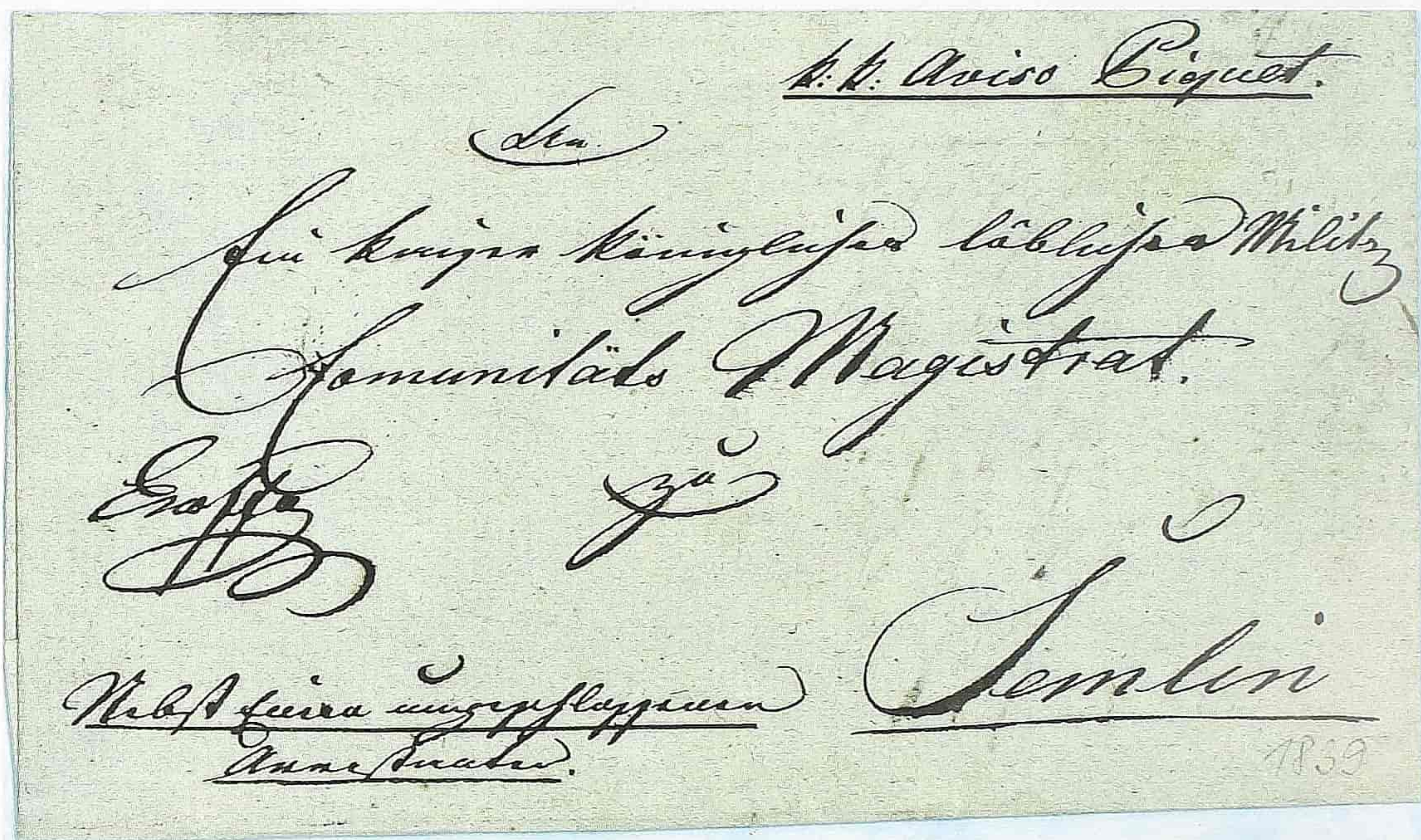
Према овој реконструкцији, станица извидничке страже била је удаљена од Магистрата не више од једне "поште" (око 7 км). Писма су пошиљана по куририма. Друго запажање је веома "исписан рукопис" на немачком језику и завидна службена форма писма, што указује да се радило о уређеној војној служби.

Слика 4. Извидничка стража (Aviso-Piquet) са аустријском заставом на јарболу. У првом плану: плавни терен на југоистоку ка Сави и југозападно према равници.

Генерал Червинка⁶ 19. септембра 1814. јавља Магистрату "да ће се се већ направљена стражара код Aviso-Piquet-а фортификацијски утврдити, тако да стражари могу у њој боравити целе зиме". С обзиром да се Земун нашао на самој пограничној линији, граничарска стража морала је да испуни своја три основна задатка: војнички, санитарни и привредни. Из тог разлога подигнут је на Сави и Дунаву низ чардака и колиба с посадама и патролама.

Слика 5. Писмо (извештај) извидничке страже (k.k. Aviso Piquet) упућено Војном комунитету Земун (1839). (Колекција Д. Јакић)

ДОКУМЕНТА

Од интереса за овај рад је да подсетимо да је Славонско-сремска генерална команда преко својих подређених органа: региментских и кордонских команданата, а нарочито преко Земунске војне команде, вршила посматрања над збивањима у турским провинцијама у Србији кроз 18. и 19. столеће и на основу њихових извештаја обавештавала Дворски ратни савет (у Бечу прим. аутора).⁷

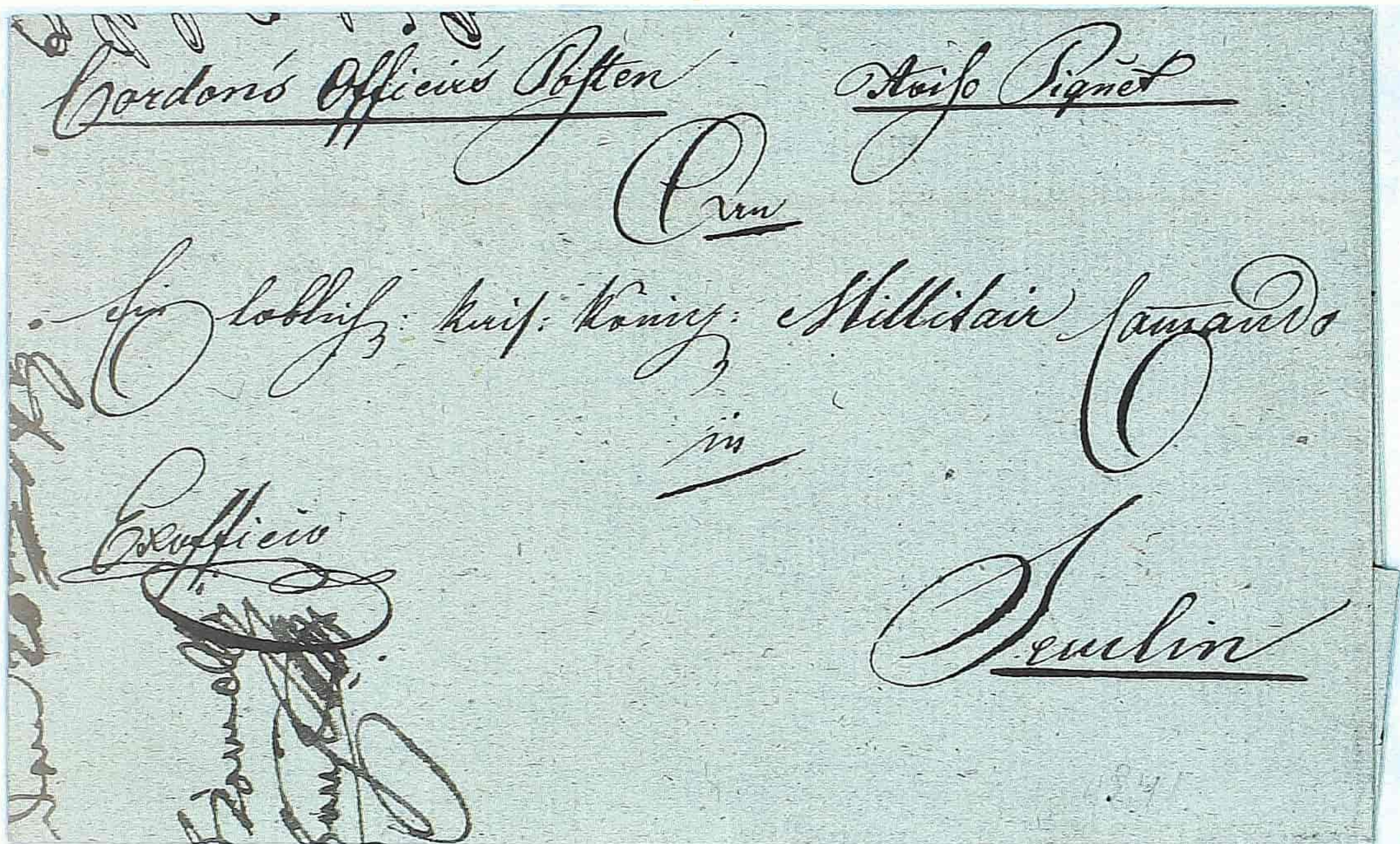
У наставку приказујемо писма формирана од полутабака чија је тежина око $\frac{1}{2}$ лота⁸. Димензије су: 20,5 x 36,5 cm (сл.5), 22 x 35 cm (сл.6), 23 x 39,0 cm (сл. 7) и 23,5 x 38,0 cm (сл. 8). Из забелешке о завођењу писама по приспећу у Комунитет види се да је то увек било сутрадан рачунато од дана пошиљања.

⁶ Командант Земуна генерал Ф. Н. фон Червинка (умро у Земуну 1824)

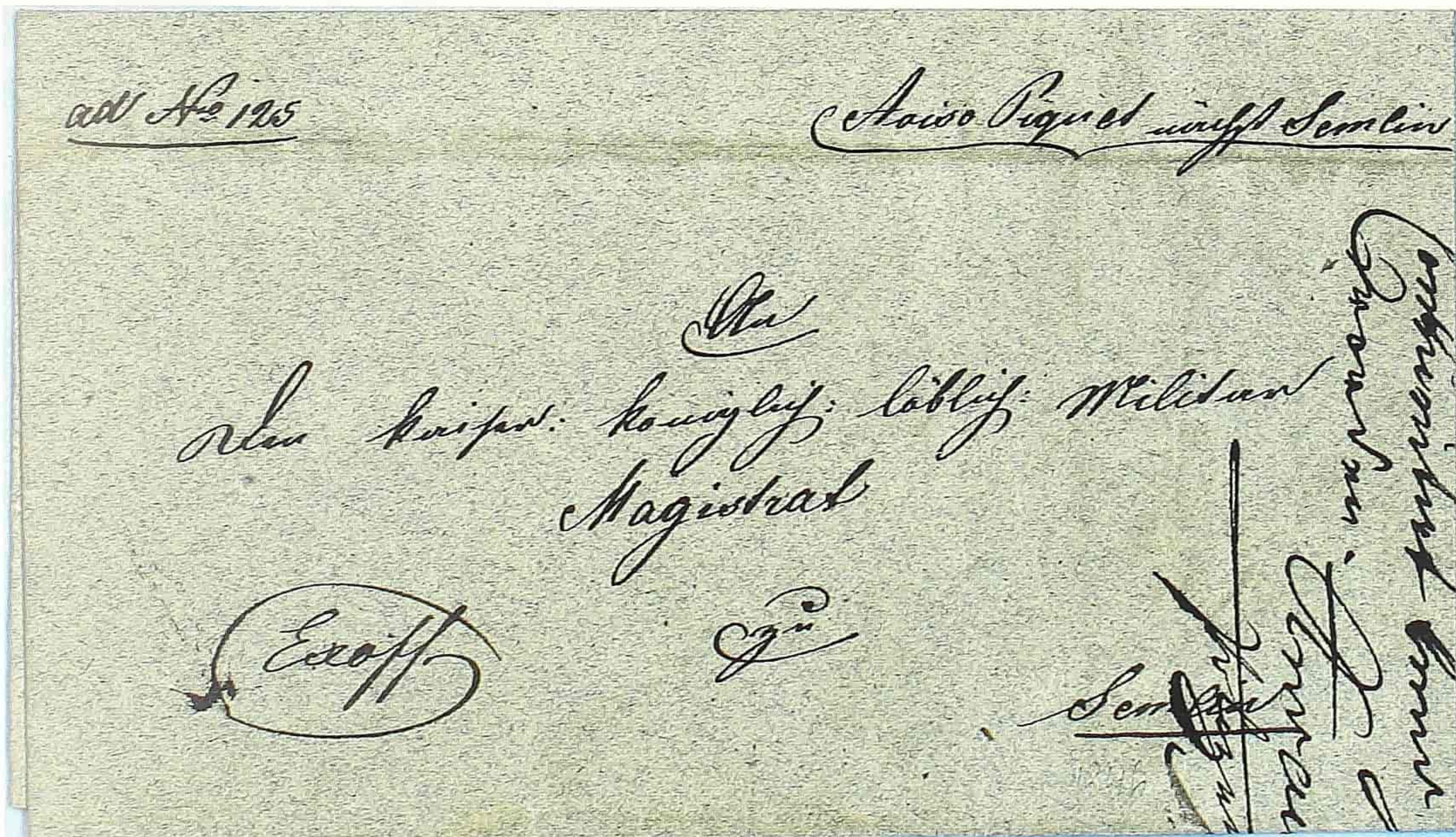
⁷ Лазар Ђелап, Архивски фонд Славонско-сремска- генерална команда

⁸ Лот стара мера за тежину = 17,5 грама

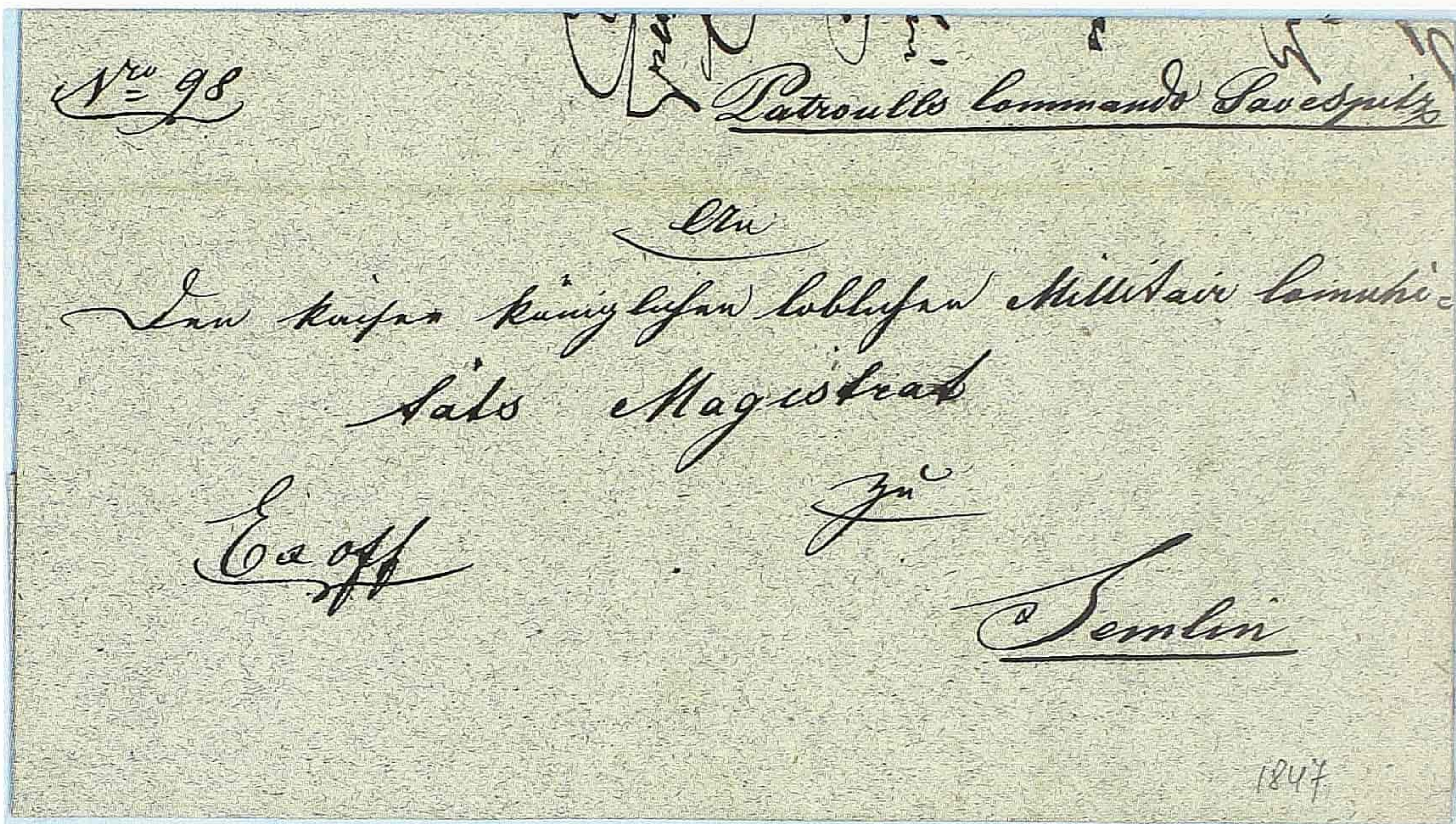

Слика 6. Cordons Officiers Posten - Aviso Piquet: службено писмо официра граничне страже упућено Војном комунитету Земун (1841). (Колекција Д. Јакић)

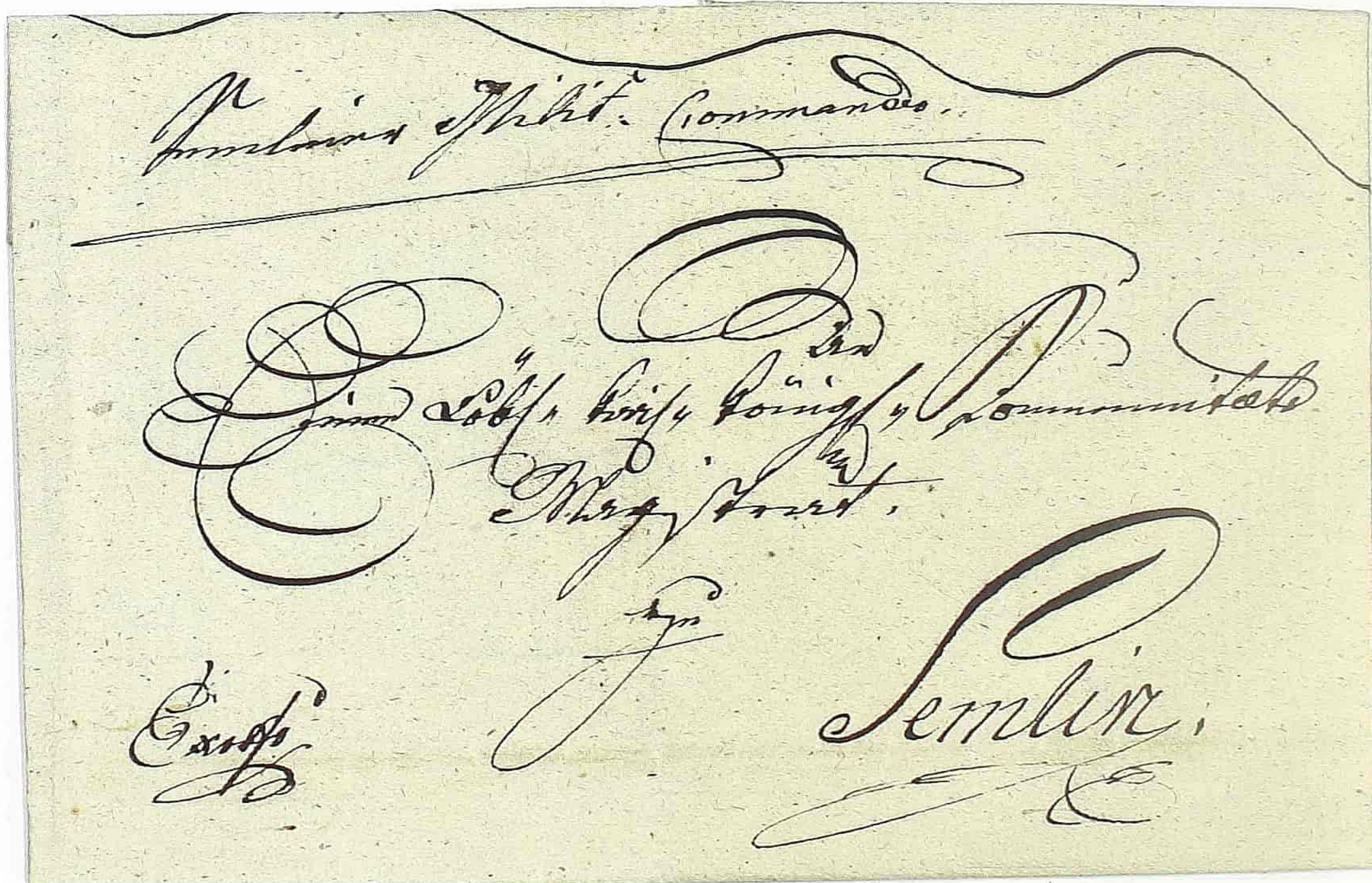

Слика 7. Писмо извидничке страже (k.k. Aviso Piquet) упућено Војном комунитету Земун (1846). (Колекција Д. Јакић)

Слика 8. Писмо (извештај) извидничке команде упућено са локације шпиц реке Саве (Patrouille Commando Savespitz, sic.) Војном комунитету Земун (1847). (Колекција Д. Јакић)

Слика 9. 1816. Писмо Земунске граничне команде Земунском магистрату (колекција Д. Јакић)

Александар КРСТИЋ*

НОВА, ДО САДА НЕОТКРИВЕНА ГРЕШКА НА ЦЕЛИНИ СРБИЈЕ

Шелина од 10 пара за међународни саобраћај штампана у два издања 1913 г. и друго издање 1915. које се разликује од издања 1913. у слову Д у речи "ДОПИСНА". Због почетка рата ове карте су употребљене врло ретке.

Целина из 1915. године је недавно пронађена са словном грешком у ћириличном натпису "КАТРА" уместо "КАРТА"

Ова грешка је очигледно брзо примећена и исправљена тако да је ова карта за сада уникат. Послата је у децембру 1915. г. за католички Божић, као војна карта (FELDPOST) од стране немачког официра својој жени у Берлин, са војним жигом "D, Feldpost Exp - 105, Division"

* Атестатор Савеза филателиста Србије

Ова спектакуларна грешка на српској целини је побудила велико интересовање у српској филателистичкој јавности јер је сматрано да су све грешке или особености познате и добро испитане, посебно у области поштанских целина. Остаје да потврдимо да се ради о изузетном уникату, или ће време показати да постоји још оваквих примерака.

Карта спада у сакупљачко подручје целина Србије и немачке окупације Србије у Првом светском рату.

ПТТ Музеј "Културно наслеђе и природа": детаљ поставке

Дани европске баштине (21-27. септембар) у Србији обележени су темом „Културно наслеђе и природа“. На тај начин, као и претходне године, Србија се прикључила обележавању заједничке теме на нивоу Европе. Током трајања манифестације у ПТТ музеју су били изложени оригинални радови за поштанске марке, креирани у атељеу „Србијамарке“. Уз радове су приказане и поштанске марке и коверте првог дана, настали на основу оригиналних предлогака.

SPRING STAMPEX 2018 WILL INCLUDE EPHEMERA EXHIBITS 14- 17 FEBRUARY 2018

Према најави АБПС-а (The Association of British Philatelic Societies Ltd) идућег пролећа на "Стампексу" у Лондону (STAMPEX 2018) имаћемо нови излагачки и такмичарски експеримент – излагање и оцењивање изложака ефемерија (Ephemera exhibits).

Ефемерије покривају широк спектар одштампаних и писаних предмета дизајнираних за одређену сврху – од подметача за пивске чаше до честитки и од памфлета до железничких тикета. Омогућавају фасцинантан увид у културне трендове током векова и изазивају велико интересовање међу колекционарима. – На основу искуства са изложцима синдрела и разгледница желимо да колекционарима ефемерија пружимо прилику да покажу свој материјал – каже се у обавештењу АБПС-а.

Излагачи ефемерија се позивају да учествују у такмичарској класи, како би њихови излошци били оцењени у складу са правилима, или репрезентативно – нетакмичарски. Ово је експеримент чији ће резултати бити накнадно процењивани, како би ново искуство искористили за планирање будућих догађаја – саопштава АБПС.

1972 Joseph Beuys, We are the Revolution
(La Rivoluzione siamo Noi)

Зоран СТЕПАНОВИЋ*

ВЕЛИКА РЕТКОСТ АВИОНСКЕ ПОШТЕ
КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

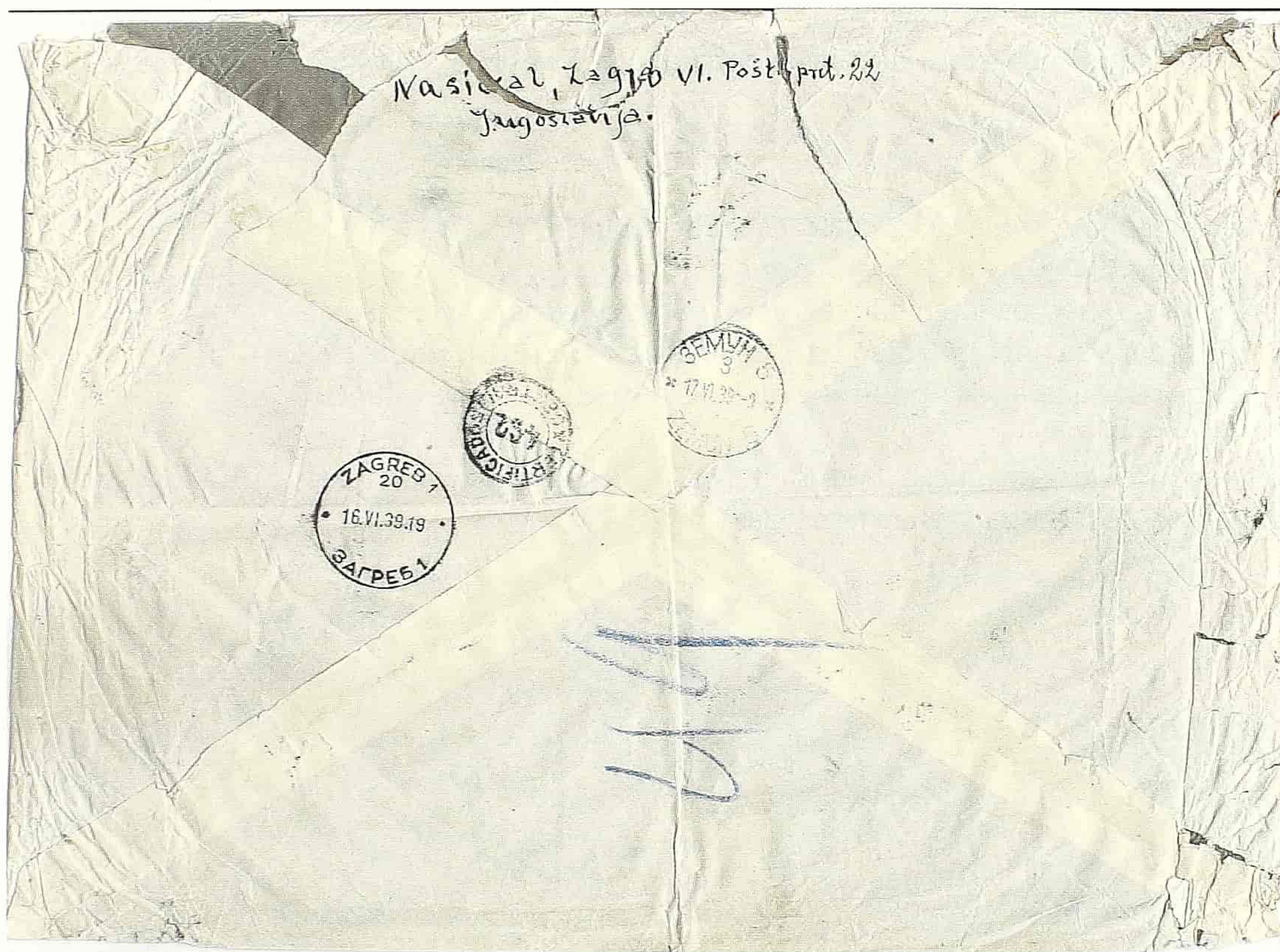

(Колекција А. Боричића)

1936. Препоручено авионско писмо тежине 208 гр веома високе мешане франкатуре, 4 x 10 дин. + 6 x 15 дин. + 5 x 20 дин. (једна вредност недостаје - скинута са писма)+30 x 30 дин. "Мали Петар" издање 1935 и 6 x 30 дин. редовно издање 1937. за авионску пошту, послато из Загреба за Буенос Аирес, Аргентина преко Земунa, транзитни аеродромски жиг ЗЕМУН 5 и долазни жиг БУЕНОС АИРЕС на полеђини писма.

* Атестатор Савеза филателиста Србије, ФИП судија за поштанску историју.

Анализа франкатуре:

- Писмо за иностранство 11 тежинске стопе (4 дин. за писмо до 20 г - прва тежинска стопа + 2 дин. x 10 = 20 дин. за сваких додатних 20 г десета тежинска стопа, укупно 24 динара).
- Препорука за иностранство 4 дин.
- Авионски додатак 31 дин. за сваких 5 г (тежина писма 208 : 5 = 42, дакле 42 x 31 дин. = 1.302 динара).

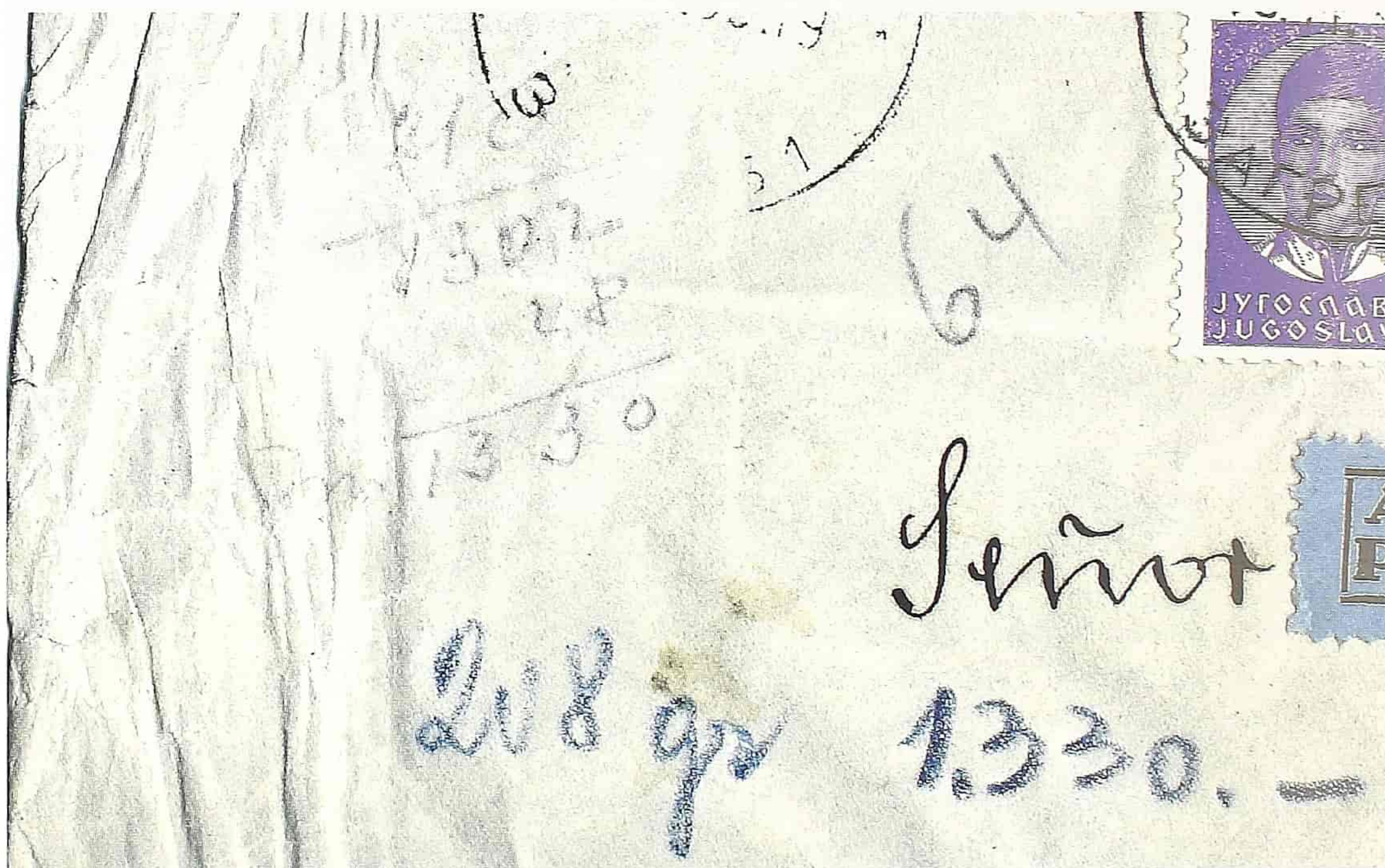

Закључак: Писмо за иностранство 11 тежинске стопе 24 динара + препорука за иностранство 4 динара + авионски додатак 1.302 динара, укупно 1.330 динара.

У овом периоду биле су на снази следеће тарифе: *

- Писмо за иностранство од 1. августа 1936. до распада Југославије.
- Препорука за иностранство од 1. децембра 1931. до 31. марта 1940.
- Авионски додатак за Аргентину од 1. маја 1938. до 14. маја 1940.

Једино познато авионско писмо, УНИКАТ и као такво представља ВЕЛИКУ реткост авионске поште Краљевине Југославије.

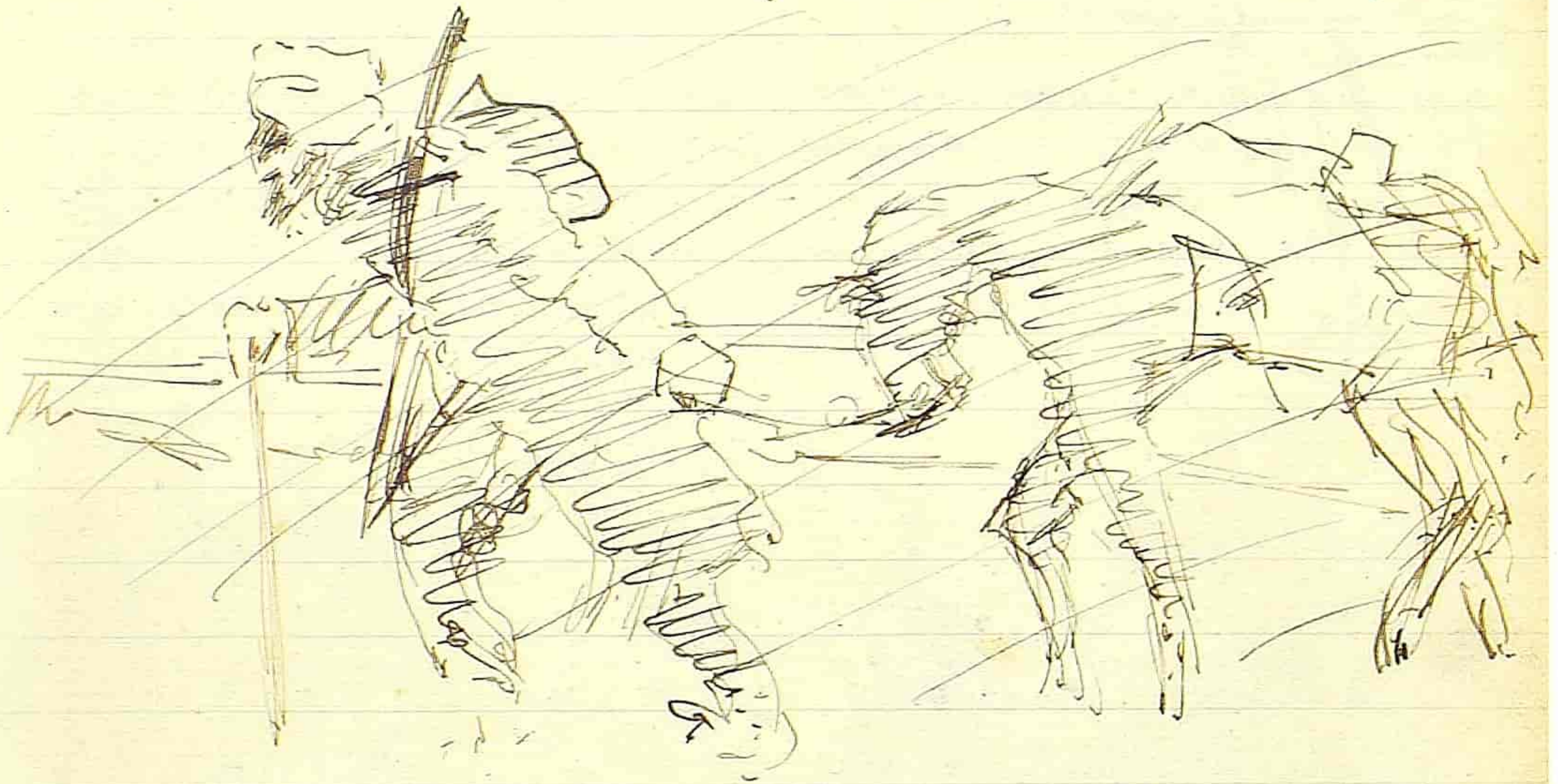
Обрачун наплаћене поштарине: детаљ

Објекат приказујемо љубазношћу г. Александра Боричића.

*Damir Novakovic, (2003), Foreign mail of the Kingdom of Yugoslavia (1920-1941), London

Занукао (анђања.)
 Војничко-коњарство, занукао иза тана
 и занукао из светог истребљеног, анђања
 вере. У галици се види занукао иуке

Анђања суња, које занукао. Рефраке иза
 црвеност на лева (коњик) и црноста
 и црноста коњу. Свет тана иза и
 занукао и црна отарљене црвене
 војне, која је занукао црвене. Војничко
 црноста отарљено, црвене. Коно се рефра
 црвене. У галици се види свет рефра
 занукао анђања црвене. Уре црвене
 у црно-занукао црвене црвене.

Проф. др Милан РАДОВАНОВИЋ

СРПСКА ВОЈНА ПОШТА ПОСЛЕ ОСЛОБОЂЕЊА
СРБИЈЕ 1918

П

осле 45 дана од почетка пробоја Солунског фронта, прешавши 500 километара, Прва армија је на челу са војводом Петром Бојовићем 1. новембра 1918. године у 10 ч. ушла у Београд. Ослобађањем Србије и Београда Велики рат за Србе није био завршен.

У ослобођеној Србији успостављен је поштански саобраћај, што се може уочити и на следећем примеру (Сл. 2)

Слика 1. Аустријска разгледница Београда упућена 20. новембра 1918 године (са полеђине карте по Јулијанском календару) за Ницу француском војном поштом "TRESOR ET POSTES" без броја (4. децембар 1918). Са полеђине: "Мила моја мајчице, Ево шаљем ти картицу нашег драгог Београда у коме смо већ 20 дана..."

Карактеристичан је текст са карте: "Ја долазим из Женева.....Кореспонденција је са Србијом скоро онемогућена, па ми је Бојка казала да Вам јавим да ће првом zgodном приликом доћи до тате и нане. Поштује Вас....."

"Србија је била ослобођена у једном силном војничком замаху. Непријатељ није могао да се одржи ни на линији Саве и Дунава. Његова снага је била сломљена и деморалисана и то без изузетка. Победоносна српска војска није се задржала у свом дому, да се после толиког замора одмори и да окупи своје растурене укућане, него је наставила свој поход. Хтела је, жељно очекивана да донесе ослобођење и осталој браћи преко Саве, Дунава и Дрине."(1).

Како мађарска делегација у првом покушају 5. новембра у Београду није прихватила услове примирја, генерал Франш д'Епере је наредио да се операције наставе и преко Дунава.

"Према том захтеву војвода Петар Бојовић је овластио команданте дивизија да сами одлучују према моменталној ситуацији на следећим основама: на северу узети Банат до линије Мароша, а на истоку линију Бела Црква - Вршац - Темишвар - Арад и десет километара од ње; у Бачкој линију Сегедин - Суботица - Баја, на западу и северозападу развити акцију у целом Срему, Славонији, Хрватској, Босни и Херцеговини и Далмацији.

Слика 2. Пример комбинације војног и цивилног поштанског саобраћаја: "војничка карта" упућена 18. новембра 1918. године из Скопља (Војна пошта 216) преко Ниша (22. 11. 1918 - цивилни поштански жиг) за Алексинач. "Прегледала / војна цензура (44?)".

Прецизирано је да Коњичка и Моравска дивизија поседну Банат, Дунавска дивизија Бачку између Дунава и Тисе до линије Баја – Суботица – Сегедин, а Дринска дивизија активност у Срему, Славонији и Хрватској, с тим да одмах поседне Срем.....

Према том упутству Коњичка дивизија је већ 10. новембра ушла у Вршац и продужила према Темишвару, а следећег дана избила на 50 км. од железничке пруге Оршава-Темишвар. Моравска дивизија је после преласка Дунава упућена правцем Бела Црква – Вршац – Темишвар, а Дунавска дивизија је 10. новембра ушла у Нови Сад." (2).

Не улазећи даље у потписивање Конвенције о примирју, о чему се могу наћи детаљи у мемоарима генерала Калафатовића (3), чињеница је да је 13. новембра у Београду ова Конвенција потписана од стране генерала Анрија и војводе Мишића, са стране Савезника, и министра рата Мађарске Алберта-Бела Линдера. Тиме су непријатељства између Савезника и Угарске (Мађарске) престала. У то време су француско-српске снаге већ запоселе Суботицу, Бају и Сомбор.

Слика 3 Напредовање српских трупа ка северу по ослобађању Београда (2)

Примирјем је српској војсци потврђено поседање територија обележених демаркационим линијом која је на истоку ишла правцем Оршава – Мехадија – Карансебеш – Лугош – Арад, на северу дуж реке Мориш и даље правцем Сегедин – Печуј – Барч, на западу Дравом од Барча до Осијека и даље железничком пругом од Осијека до Шамца на Сави (4).

Српска војска је имала да брани границе новопроглашене Краљевине и унутрашњи поредак, пре свега да сузбија снаге незадовољне уједињењем, из редова бивших аустроугарских официра, чиновника и франковаца у Хрватској, као и сепаратистичке покушаје у Црној Гори, где су присталице краља Николе I Петровића, потпомогане Италијанима, настојале да измене одлуке Подгоричке скупштине. Војска је била одлучујући чинилац одбране територијалног интегритета нове државе, међународно непризнате и неутврђених граница, на којима су, готово целом њиховом дужином од преко 3.000 км, буктали сукоби. Италијани су посели Истру и Далмацију, Словенци и српска војска водили борбе у Корушкој, припадници Унутрашње македонске револуционарне организације (ВМРО) упадали из Бугарске у Македонију, а Румуни истицали претензије на цео Банат. Италијански повереници у Албанији роварили су против Краљевине. (5)

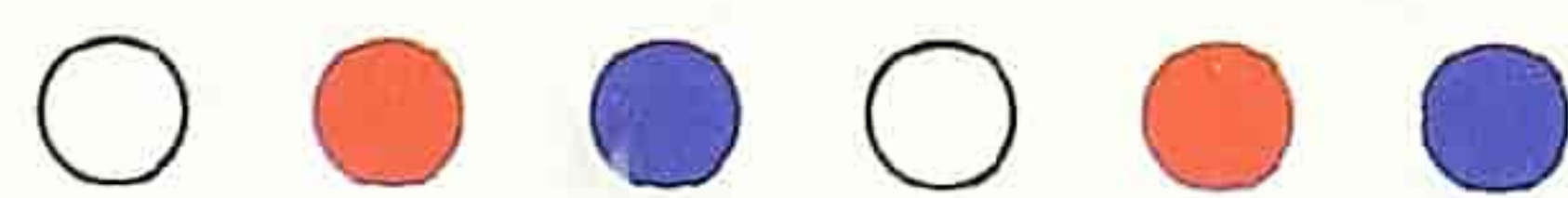
Надаље према Соколовићу (6): "Представници Народног већа Државе Срба, Хрвата и Словенаца у Загребу упутили су захтев српској Врховној команди 7. новембра 1918. године да се Народном већу стави на располагање контингент од 1.000 војника и официра који би били стационарани у Загребу (поред два већ формирана пешадијска пука, једног у Загребу и једног у Љубљани) да одвоји потребне трупе за заштиту хрватских територија угрожених од стране Италије и да у заједници са француским трупама за- поседне Банат, Бачку и Барању ради утицаја на мађарско јавно мњење и мађарску владу.

Одговарајући на овај захтев, Врховна команда је из састава Дринске дивизије послала један батаљон на Ријеку. Други делови трупа ушли су у Печуј (Pecuh, Pecs) 14.11.1918, у Бају и Оршаву 15. 11. 1918, у Сегедин 19. 11. 1918, а у Арад 22. 11. 1918 године. Ова подручја нису ушла у састав Краљевства СХС већ су остала под југословенском војном управом, а 1. 5. 1919 године окупирано је и подручје око Темишвара."

Слични подаци нађени су и у раду Кунца (7) "Већ 5. новембра 1918. године Прва и Друга српска армија добила је заповест (уз сагласност Париза) да заузме област око 10 км северно од линије Бела Црква (Fehértemplom) – Вршац (Wrschatz) – Темишвар (Temesvár) – Арад, као и у Бачкој положај Сегедин (Szeged) – Суботица (Szabadka) – Баја. У области заузетог Темишвара остала је мађарска администрација и поред постојања српских војних снага.... Поштанска дирекција, којој су припадали и места Бач-Бодрог (Bács-Bodrog), Торонтал (Torontál), Темеш (Temes) и Караш-Северин (Krassó-Szörény) била је у Темишвару и остала и за време српског освајања. Поред тога, постојала је и интензивна веза са Генералном дирекцијом пошта у Будимпешти. ... После проглашења Републике (21. марта. 1919. године) Срби су затворили херметички границу према Мађарској и поштански материјал сматрали ратним пленом."

Поштански цивилни саобраћај се остваривао несметано са мађарском постојећом организацијом и мађарским поштанским жиговима, али са цензурама са српске стране (Сл. 4). У овом прилогу цензуре неће бити предмет истраживања, јер су оне у послератном периоду изванредно обрађене у књизи Х. Дица (H. Dietz) и Х. Кобелбауера (H. Kobelbauer) под насловом "Die jugoslavische Postzensur von 1918 bis 1921" ("Југословенска цензура поште од 1918. до 1921."), издате од стране аутора 2012. године. Присуство српских војних снага на територији Аустро-Угарске зато ће бити разматрано приказаним примерцима употребе војне поште српских војника, која је била у том времену успешно организована од стране Краљевине Србије.

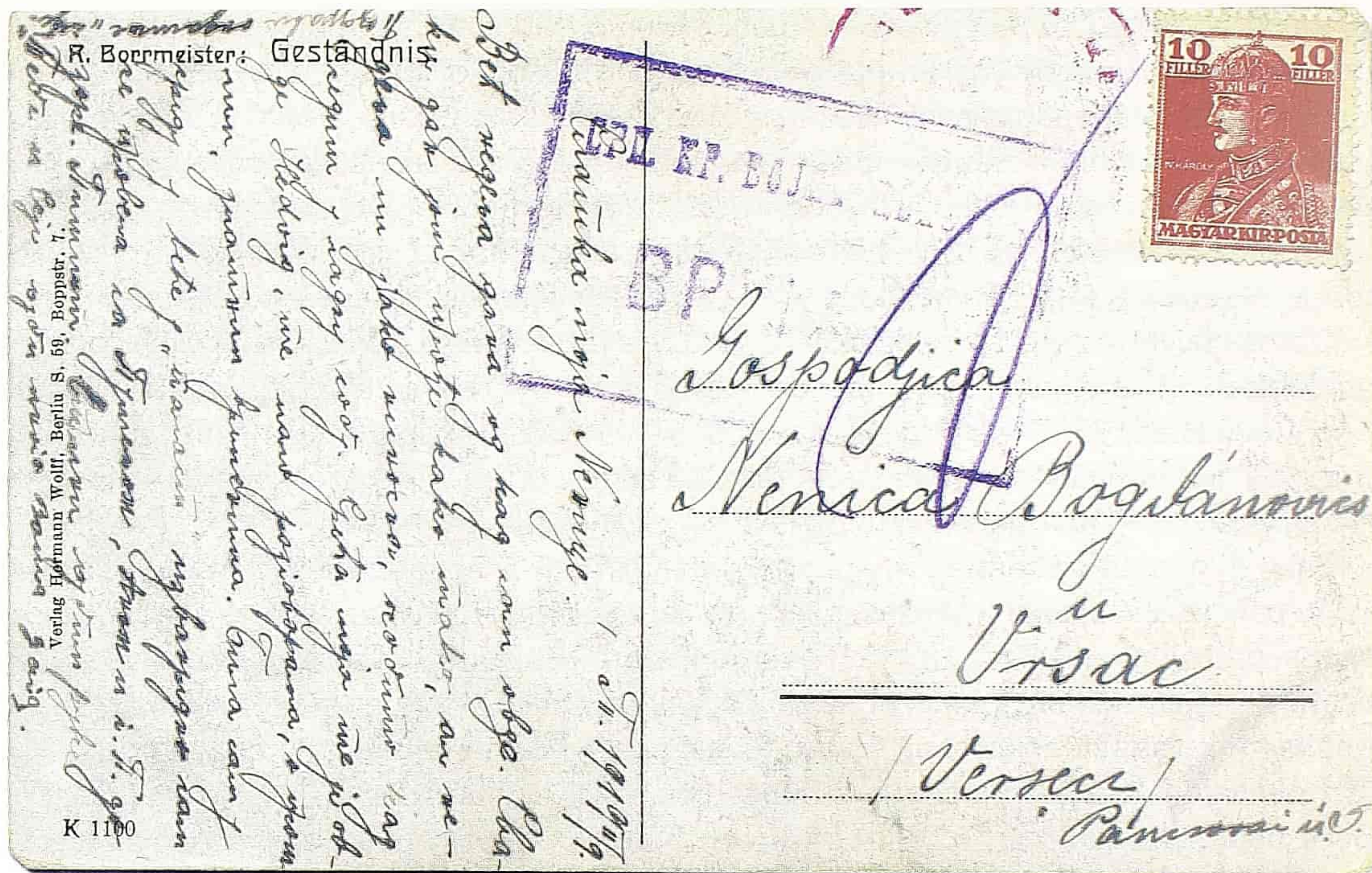
WORLD STAMP EXHIBITION

PRAGA®

2018

Сл. 4 Пример коришћења постојећег мађарског поштанског система (нечитак мађарски поштански жиг) на разгледници која је цензурисана од стране српских војних власти – правоугаони цензурни жиг Вршца са текстом "Прегледала војна цензура / ВРШАЦ" љубичасте боје.

Ова до сада недовољно обрађена тема указује на постојање, организацију и наставак рада српске војне поште на територији ослобођених (заузетих) земаља Аустро-Угарске која је, поред аустро-угарске поште, функционисала. Неочекивано, утврђено је да је ова пошта врло ретка. При томе су коришћени већ постојећи и познати жигови војних пошта употребљавани на Солунском фронту, као и одговарајући цензурни жигови (узгред лошег квалитета услед дуготрајне употребе и хабања жигова – и поштанских и цензурних). Поред преписке преко српских војних пошта чини се да је преписку српских војника са иностранством вршила и француска војна пошта.

Према М. Недићу (9) "Зато је српска Врховна команда наредила да I и II. армија пређу на територију бивше Аустро-Угарске и то:

- I. армија: Коњичка и Моравска дивизија да заузму Банат; Дунавска – Бачку, Дринска – Славонију;
- II. армија: Тимочка и Шумадијска дивизија – Босну, Херцеговину, Далмацију; Југословенска – Црну Гору и Новопазарски Санџак."

"Без већих напора српска војска је ушла у Руму 6. новембра, Сремску Митровицу и Стару Пазову 7. новембра, Белу Цркву, Панчево и Нови Сад 9. новембра, у Вршац 10. новембра, Суботицу, Сомбор и Бају – 13. новембра. Након примирја у Београду (13. новембра) ушла је и у Темишвар, Лугош и Оршаву 15. новембра, у Сенту 16. новембра, Велики Бечкерек и Темишвар 17. новембра, Тител и Кикинду 18. новембра и Арад – 21. новембра (11)

Српска војска је тако већ у новембру месецу 1918. године контролисала Срем, већи део Баната, Бачку и Барању.

"Српска војна команда је власт у Банату успела да преузме тек 20. фебруара 1919. године. Тамо је власт од краја октобра 1918. године била у рукама Банатског националног већа - под водством социјалдемократе др Ота Рота, који будућност Баната није видело у оквиру Краљевине СХС или Румуније, већ у самосталној држави под контролом француских трупа. Један део Печуја и Барање, као и Баја и њена околина су, по београдском споразуму, такође окупирани Срби. На основу мировног споразума, Срби су ове територије напустили 24. августа 1920". (10)

Према Бајићу (12): "Територију Темишвара држала је српска војска под својом управом до 27. јула 1919. године. На мировној конференцији у Паризу била је утврђена нова српско-румунска граница и српске трупе су напустиле део Баната који је припао Румунији. 28. јула узеле су у Темишвару команду француске трупе, а грађанску управу румунске цивилне власти. Румунска војска је дошла тамо 4. августа."

Тачком 2 члана 27 уговора о миру у Тријанону од 4. јуна 1920. године углавном су одређене границе између Краљевства Срба, Словенаца и Хрвата и независне Мађарске. По овом уговору Краљевини СХС је припао већи део Бачке и мањи југоисточни део Барање између Дунава и Драве, а Мађарској Бајски трокут, већи део Барање и мали део Баната близу Сегедина.

Према Вишацком (13): "До сукоба је дошло са Румунима око територије Баната, који је обећан Румунима тајним Букурештанским уговором 1916. године. Дошло је до покрета румунских трупа краје лета 1919. године према демаркационој линији коју су држале југословенске снаге. Почетком марта 1919. године у Банату је формирана команда Банатских трупа, која се налазила у Темишвару.

Сл.5 Пројугословенске демонстрације у Дубровнику 28 (14). јуна 1919. године против, присаједињења Далмације Италији.

Југословенске снаге су се повукле на нову линију 28. 7. 1919. године остављајући Темишвар и сву "румунску зону" Баната.

Почетком марта 1919. демаркациона линија према Италији је ишла од Ријеке до Триглава, а у Далмацији од тремеђе "Босна, Херцеговина и Далмација" до ушћа реке Неретве.

Према Жуен Пијер Франсоа (14):

"Солун не може више да испуњава ову улогу због удаљености и недовољних комуникација. Једино је могуће решење пристаниште Ријека. Али Италија за њу има прецизне намере, док Срби сматрају да је она хрватска и да, према томе, треба да уђе у југословенску краљевину. Из овога је избио један крупан дипломатски проблем."

"И он (Франше д'Епере) наређује да се хитно упуте одреди за Ријеку и Дубровник".

"Врло озбиљни политички разлози намећу хитну окупацију Ријеке и Дубровника француским трупима. "Пошаљите ваше прве расположиве батаљоне на ове тачке, а генерала Траниеа на Ријеку у којој се треба бојати сукоба између Италијана и Југословена."

10. 11. 1918. у Ријеку је ушла јединица од 700 људи, под заповедништвом српског потпуковника Максимовића. (15)

У Ријеци је српским војницима из 2. батаљона 5. пешадијског пука Дринске дивизије (војна пошта ВП 40) приређен величанствени дочек, као и у Сплиту, 20. новембра, када је у град ушао 2. батаљон 13. пешадијског пука Тимочке дивизије (војна пошта ВП 52). (24)

"Представници Народног већа СХС у Загребу 7. новембра 1918. године послали су захтев Врховној команди да Српска влада нареди покрет својих трупа у Хрватску и Славонију, јер су угрожени од стране Италијана. ... Одмах су од наших заробљеника у монархији формирана два пешадијска пука, један у Загребу и један у Љубљани. Поред тога, Врховна команда издвојила је из састава Дринске дивизије један батаљон и упутила га за Ријеку, који је стигао 15. новембра 1918. године. (2)

Сл.6 Француске трупе у Ријеци на дан 1. јуна 1919. године

Далмација цела се дигла на ноге у очекивању југословенске војске. Тако је Југословенска дивизија, јединица из српске војске, ушла 20. новембра 1918. у и онако већ неколико недеља слободан Сплит." (2)

"Паралелно са ослобађањем Србије текло је ослобађање Црне Горе. За ту сврху формиране тзв. Јадранске трупе ..." (18).

"У периоду од 3. до 20. новембра 1918. Српска војска је ослободила следеће покрајине и градове"

- у Црној Гори: Подгорица - 4. новембар; Цетиње - 5; Котор - 6; Херцег-Нови 7, тако да је до 9. новембра била ослобођена цела Бока Которска, односно цела Црна Гора, јер су аустроугарске трупе биле протеране;

- у Босни и Херцеговини: Вишеград - 4. новембар; Сарајево - 6; Метковић 13; Требиње - 14; Босански Брод, Бихаћ, Цазин и Бањалуку - 20. новембра;

- у Хрватској: Загреб - 13. новембра; Дубровник, Нова Градишка, Пакрац - 14; Ријека - 15. новембра (дан после тога Српска војска се због противљења Италијана, повукла у Краљевицу);

- у Словенији: Љубљана - 5. и Марибор - 7. новембра; а поседање границе према Штајерској и Корушкој - 14. новембра; - изван наших територија: Тирана - 10. октобар; Скадар - 30. октобар; Сегедин - 12. новембар; Баја - 13; Мохач и Оршава - 14; Печуј, Темишвар и Арад - 15. новембра 1918". (17)

Слика 7 Српска војска у Загребу (16)

"У име Антанте на западу, Италијанска војска могла је да се развије до линије Трбиж – Триглав – Врхника – Снежник – Ријека. Посебна разграничења између споменутих држава (Аустрије и Мађарске) и Југословена није била предмет ових уговора. Неодређена јужна граница бит ће сталан извор сукоба и напетости." (18)

У Ријечи је српским војницима из 2. батаљона 5. пешадијског пука Дринске дивизије приређен величанствен дочек, као и у Сплиту, 20. новембра, када је у град ушао 2. батаљон 13. пешадијског пука Тимочке дивизије. (19)

На Корушком фронту, где је Дравска дивизијска област била у формирању налазиле су се словеначке и старе српске јединице. Целовец (Klagenfurt) је напуштен тек 31. 7. 1919. године.

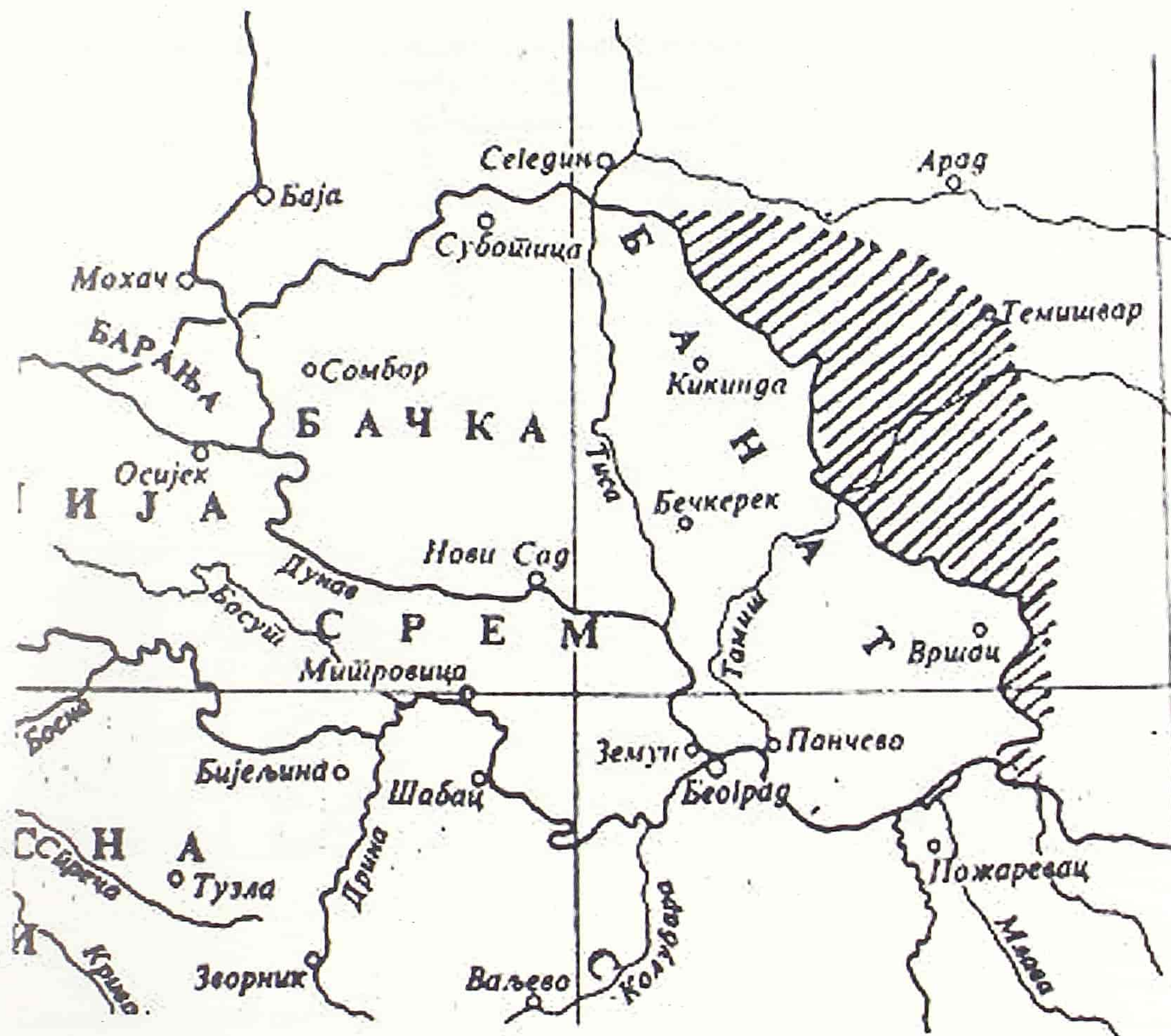

Сл. 8 Ријека

На Корушком фронту, где је Дравска дивизијска област била у формирању налазиле су се словеначке и старе српске јединице. Целовец (Klagenfurt) је напуштен тек 31. 7. 1919. године.

Мировна конференција у Паризу је донела начелну одлуку да се Банат подели између Краљевине СХС и Румуније .... Гранична линија између Краљевине СХС и Румуније је дефинитивно одређена протоколом који су 24. новембра 1923. године потписале обе земље....Банат је подељен тако што је Краљевини СХС припао мањи западни део уз Тису и Дунав, а, Румунији већи источни део. (21)

Сл. 9 "Шрафирањем је означена окупирана територија која је по одлуци мировне конференције припала Румунији" (12)

"Српска армија имала је у току децембра и јануара распоред јединица углавном исти какав је био 1. децембра. Прва армија, са своје четири дивизије (Коњичка, Моравска, Дунавска и Дринска) била је главнином снага распоређена дуж демаркационе линије у Банату, Срему и Барањи, са задатком да осигура земљу од мађарске и румунске опасности. Из састава ове армије налазио се по један батаљон у Краљевици, Загребу и Љубљани (од 22.децембра). У састав Дунавске дивизије ушао је 2. децембра Комбиновани пук, који је формиран од бивших заробљеника Срба првих дана месеца новембра у Новом Саду и већи део снага II армије (Тимочка, Шумадијска и Југословенска дивизија био је усмерен на осигурање демаркационе линије. Тимочка дивизија, изузевши јаки гарнизон у Сарајеву имала је сразмерно најјаче посаде у приморском

крају, од Требиња до Сиња према италијанској војсци у Далмацији. Јадранске трупе (2. југословенски пук и мање јединице) са двије трећине свога састава налазиле су се у Боки Которској и Паштровићима, те с мањим деловима од Вирпазара до Улциња, против тамо распоређених италијанских јединица...." (18)

Као што је већ напоменуто, прецизирано је да Коњичка и Моравска дивизија поседну Банат, Дунавска дивизија Бачку између Дунава и Тисе до линије Баја – Суботица – Сегедин, а Дринска дивизија активност у Срему, Славонији и Хрватској, с тим да одмах поседне Срем.....

Ови историјски подаци, уз условљено понављање неких као последица цитирања објављених података, дата је у скраћеном облику. За много детаљније праћење догађања у овим турбулентним временима на територији Краљевства Срба, Хрвата и Словенаца, препоручује се, на пример, књига М. Бјелајца "Војска Краљевине СХС 1918-1921"

Ове остварене активности биће надаље добрим делом праћене преко примерака поштанских објеката са жиговима војних пошта коришћених у том временском периоду и на наведеним територијама. Наравно, датуми наведених примерака не одговарају динамици војних активности, али су довољно индикативни да потврде наведене правце кретања и запоседања одређених територија. Предност, као доказ остварених војних активности, имаће у даљем излагању поштански објекти који су остварени у току 1918. године.

Овој септембра из штампе је изашао нови број "Филателистичког власника". Број 20, у извесном смислу јубиларан, у његој години свој излажења, доноси више интересантних прилога сталних сарадника. Поред поштанско-историјских, значајан простор даје је савременим филателистичким темама које ће, верујемо, заинтересовати све категорије сакуљача. Нажалост, и поред релативно скромног шиража у коме часопис излази, у дијалној штампи, високи трошкови штампе у боји свели су број колор страна на минимум.

Сл. 10 Срби улазе у Темишвар 1918. године (20)

Даље разматрање ове теме захтева потсећање на организацију српске војске у том периоду, као и њихових одговарајућих војних пошта. Надаље ће уз назив војне јединице у загради бити наведене одговарајуће војне поште (ВП у даљем тексту). У саставу Прве армије налазиле су се три дивизије: Дринска (ВП 315), Дунавска (ВП 414) и Моравска (ВП 603), а у саставу Друге армије: Вардарска (ВП 216), Тимочка (ВП 711) и Шумадијска (ВП 801) дивизија. У саставу сваке од наведених дивизија налазила су се по три пешадијска пука, како следи:

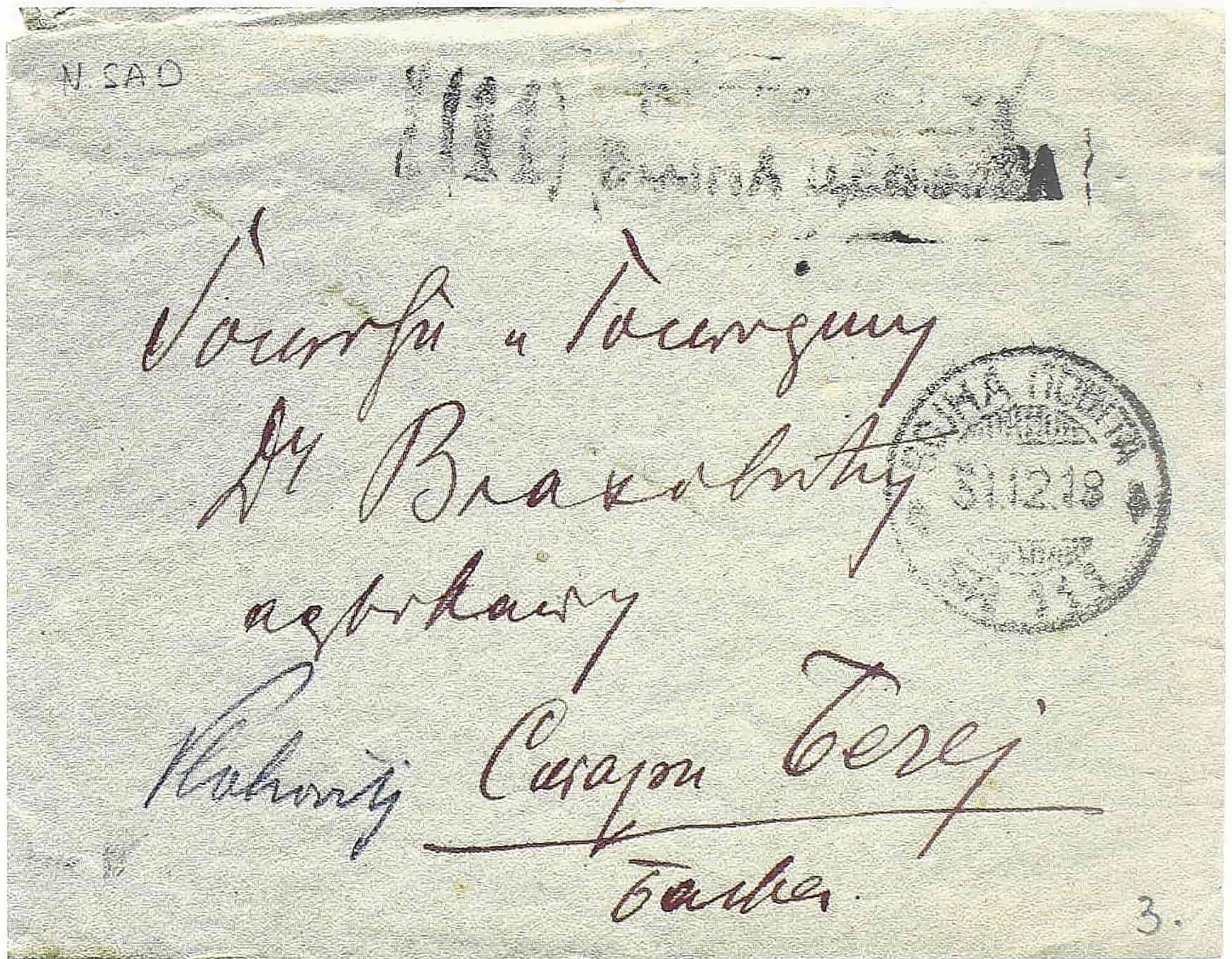
Вардарска (касније Југословенска) дивизија се састојала иницијално из Двадесетпрвог (ВП 84), Двадесетдругог (ВП 88), Двадесеттрећег (ВО 92) и Двадесетчетвртог пука (ВП 96). Касније су 22. и 23. пук замењени добробољачким пуковима из Америке и Русије. Дринска дивизија се састојала из Четвртог (ВП 16), Петог (ВП 20) и Шестог (ВП 24) пука. Дунавска дивизија је у свом саставу имала Седми (ВП 48), Осми (ВП 32) и Девети (ВП 36) пук. Моравска дивизија је у свом саставу имала Први (ВП 4), Други (ВП 8) и Трећи (ВП 12) пук. Тимочка дивизија је у свом саставу имала Тринаести (ВП 52), Четрнаести (ВП 56) и Петнаести (ВП 60) пук., и Шумадијска дивизија је у свом саставу имала Десети (ВП 40), Једанаести (ВП 44) и Дванаести (ВП 48) пук.

Коњичка дивизија је у свом саставу имала четири пука: Први (ВП ОА), Други (ВП ОБ), Трећи (ВП ОВ) и Четврти (ВП ОГ) пук.

Поштански примери кретања Прве армије

Писмо упућено за Стари Бечеј 31. децембра 1918 са жигом војне поште Прве армије (ВП 111) и солунским цензурним правоугаоним жигом "(11) ПРЕГЛЕДАЛА / ВОЈНА ЦЕНЗУРА" приказано је на следећој слици.

Сл.11

Следећа слика се односи на разгледницу упућену из Жабара 15. јула 1919. године. На карти се налази жиг љубичасте боје који се може описати са "Грб Краљевине Србије / ШТАБ / ПРВЕ АРМИЈЕ / Бр. ", одн. као класичан административан жиг стављен по долазу карте у Нови Сад. Без обзира на функцију који има (цензурну?) он децидирано доказује присуство штаба Прве Армије у Новом Саду.

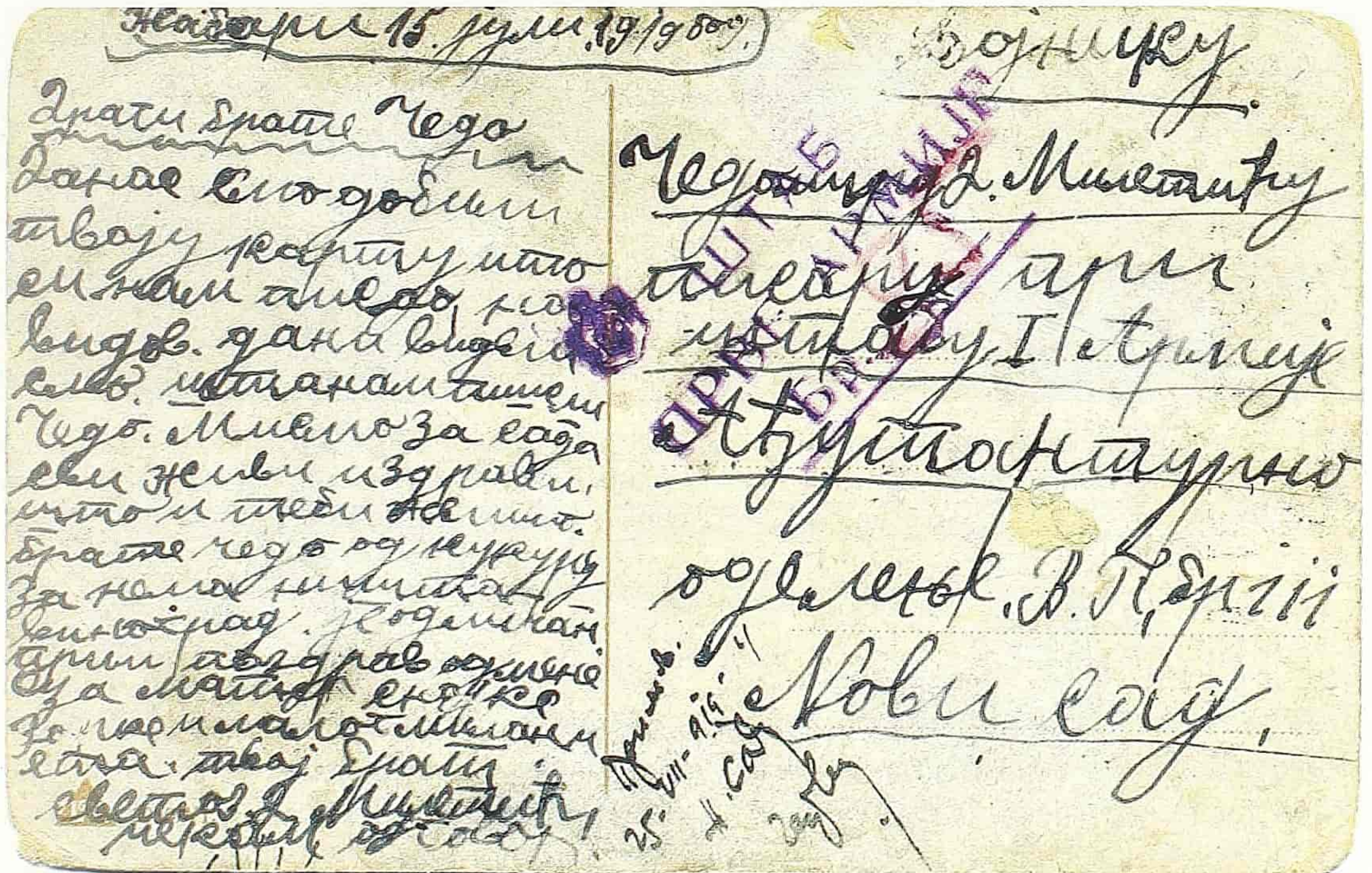
Према Вуковићу (25) Жиг Прве армије (ВП 111) био је у употреби у Новом Саду све до 23. априла 1920. године.

Примери кретања Коњичке дивизије:

Према Соколовићу (6): "У граду Баји била је стационарна српска Коњичка дивизија".

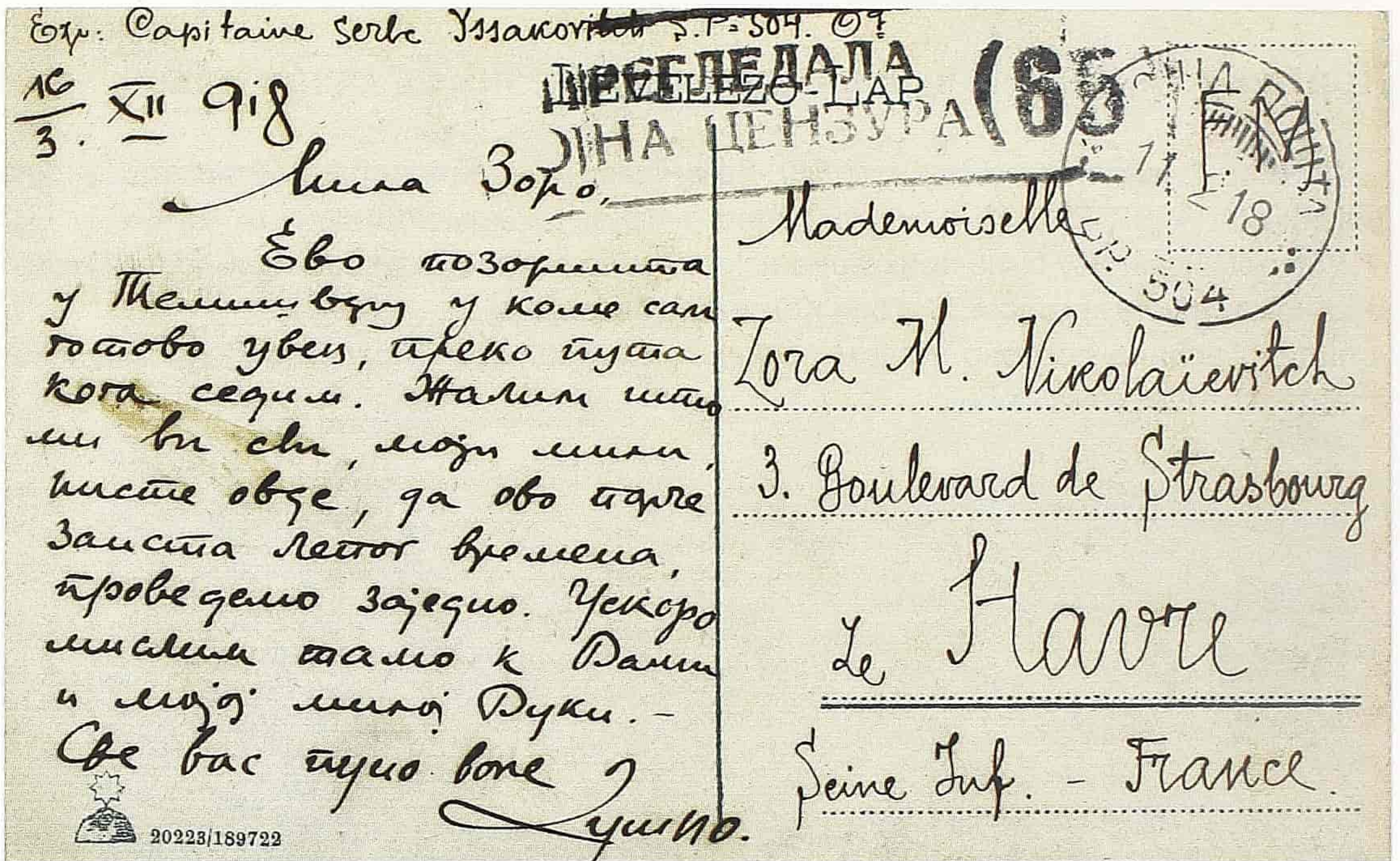
У даљем излагању биће приказано неколико примера наступања Коњичке дивизије заједно са Првом армијом. Жигови Коњичке дивизије су уопштено ређи, а посебно у овом послератном периоду – после пробоја Солунског фронта и ослобађања Србије.

Сл. 12 Полеђина поменуте разгледнице са административним жигом "Грб Србије / ШТАБ / ПРВЕ АРМИЈЕ / бр" љубичасте боје "војнику" Чедомиру Милетићу, "писару при штабу I Армије, Ађутантурно одељење. ВП 111, Нови Сад".

The EDITION D'OR series of books is intended to make the most significant stamp collections of our time accessible to future generations of collectors.

Сл. 13 Разгледница Темишвара (слика 14) упућена 16. децембра 1918. године из Темишвара за Авр (Le Havre) са жигом војне поште Коњичке дивизије ВП 504. Разгледница је цензурисана солунском цензуром "ПРЕГЛЕДАЛА / ВОЈНА ЦЕНЗУРА (65)"

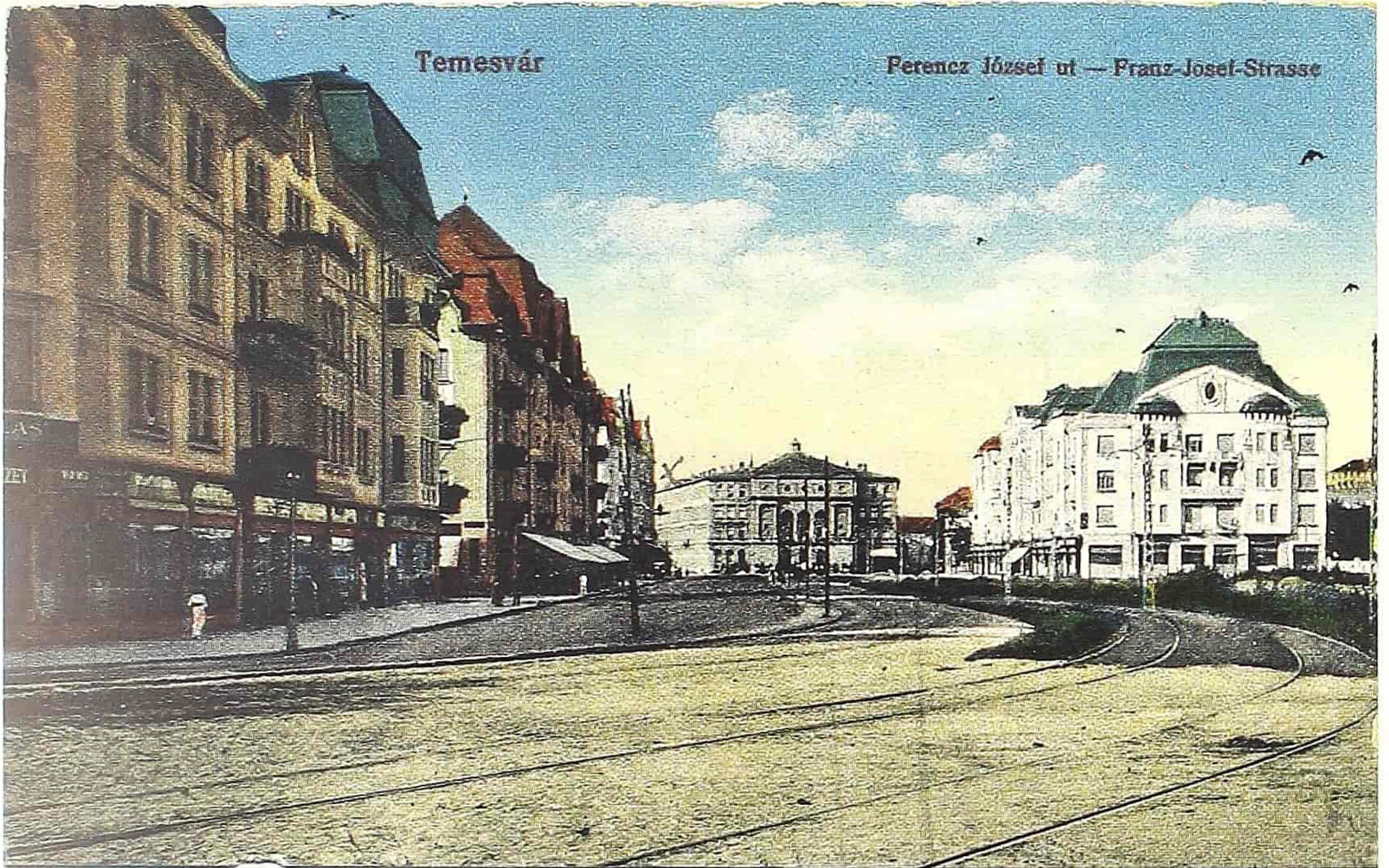
Слика 15 је практично иста као и слика 13, упућена је од стране истог српског капетана Исаковића из исте војне поште (ВП 504) и са истим цензурним жигом. Разлог навођења је део текста, који гласи: "У овој кући на највишем спрату седео је Макензен, а сада седи француски ђенерал Гамбета. Ја седим у непосредној близини одмах прекопута..."

Према Вуковићу (25) жиг војне поште Коњичке дивизије ВП 504 био је у употреби до 31. децембра 1919. године у Темишвару и Барањи.

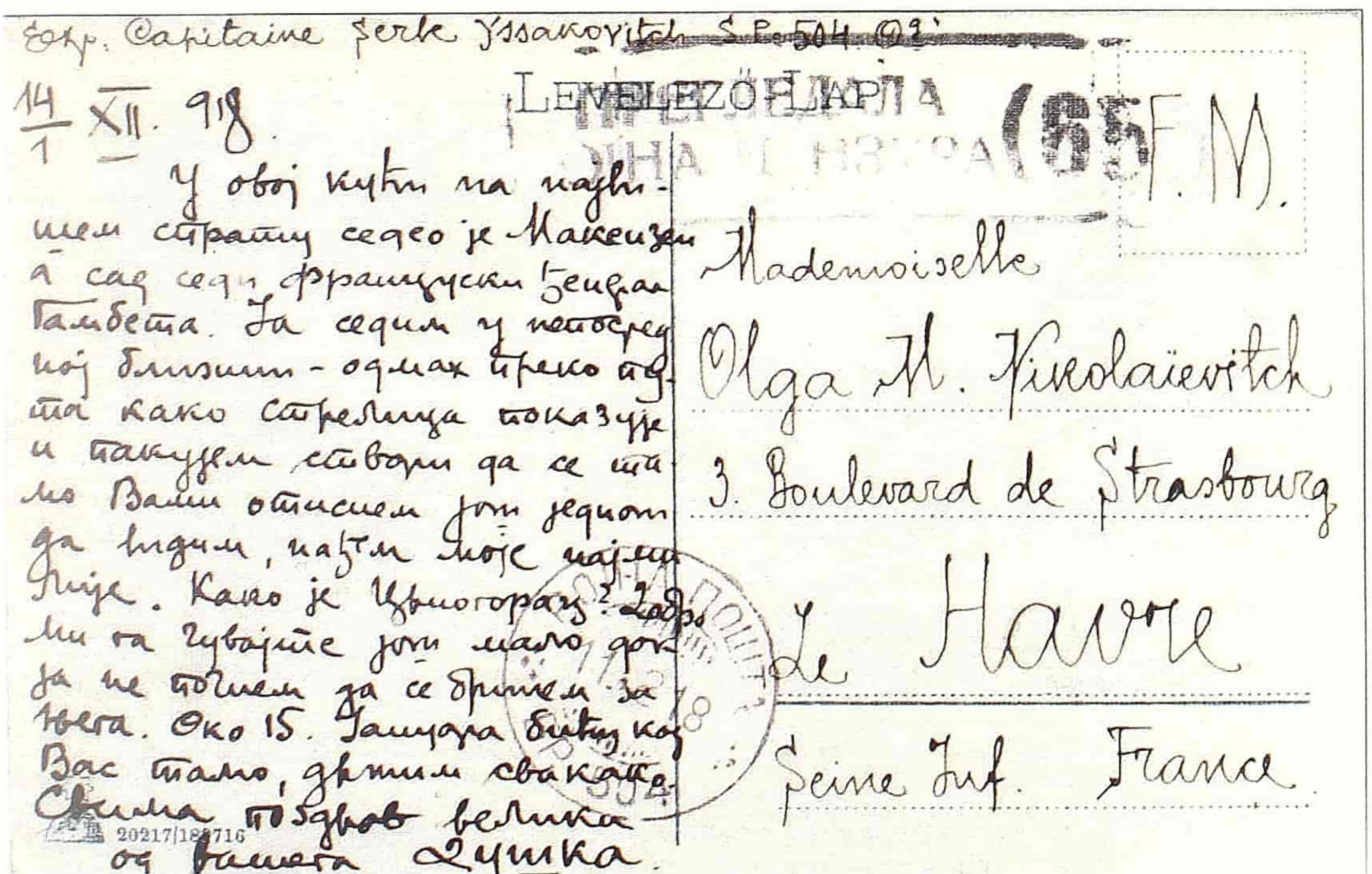
Надаље ће бити приказани жигови војних пошта Првог и Четвртог коњичког пука.

Сл.14 Разгледница Темишвара

Сл.15 Разгледница Темишвара (полеђина) упућена 14. децембра 1918 године из Темишвара за Авр (Le Havre) са жигом Коњичке дивизије ВП 504. Разгледница је цензурисана солунском цензуром "ПРЕГЛЕДАЛА / ВОЈНА ЦЕНЗУРА (65)" (Из књиге Х. Дица (H. Dietz) и Х. Кобелбауера (H. Kobelbauer) "Die jugoslavische Postzensur von 1918 bis 1921")

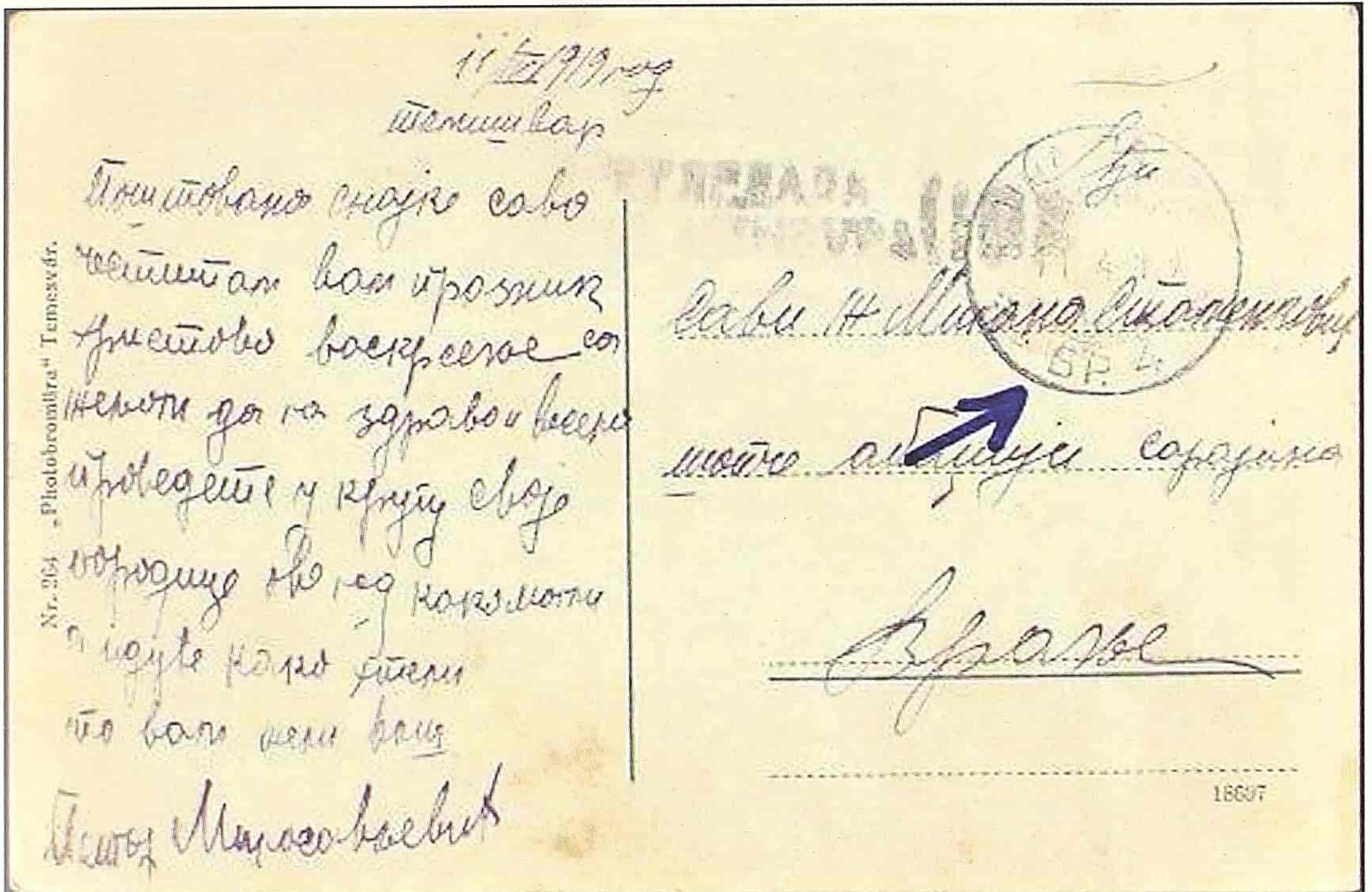

Сл. 16 Разгледница упућена из Темишвара 25. фебруара 1919 године за Рготину код Зајечара преко Ниша (поштански жиг Ниша). На карти се налази жиг војне поште првог пука. Коњичке дивизије ВП ОА. Разгледница је цензурисана солунском цензуром. "ПРЕГЛЕДАЛА / ВОЈНА ЦЕНЗУРА..." нечитљивог броја. Према Вуковићу Жиг ВП ОА био је у употреби до априла 1919. године у Барањи.

Сл. 17 Разгледница упућена 24. марта 1919 године за Београд са ретким жигом Четвртог пука Коњичке дивизије ВП ОГ. Разгледница је цензурисана солунском цензуром "ПРЕГЛЕДАЛА / ВОЈНА ЦЕНЗУРА..." нечитљивог броја (вероватно бр. 65). Према Вуковићу (25) жиг Четвртог коњичког пука ВП ОГ био је у употреби до 18. априла 1919. године у Темишвару.

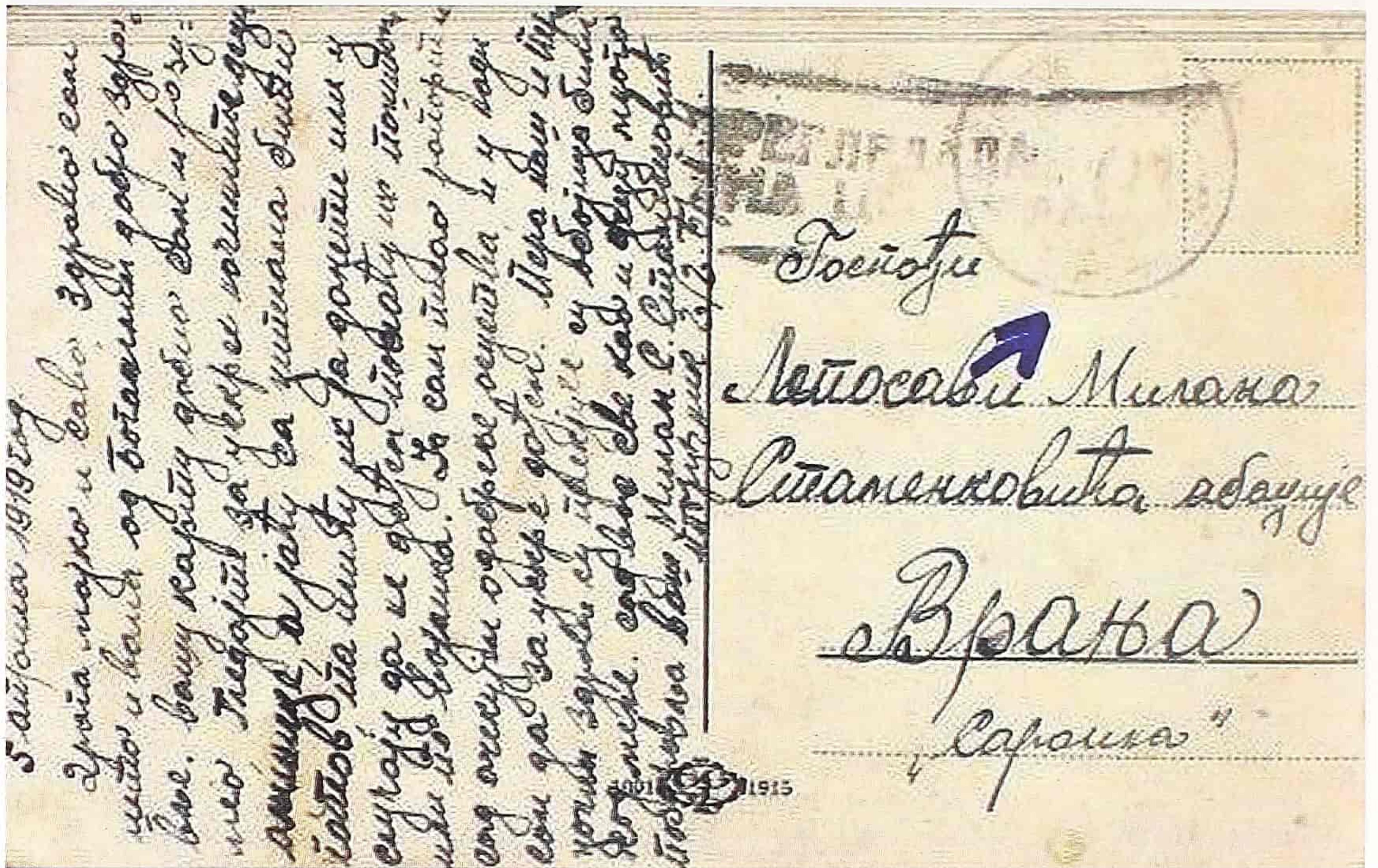

Сл. 18 Разгледница упућена из Темишвара 11. априла 1919. године за Врање преко војне поште Првог пешадијског пука - ВП 4. Разгледница је цензурисана жигом: "ПРЕГЛЕДАЛА ВОЈНА ЦЕНЗУРА (10)" црне боје.

***

Сл. 19 Разгледница упућена из Темишвара од стране поручника Милана С. Стаменковића 5. априла 1919. године за Врање преко војне поште Првог пешадијског пука Моравске дивизије – ВП 4. Разгледница је цензурисана жигом: "ПРЕГЛЕДАЛА ВОЈНА ЦЕНЗУРА (10)" црне боје.

Према Вуковићу (25) жиг Првог пешадијског пука – ВП 4 био је у употреби до 30. априла 1919. године у Суботици.

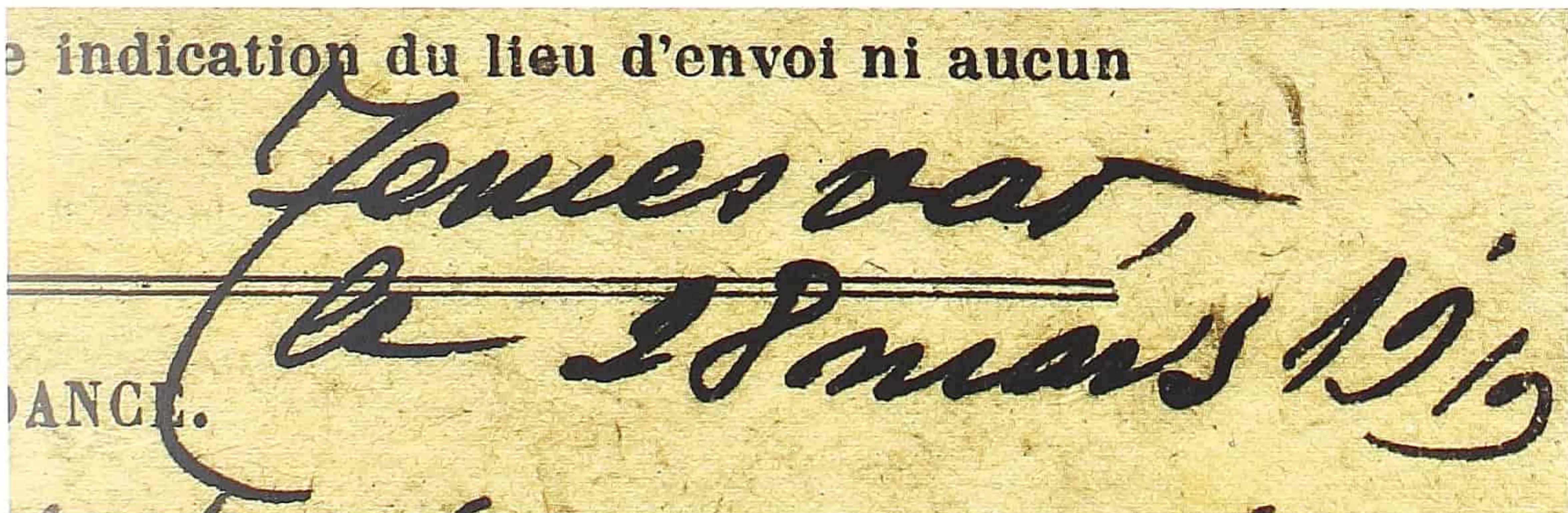
Fédération
 Internationale de Philatélie

Сл. 20 Француска војничка карта упућена 29. марта 1919. године од стране српског војника из Темишвара преко француске војне поште "Tresor et Postes br.???" брату за Лозану, Швајцарска (долазни жиг Лозане). Цензурисана француским овалним жигом "OUVERT PAR L'AUTORITE MILITAIRE 402".

Део полеђине ове карте дат је на следећој слици где се јасно види да је упућена из Темишвара.

Сл. 21

Осми пешадијски пук Дунавске дивизије је 3/13 новембра ослободила Суботицу и на тај начин стигла до крајњег северног одредишта на линију: река Мориш – Суботица – Баја. За српском војском крајем новембра 1918. године у Суботицу су стигла и два француска батаљона које је предводио потпуковник Марнињ... . (23).

Пример кретања Дунавске дивизије

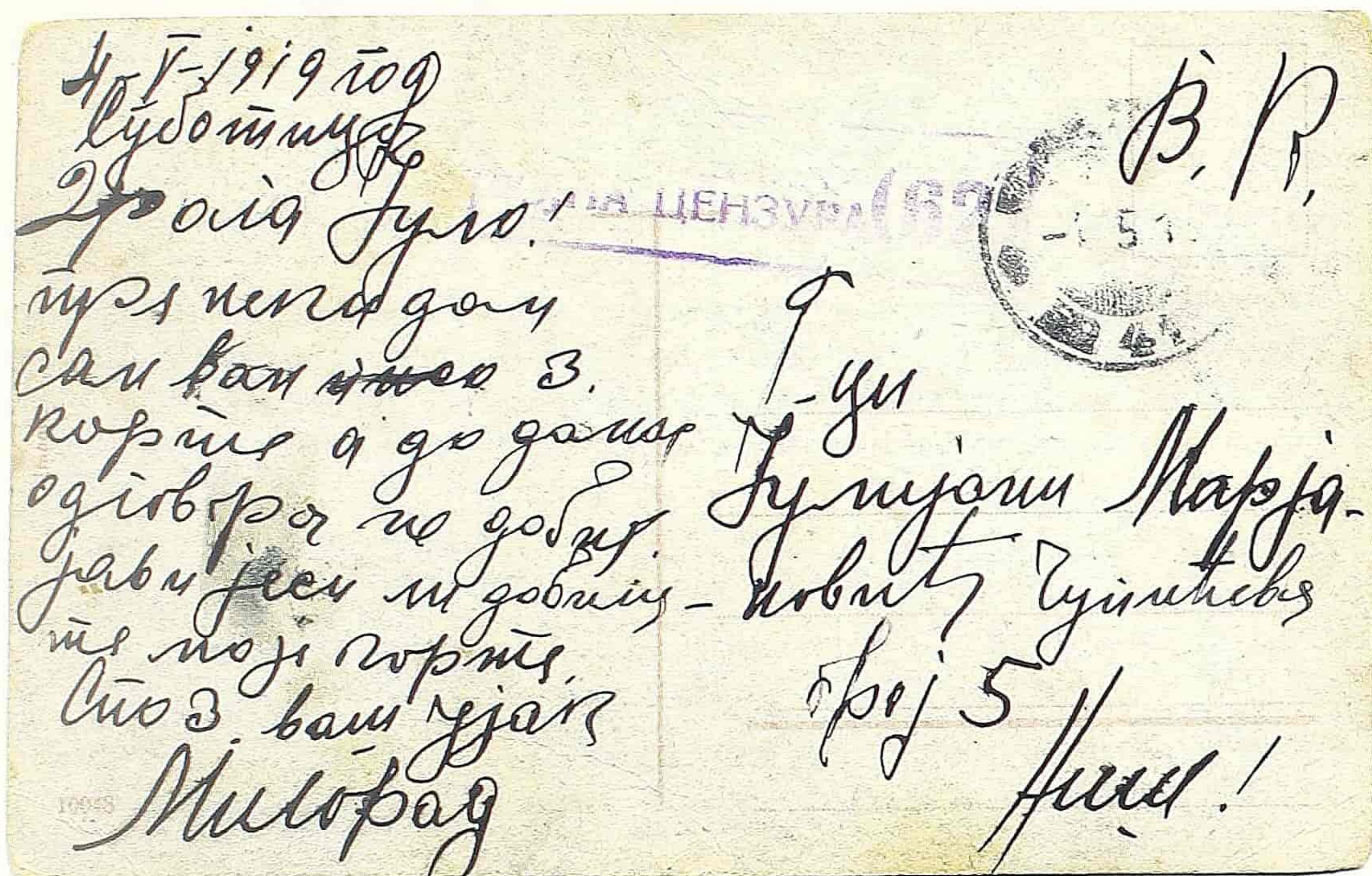
Сл. 22 Разгледница упућена од стране писара Интендантуре .... Дивизијске области из Суботице 21. новембра 1918. године за Београд на којој се налазе жиг војне поште Дунавске дивизије ВП 414, цензурни жиг (слабо читљив) и долазни поштански жиг Београда.

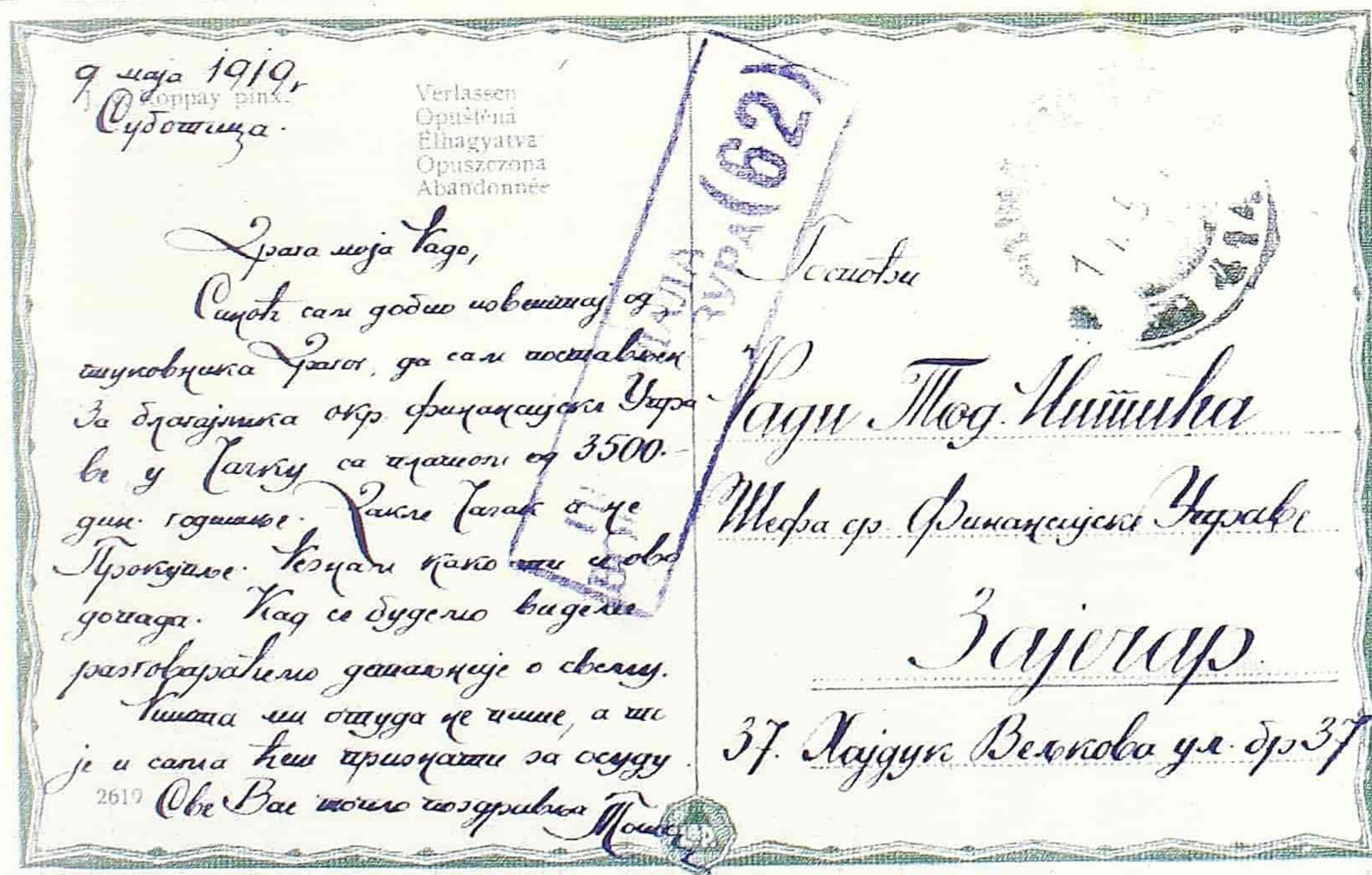
Сл. 23 Војничка дописна карта упућена из Суботице 6. марта 1919. године војном поштом Осмог пешадијског пука (ВП 32) преко поште Дунавске дивизије (ВП 414) за Београд (Долазни поштански жиг). Карта је цензурисана солунском цензуром "ПРЕГЛЕДАЛА / ВОЈНА ПОШТА (62)".

Разгледница упућена из Суботице за Ниш са жигом војне поште Дунавске дивизије ВП 414 и цензуре „ПРЕГЛЕДАЛА/ВОЈНА ЦЕНЗУРА (62)“. Приказана је на следећој слици. „В.К.“ – Војничка карта.

Сл.24

Сл. 25 Разгледница упућена 19. маја 1919. из Суботице за Зајечар. Жиг војне поште Дунавске дивизије ВП 414 и цензуре "ПРЕГЛЕДАЛА / ВОЈНА ЦЕНЗУРА (62)".

Према Вуковићу (25) жиг војне поште Дунавске дивизије ВП 414 био је у употреби све до 5. маја 1920. године.

ПРИМЕР КРЕТАЊА II. АРМИЈЕ:

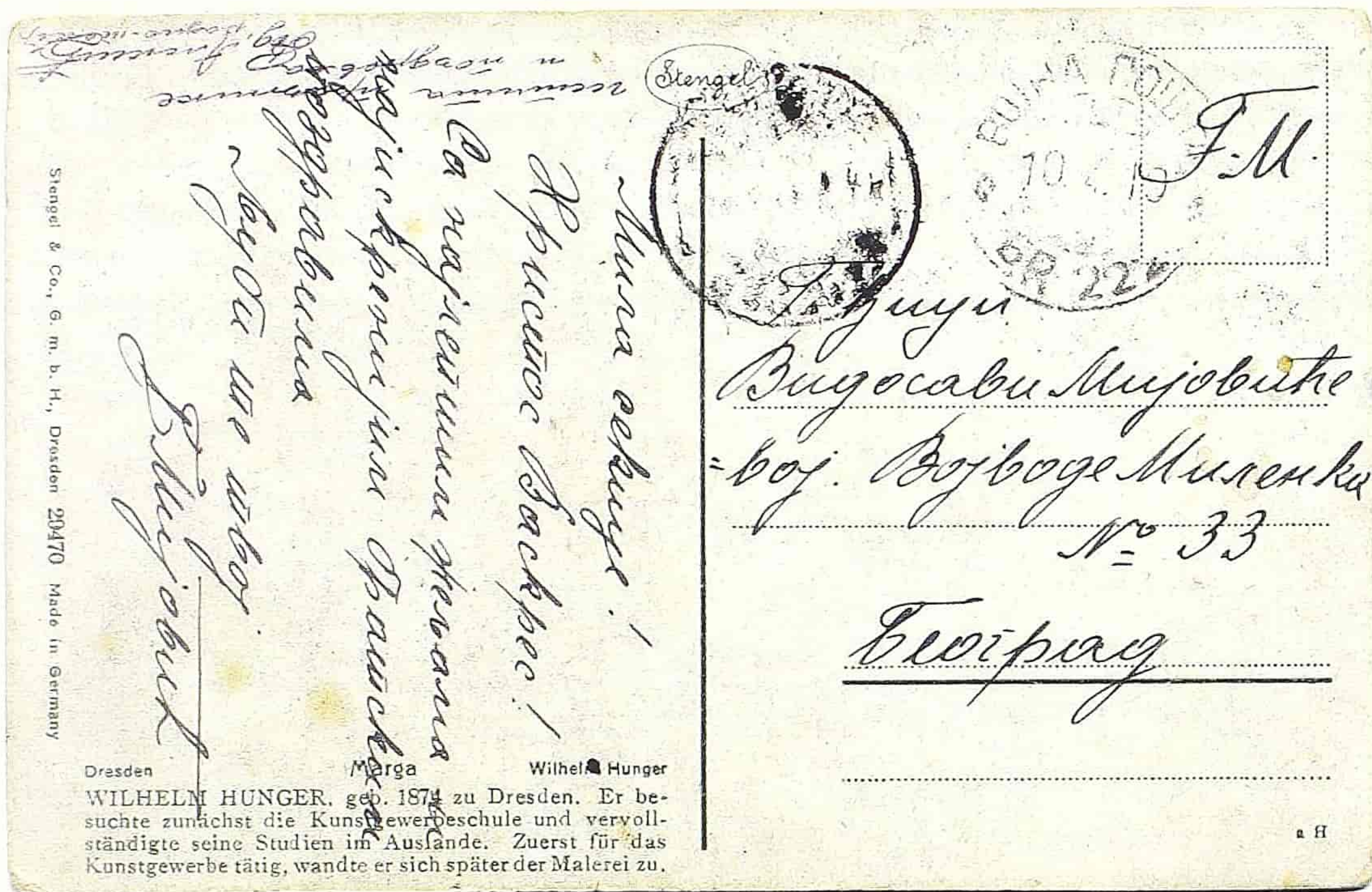
Тимочка и Шумадијска дивизија ка Босни, Херцеговини, Далмацији; а Југословенска ка Црној Гори и Новопазарском Санџаку."

На следећој слици приказана је српска целина упућена из Кавадараца 31. децембра 1918. (употреба бугарског поштанског жига вероватно у недостатку српског) преко Ниша (поштански жиг Ниша, упућена за војну пошту Друге армије (ВП 222) у Сарајеву. Карта је цензурисана солунским цензурним жигом "(5) ПРЕГЛЕДАЛА / ВОЈНА ЦЕНЗУРА"

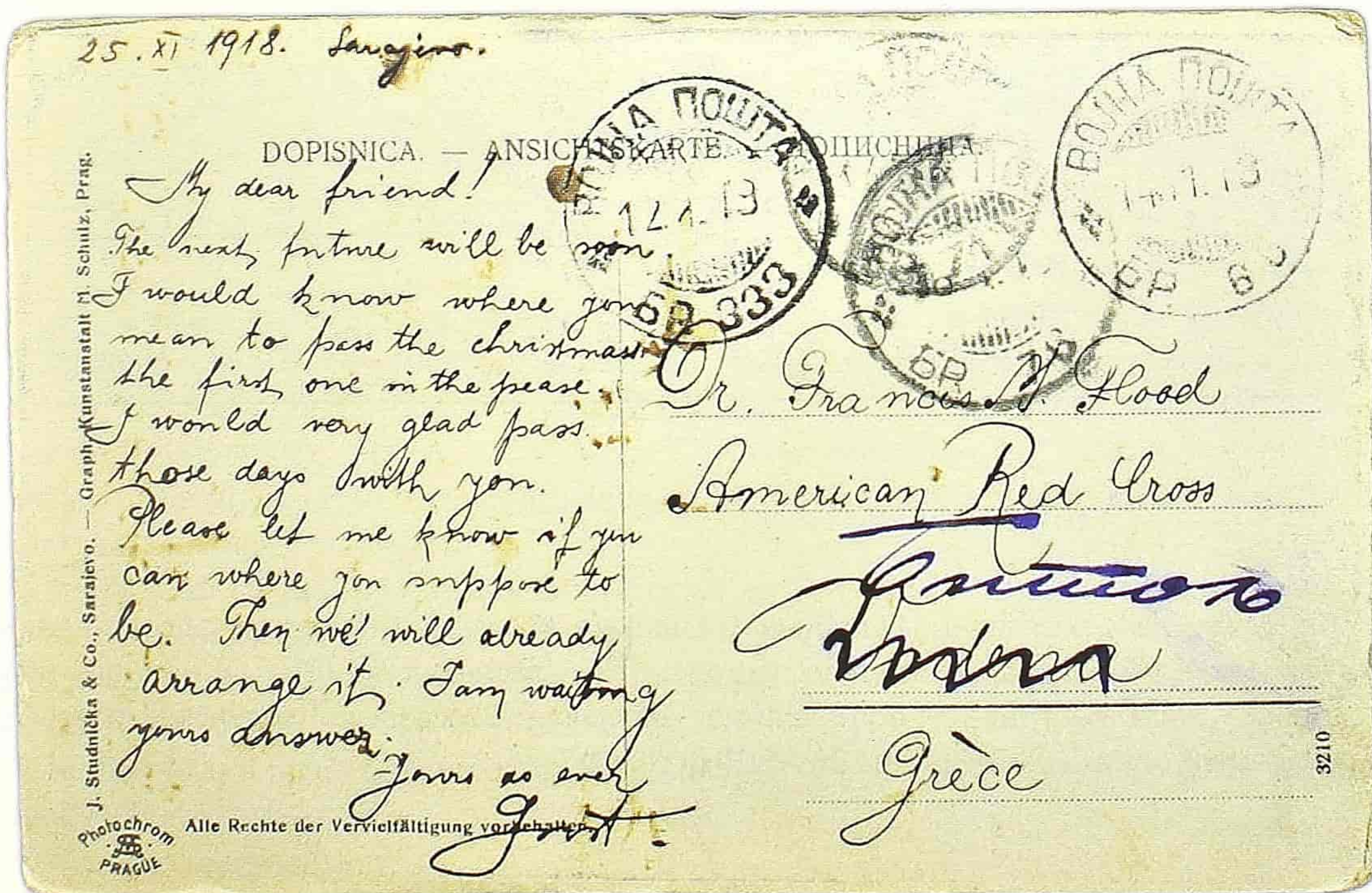

MonacoPhil одржаће се од 30. новембра до 2. децембра 2017. Овај међународни филателистички догађај има три компоненте: трговачку изложбу на Espace Leo Ferre, која окупиће међународне трговце и поштанске управе, изложбу 100 светских раритета и симболичких докумената у Музеју филателије и кованица и, коначно, у музеју Top Cars Collection, изложбу посвећену маркама Северне и Јужне Америке, и колекционару Ферарију (Ferrari de La Renotiere). На изложби светских реткости посећиваоци ће моћи да виде и српски раритет из колекције Предрага Анђића

Сл. 27 Љубавна разгледница упућена из Војне поште Друге армије (ВП 222) 10. априла 1919. године за Београд (нечитљив датум на долазном поштанском жигу Београда).

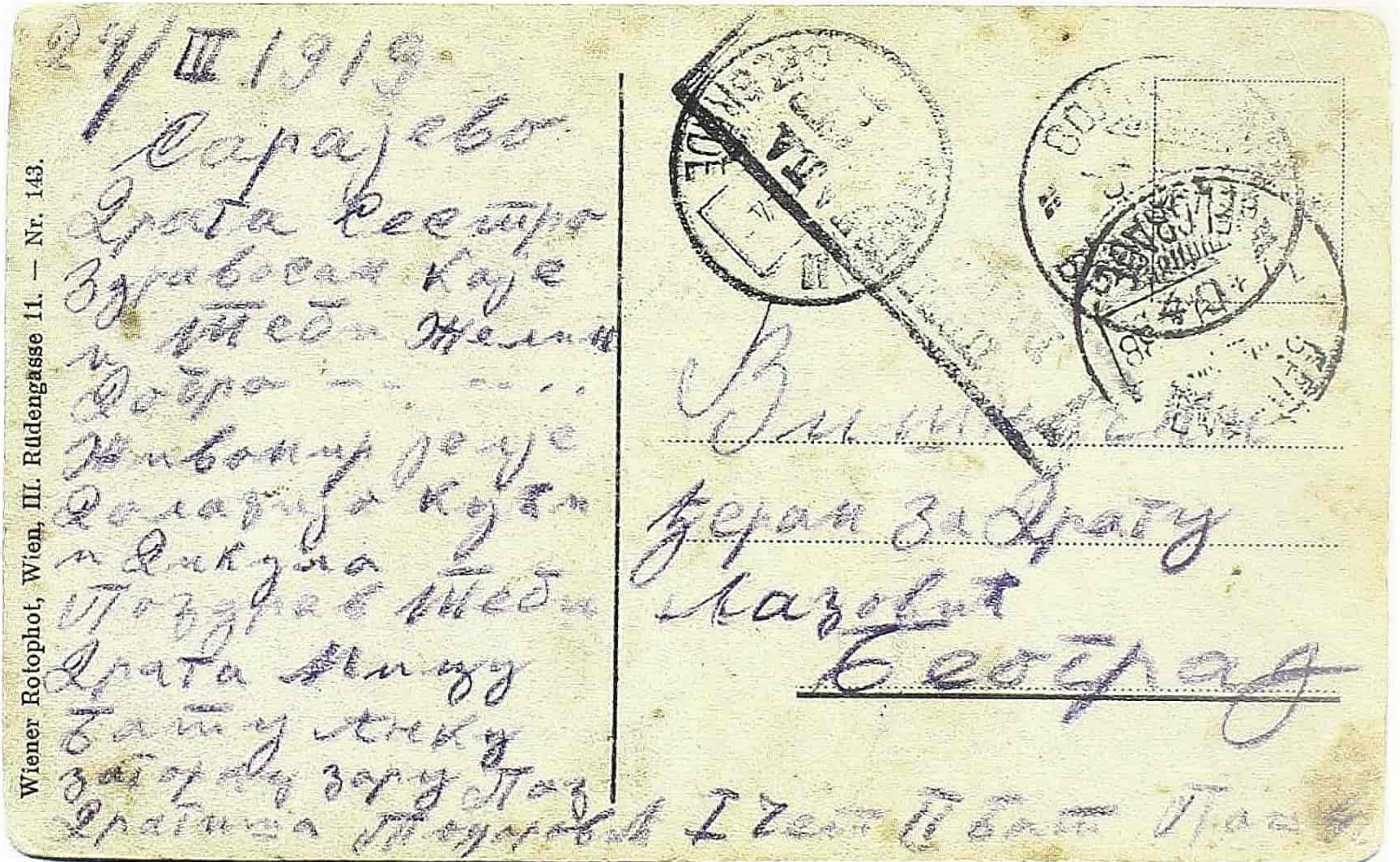

Према Вуковићу (25) жиг друге армије био је у употреби све до 1. септембра 1919. године у Сарајеву.

Сл. 28 Разгледница упућена од стране америчког или енглеског војника преко српске војне поште петанаестог пешадијског пука ВП 60 из Сарајева 14. новембра 1918. (25. новембра 1918 - податак са карте, по Грегоријанском календару), па затим преко ВП 76 (17. новембар) Тимочке дивизије (ВП 711 - нечитак датум) члану Америчког Црвеног крста у Водену (Грчка) па преупућена за Битољ (преко солунске поште ВП 333 - 12 .јануар 1919).

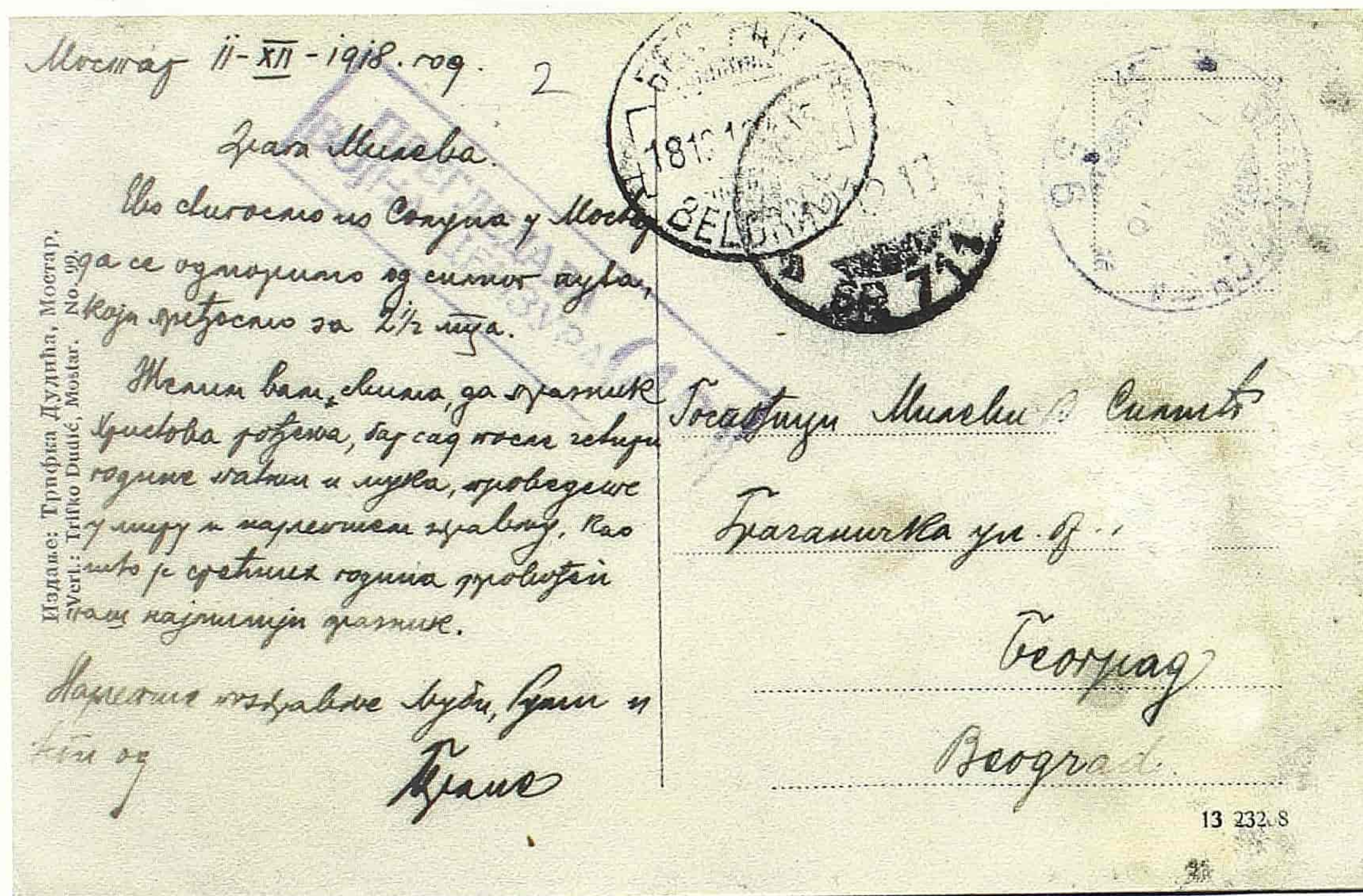
Према Вуковићу (25) жиг 15. Пешадијског пука ВП 60 био је у употреби до маја месеца 1919 .године у Босни и Херцеговини. Додатно види се да је у наведеном временском периоду 15. пешадијски пук био у Сарајеву.

Сл. 29 Љубавна разгледница упућена из Сарајева 24. марта 1919. године са разгледнице, јер је датум полазног жига војне поште 10. Пешадијског пука (ВП 40) нечитак, Два поштанска жига Београда - оба нечитког датума и београдска (солунска) цензура правоугаоног облика "7 ПРЕГЛЕДАЛА / ВОЈНА ЦЕНЗУРА".

Према Вуковићу жиг 10. пешадијског пука ВП 40 био је коришћен све до марта месеца 1919. године – без географске локације. Подаци са претходне слике указују на Сарајево.

Сл. 30 Разгледница Мостара упућена из Мостара 11. децембра 1918. године за Београд преко пуковске војне поште ВП 56 (14. Пешадијски пук) и војне поште Тимочке дивизије ВП 711. Долазни поштански жиг Београда и солунски цензурни жиг "ПРЕГЛЕДАЛА / ВОЈНА ЦЕНЗУРА (??)"

Према Вуковићу жиг 14. пешадијског пука ВП 56 био је у употреби до 5. маја 1919. године у Мостару.

Пратећи текст са разгледнице: "Ево стигосмо из Солуна у Мостар да се одморимо од силног пута који пређосмо за 2 !/2 месеца."

Део текста који описује кретање српских трупа нађен је у мемоарској грађи Тадије Пејовића (22).

"Наш батаљон и једна брдска батерија добију наређење да 12. новембра 1918. године, пређу у Босну преко Дрине код Бајине Баште. ....

По преласку Дрине код Бајине Баште, продужимо наступање: Сребреница – Милићи – Власеница – Хан Пијесак. Тај смо пут превалили пешице до 16. новембра 1918. године. Народ нас је одушевљено дочекивао и гостио.....

У Хан Пијеску смо се укрцали у воз са правцем кретања: Завидовић – Сарајево – Дубровник. Из Сарајева за Дубровник отпутовао сам напред као коначар батаљона и стигао у Дубровник 20. новембра 1918. године.

Тако сам ја био први српски војник који је са Солунског фронта стигао у Дубровник. Сутрадан, 21. новембра стигао је и мој батаљон."

Сл. 31 Разгледница ("Војничка карта" написано на врху карте) упућена 29. марта 1919. године из Дубровника за Београд (Пример правца кретања Друге армије). Нечитак жиг војне поште, пријемни поштански жиг Београда и жиг солунске цензуре "ПРЕГЛЕДАЛА / ВОЈНА ЦЕНЗУРА (40) љубичасте боје.

С обзиром да је број војне поште нечитак, једини податак је био да је карта стигла из Дубровника. Према Вуковићу 13. Пешадијски пук – жиг војне поште ВП 52 је коришћен у Дубровнику све до 6. маја 1919. године.

Сл. 32 Оновременска разгледница Дубровника (предња страна са претходне слике).

Сл. 33 Дописна карта српских ратника са жигом војне поште ВП 315

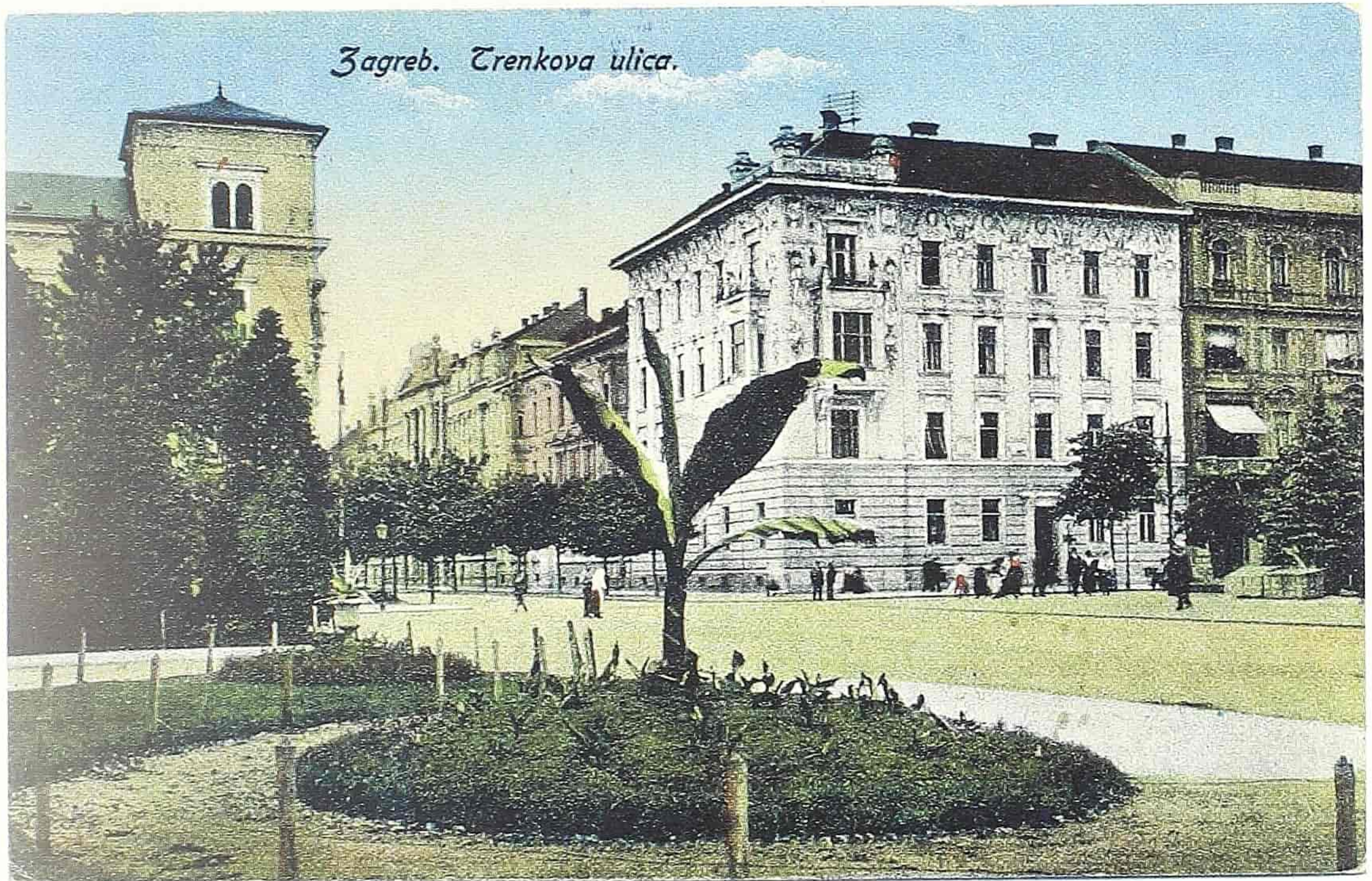
Карта српских ратника, издата на Крфу (штампарија Aspiuotis) упућена из Осијека 27. децембра 1918. године, поред мађарског поштанског жига Осијека жигосана жигом војне поште ВП 315 на дан 16. 12. 1918. ређе љубичасте боје за Шабац. Карта је цензурисана

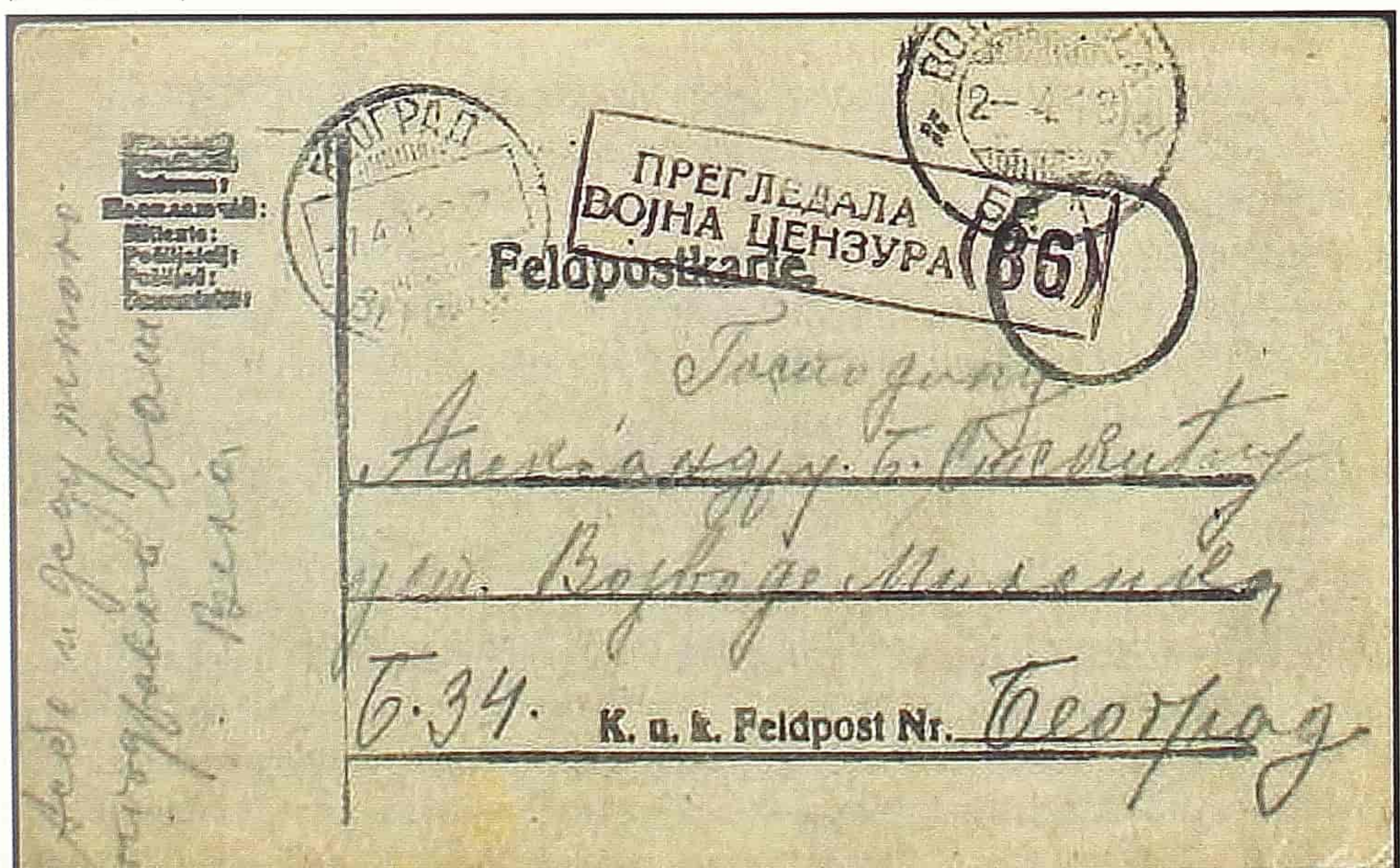

Сл. 35 Разгледница Загребача упућена из Загребача 20. јула 1919. године за Ниш. Жиг војне поште Дринске дивизије ВП 315 (тип 2) и долазни поштански жиг Ниша. Без жига војне цензуре!

Сл. 36 Предња страна разгледнице Загребача

Према Вуковићу жиг војне поште Дринске дивизије ВП 315 коришћен је до маја месеца 1919. у Словенији. ???

Сл. 37 Аустријска војничка поштанска карта упућена из Загреба 2. априла 1919. војном поштом ВП 16 (Четвртог пешадијског пука) за Београд. Карта је цензурисана жигом "ПРЕГЛЕДАЛА / ВОЈНА ЦЕНЗУРА (66)". Долазни поштански жиг Београда.

И поред чињенице да сви правци кретања српске војске нису обухваћени овим радом, јер нису нађени примери војне поште из Црне горе и Словеније, на пример, нема сумње да је војна пошта обављала своју функцију у потпуности. Овим се остварује могућност за допуне овог рада.

Литература

1. Ćorović V., Istorija Srba, Leo Commerce 2010, Beograd,
2. Jovičić Lj.A., Golgota i nada Srbije 1916-1918.godine, Savez potomaka ratnika Srbije od 1912-1920 godine, Centralni dom vojske Srbije, Beograd, 2009,
3. Radovanović M., Saveznici i Srbi u Velikom ratu (1916-1918) – Nemi svedoci, Beograd 2016,
4. https://sr.wikipedia.org/sr/Istorija_Vojvodine,
5. Anonimus: DRŽAVNOPRAVNI PROVIZORIJUM, http://www.znaci.net/00001/93_4.pdf
6. Sokolović S., Slobodan grad Baja, Filatelista br.258, avgust 2004,
7. Kunz W., Serbische Besetzung von Temesvar, ARGE Jugoslawien Nr.37, 1989,
8. H.Dietz H, Kobelbauer H., 'Die jugoslavische Postzensur von 1918 bis 1921,
9. Nedić M (63):
10. (http://adattar.vmmi.org/fejzetek/1421/03_doba_kraljevine_jugoslavije_1918-1941.pdf
11. (https://sr.wikipedia.org/sr/Istorija_Vojvodine,
12. Bajić S., Marke srpskog temišvarskog izdanja 1919, Filatelista br.215/216, oktobar 1919,
13. Višacki V., Vojne cenzure 1876-1945, Filatelista br.225/226, januar 1996,
14. Žuen I., Fransoa P., Skoplje, pa to je daleko! Balkan 1918, Udruženje đaka 1300 kaplara, Beograd, 1980,
15. <http://www.lokalpatrioti-rijeka.com/forum/viewtopic.php?f=49&t=1126&start=90>,
16. <http://www.novosti.rs/vesti/naslovna/reportaze/aktuelno.293.html:627939-Sto-zakrpa-seljaka-iz-Sumadije>,
17. Pejčić P, Apel srpskoj vojsci, večernje novosti,
18. http://www.novosti.rs/dodatni_sadržaj/clanci.119.html:280015-Apel-srpskoj-vojsci,
19. Bjelajac M., Vojska Kraljevine SHS 1918-1921, Narodna knjiga, Beograd, 1988,
20. <http://www.index.hr/forum/97/povijest/tema/322567/docek-srpske-vojske-1918.aspx>,
21. <https://www.mycity-military.com/Prvi-svetski-rat/Temisvar-posle-Prvog-svetskog-rata.html>,
22. https://sr.wikipedia.org/sr/Istorija_Vojvodine (,21).
23. Pejović T. "Moje uspomene i doživljaji 1892-1945", Beograd, 1992
24. Veljanović Z., Jugoslavija potreba ili zabluda, Ist.arh.Subotice
25. https://www.reddit.com/r/serbia/comments/33p4jf/rijeka_i_split_novembar_1918docek_srpske_vojske/
26. Vuković M., Serbian Military Postal System in Exile 1916-1918, Beograd, 2016

НОВЕ КЊИГЕ

Проф. др Милан Радовановић:

БУГАРСКА ОКУПАЦИЈА СРБИЈЕ У ВЕЛИКОМ РАТУ

(Поштанска историја), Београд 2017

"Бугарска је са нама!"

Немачка илустрована дописна карта којом се слави улазак Бугара у рат на страни сила Осовине. Репродукција са насловне страни књиге.

Пред читаоцима је нова књига проф. др Милана Радовановића, свакако једног од најплоднијих истраживача и писаца поштанске историје код нас. Овога пута на тему *Бугарска окупација Србије у Великом рату*. Драматичан период Бугарске окупације Србије 1915-1918, беспримерно суров, оставио је дубок траг на живот српског становништва на окупираној територији.

Значајан број мање познатих поштанских докумената приказан је и коментарисан у најновијој Радовановићевој књизи *Бугарска окупација Србије у Великом рату (Поштанска историја - Неми сведоци)*.

Радовановић анализира поштански употребљен материјал, у Србији под бугарском окупационом влашћу, до сада недовољно обрађен у српској поштанској историографији. Методолошки, овом материјалу приступа као прворазредном историјском извору за документовање овог периода поштанске историје Великог рата на тлу Србије. У књизи је добро одмерен однос текста и слике којој Радовановић поклања изузетну пажњу, оснажујући визуелним представама поједине догађаје.

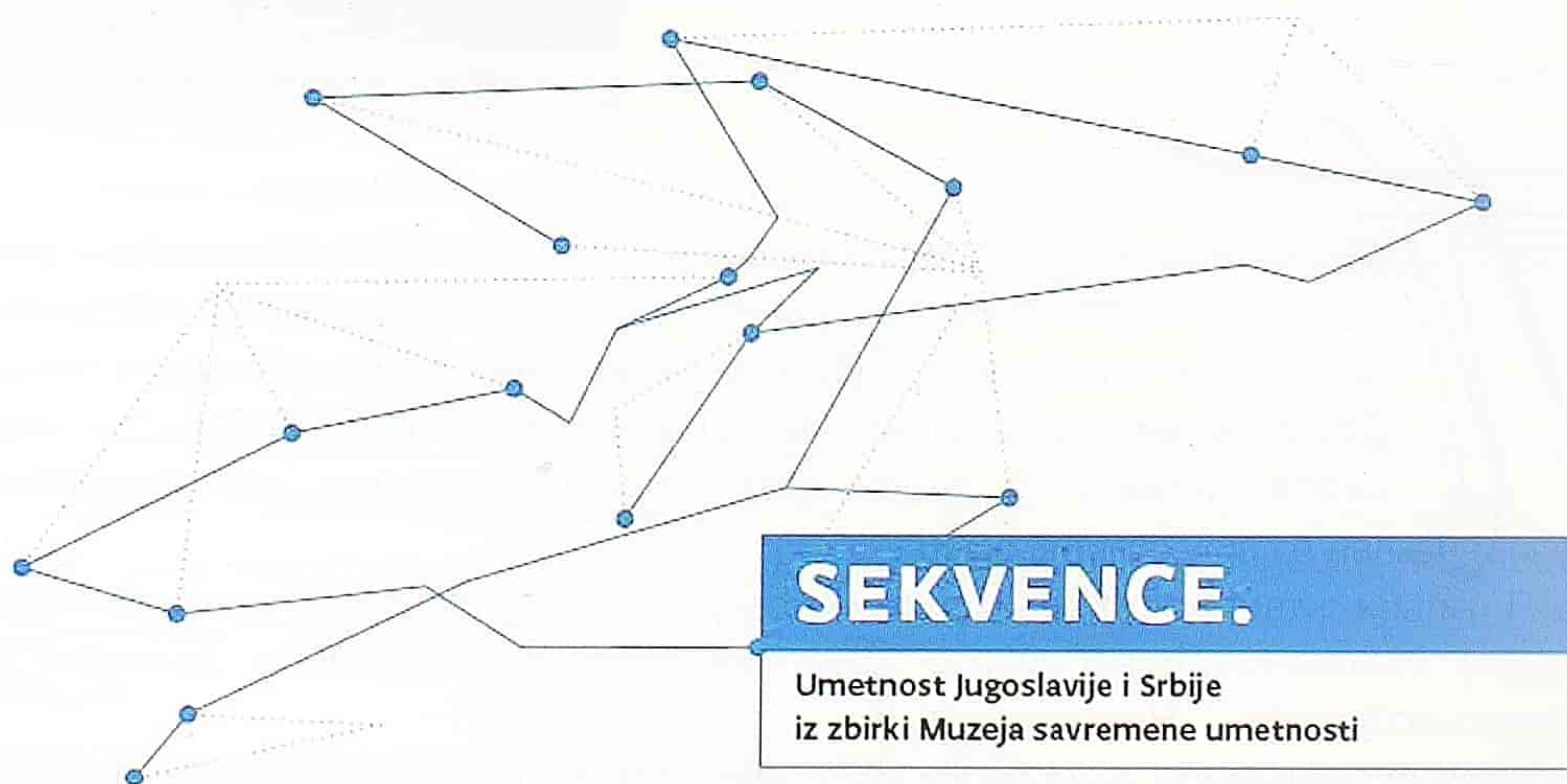

Подсетимо се да је Врховна команда аустроугарске војске прогласила Војно-генерални гувернман Србија 1. јануара 1916, док је формирање окупационе власти на територији целе Србије уследило у наредним месецима.

У пролеће 1916. године у састав Гувернмана укључени су окрузи Ужице, Чачак, Крушевац, Косовска Митровица, Нови Пазар и Пријеполје. Подела српске територије договорена је Софијским уговором из 1915, а прецизирана 1. априла 1916, споразумом о демаркационој линији између Аустроугарске и Бугарске. Елбасан, Ђаковица, Косовска Митровица, Александровац, Крушевац и десна обала Велике Мораве су остали на аустроугарској страни, а Призрен, Приштина, Прокупље и лева обала Велике Мораве на бугарској. Бугари су оформили две управне јединице: Војноинспекцијску област Морава, са седиштем у Нишу и Војноинспекцијску област Македонија, са седиштем у Скопљу.

Бугарски поштански систем уведен је на окупираној територији Србије у две војноинспекцијске области убрзо по запоседању ових области. У употребу су стављене бугарске поштанске вредноснице (марке, дописне карте, пакетске спроводнице, телеграфски бланкети и други материјал) и уведени месни поштански жигови на бугарском језику и поштанска цензура. Поштански систем на делу територије Србије под бугарском окупацијом Радовановић разматра са гледишта коришћења поштанских жигова, поштанских објеката, поштанских марака и пута поштанских пошиљака. На тај начин даје путоказ за наставак истраживања и филателистичку основу за формирање изложака поштанске историје на ову тему.

В. Бејовић

ДОКУМЕНТОМ НА ДОКУМЕНТ

UNIVERSAL
POSTAL
UNION

Annex 1 to letter 6680(DREM.CRI)1009
of 25 February 2016

Rules of the international reply coupon design competition

***

Article 13 Prize

The member country or territory whose design is selected by the jury will be awarded 10,000 of the new IRCs to be introduced in 2017.

Article 14 Results

The competition results will be published in *Union Postale* magazine and communicated to all participating countries.

Article 15 Copyright

The member country or territory and the author whose design is selected agree to assign all copyright and intellectual property rights to the International Bureau of the Universal Postal Union. In addition to the use of the design as the new international reply coupon's background, it may be reproduced in the press, in the form of a poster or in any other commercial or communications medium, subject to the authorization of the International Bureau.

Извод из Правила конкурса за дизајн међународног купона за одговор

ОБЈАШЊЕЊЕ СА КОМЕНТАРОМ

Од 2002. године Међународни биро УПУ издаје нови модел Међународног купона за одговор на почету сваког четворогодишњег радног циклуса Конгреса. Међународни биро задаје тему за нови дизајн и објављује међународни конкурс.

Дизајн новог купона, тзв. Истанбулски модел, интерпретира тему "Пошта и одрживи развој" ("Posts and sustainable development").

Земље чланице које желе да учествују (на конкурс, прим. В.Б.) позване су да промовишу такмичење међу уметницима у својој земљи и организују га на националном нивоу.

Пројект националног победника се затим шаље Извршном Бироу (у Берн).

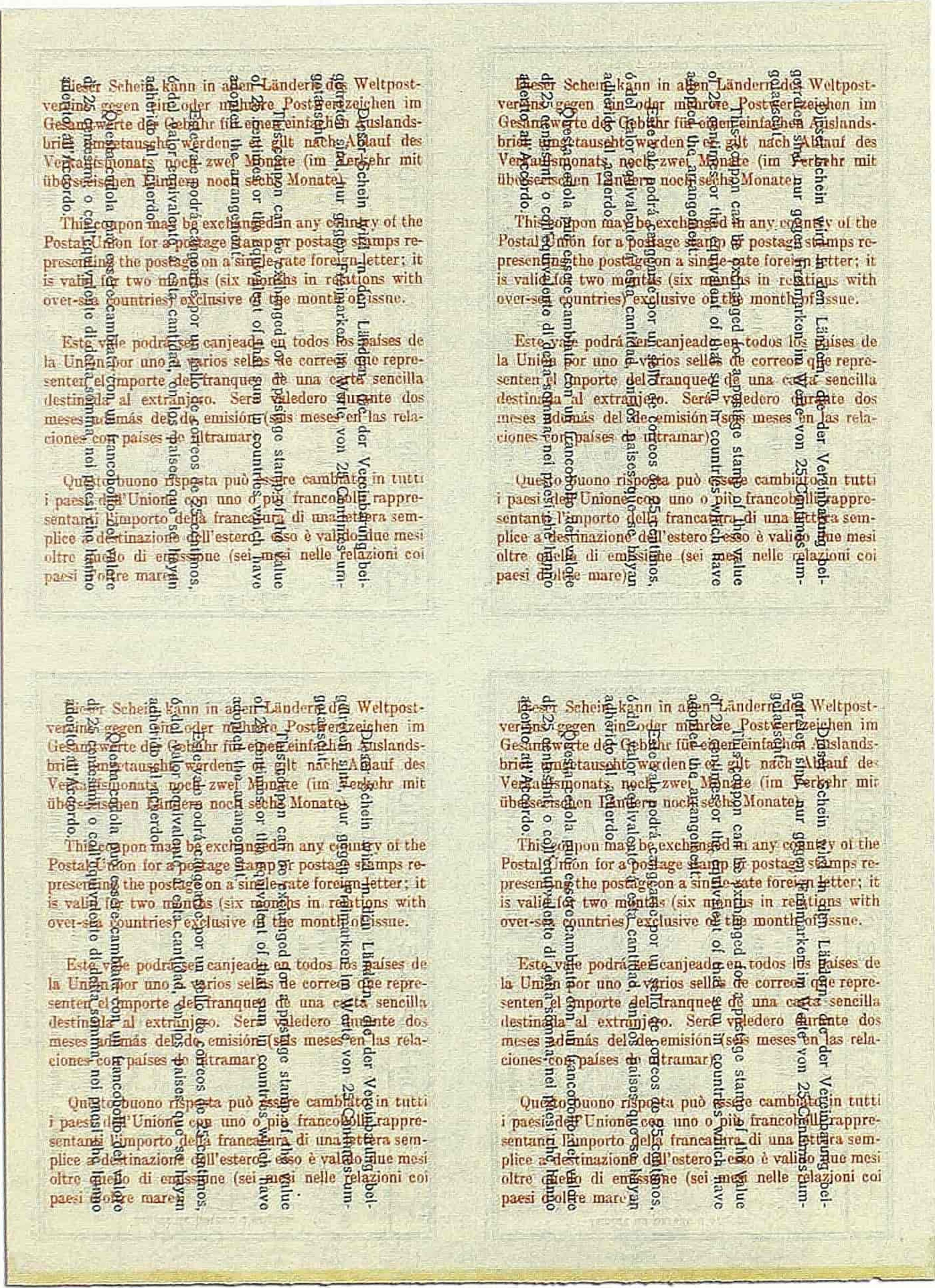
Победника проглашава жири састављен од шефова делегација свих земаља које присуствују Конгресу. Нови ИРЦ добија име по граду који је био домаћин конгреса УПУ.

Држава чланица чији је уметник победник конкурса за дизајн новог Међународног купона за одговор добија 10.000 ИРЦ-а бесплатно (члан 13. Правила Конкурса за дизајн Међународног купона за одговор).

И једна рачуница у вези са овим подацима: вредности 10.000 купона рачунамо по продајној цени од 170 динара за купон је 1.700.000 динара, или око 14.166 евра. Да подсетимо, да продајна цена, коју одређују заинтересоване управе, не може бити нижа од 0.74 DTS (SDR). Рачунамо по овој минималној цени купона, која се иначе примењује у међународном обрачуна, вредности награде у том швајцарском новцу је 7.400 DTS (SDR)

Design "Madrid" 1920 International Reply Coupon as block of four 4 Din Royaume des Serbes, Croates et Slovenes. Backside with red overprint in 4 languages. This block of International Reply Coupons belongs to the scarcest postal stationery and is a key item of any exhibition collection. The importance and real value is still very much underestimated - highlight of every postal stationery or country collection. This offer comes from the collection King Fuad - this block of four is probably unique in private hands.

(Из каталога аукцијске куће Кристиоф Гершнер)

ОПИС ДАТ ОД СТРАНЕ АУКЦИЈСКЕ КУЋЕ: - Дизајн "Мадрид" 1920 Међународни купон за одговор, блок од четири, 4 дин. Краљевина Срба, Хрвата и Словенаца. Полеђина са црвеним претиском на 4 језика. Овај објекат спада међу најређе поштанске целине и представља кључну позицију било које изложбене збирке. Важност и стварна вредност је и даље веома потцењена - кључни објекат за збирку поштанских целина или генералну збирку земље. Ова понуда потиче из колекције Краља Фуада - четверац је вероватно јединствен у приватним рукама.

КОМЕНТАР: на Конгресу УПУ у Мадриду 1920. године промењена је клаузула на Римском моделу Међународног купона за одговор. Уведено је временско ограничење које гласи: "вреди још два месеца (у односу са прекоморским земљама шест месеца) иза месеца у којем је издан". Према проф. Коху, како ћемо видети у наставку, овде се ради о новом типу Римског модела купона. Ова појединост примењена је на обрасцу купона у српском и француском тексту на предњој страни купона и вертикалном четворојезичком претиску црвеном бојом на полеђини купона.

This coupon is exchangeable in any country of the Union for a stamp or stamps representing the postage on a single-rate letter originating in that country for abroad. The exchange must, however, be made before the end

of the second month following the month of issue; this period is increased by four months in relations with oversea countries. The Detailed Regulations of the Convention settle the other conditions of this exchange and in particular the intervention of the International Bureau in manufacturing, supplying, and accounting for the coupons.

О овом типу купона (не о штампарској форми коју чине четири купона, прим. В.Б.) Koch, Prof. Dr. Paul-August у својој публикацији "Die Internationalen Antwortscheine von Jugoslawien, 1977", наводи следеће:

IAS Nr.1 [Type V] - März 1922

Rom-Muster wie bei IAS von Oesterreich Ö Nr.1.
 Vorderseite (in zweitem Druckgang eingedruckt):
 Erläuternder Text oben in serbokroatisch, unten in französisch, dazwischen Verkaufspreis. Am unteren Rand Landesname (in schmaler Grotesk)

Royaume des Serbes, Croates et Slovènes. Kraljevina Srba, Hrvata i Slovenaca.

Rückseite: erläuternder Text in deutsch, englisch, spanisch und italienisch, jeweils dreizeilig, in Quer-richtung rot überdrückt mit ergänzenden Angaben über die Gültigkeit des Scheines (je Sprache sechszellig, englisch fünfzeilig).

Wasserzeichen Form 1a wie Abbildung bei IAS Ö Nr.1.

Werteindruck 4 din.

This coupon may be exchanged in any country of the League of Nations for postage stamps representing the postage on a single-rate foreign letter; it is valid for two months (six months in relations with over-sea countries) exclusive of the month of issue.

Este vale podrá ser canjeado en todos los países de la Unión por un solo franco de correo de una sola senella destinada al extranjero. Será válido durante dos meses además del de emisión (seis meses en las relaciones con países de ultramar).

Questo buono risposta può essere cambiato in tutti i paesi dell'Unione con uno o più francobolli rappresentando l'importo della franchigia di un lettera semplice a destinazione dell'estero; esso è valido due mesi oltre quello di emissione (sei mesi nelle relazioni coi paesi d'oltre mare).

Детаљ из Коховог каталога "Међународни купони за одговор Југославије"

Модел Рим као код аустријског IRC број 1 (IAS Ö Nr. 1)
 Предња страна купона штампана је у две фазе. Горе је доштампан текст на српскохрватском језику, доле на француском, а између номинална вредност. На доњем делу је назив државе: Royem des Serves, Croates et Slovenes - Краљевина Срба, Хрвата и Словенаца. Полеђина: описни текст на немачком, енглеском, шпанском и италијанском, сваки у три линије, штампан попречно у црвеној боји, са додатним информацијама о периоду важности купона (сваки језик у шест линија, док је текст на енглеском у пет линија). Водознак је исти као и код аустријског IRC број 1 (IAS Ö Nr. 1). Вредност 4 динара.

ЗАКЉУЧАК: Реч је овом *ш*иу Римској моделу купона, а не о Магридском моделу. Распис број 59 показује када се овај тип Римског модела Међународног купона за одговор могао најраније наћи у продаји.

RASPIS BR. 59
KUPONI ZA ODGOVOR IZRAĐENI I MOGU SE
TREBOVATI

Saopštava se Direkciji, da su kuponi za odgovor (Coupons Reponse) izrađeni i da se mogu trebovati kod glavnog Depoa maraka pri Ministarstvu.

Prodajna je cena kupona za odgovor 4 din. Naređuje se Direkciji, da o ovome upozna svoje područne pošte.

Br. 6800. — Iz Poštanskog Odeljenja Ministarstva Pošta i Telegrafa, 22. februara 1922.

Распис Поштанског Одељења Министарства Пошта и Телеграфа објављен
У Поштанско-телеграфском Веснику 15. марта 1922.

(Приредио: В. Бејовић)

6. септембра 2017. Чешка пошта издала је марку са мотивом легендарној Плавој Маурицијус. Црвени и Плави Маурицијус су марке познате широј јавности. Само 12 примерака марака плаве верзије (2 џенија) и 14 примерака црвене верзије (1 џени) постоје у свету. Издање су на острву Маурицијус 20. септембра 1847. године, свака у количини од 500. Оригинали ће моћи да се виде на изложби PRAGA 2018.

ИЗЛОЖБА ФОТОГРАФИЈА И ДОКУМЕНАТА СРБИЈА И РУСИЈА У ВЕЛИКОМ РАТУ

Стручно вођење на изложби од стране аутора поставке Душана Бабца.

У крипти Храма Светог Саве у Београду (25-29. септембар) приређена је изложба фотографија и докумената Србија и Русија у Великом рату. Савезништво Србије и Русије у Првом светском рату приказано је кроз историјски преглед о војним везама и односима два братска народа, са циљем да се осветле неке мало познате чињенице из епохе, имена и лица њених актера у време обележавања стогодишњице од почетка Великог рата. Више од 250 фотографија и докумената приказано је у неколико целина: предисторија савезништва, руска војна помоћ Србији, руске експедиционе снаге на Солунском фронту, српске добровољачке дивизије у Русији, српски и југословенски пукови у Русији у време грађанског рата, Карађорђевићи и Романови.

Аутор поставке Душан Бабац открива корене српско-руских војних веза и сарадње који сежу у далеку 1806. годину, у време борбе да се Србија ослободи турске власти, те се настављају 1877. године када је Русија ушла у рат са Турцима па све до преломне 1914. године када је Србија у Русији нашла свог главног и природног савезника. - Ова тема је мало позната зато што је савезништво Србије и Русије у Великом рату комплексно и дубоко, али не треба заборавити да од 1945. доскоро није била популарна на обема странама, казао је на отварању Бабац.

Амбасадор Руске Федерације у Србији Александар Чепурин са великим интересовањем разгледа експонате на изложби

Испорука оружја и опреме

Без обзира на евидентни квалитет личног стрељачког наоружања српске војске које су сачињавале вишеметне системе маузер, квантитет маузерки (укупно 209.800 пушака и карабина 7 мм свих пет модела) није задовољавао стварне потребе ратног састава. Ситуација се показала критичном нарочито након Балканских и почетком Првог светског рата. Србија се за помоћ обратила Русији. Посланик у Санкт Петербургу Спалајковић је 31. јула 1914. године известио београд да је Русија одобрила кредит од шест милиона рубаља, за чију вредност је испоручено 120.000 трезљивејних (7,62 мм) пушака система „мосин–наган“ (Mosin–Nagant) М 1891–1910. Оружје је у земљу пристигло 1. августа исте године и од 30. августа до 5. септембра раздвојено Тимочкој дивизији 1. позива (непосредно пред форсирање Саве код Чешитије).

Поред пушака, Русија је Србији слала и други неопходан материјал. Прва два конвоја експедиције за посебне намене су стигла у Србију 21. октобра и 24. новембра 1914. Од најургентнијих ствари у Србију је било достављено 32.814 паковања пушчане муниције, и више топовске муниције – 24.000 граната од 75 мм, 4.000 од 80 мм, 6.000 од 120 мм, 1.000 од 152 мм и др. Касније су ове испоруке на изричите молбе М. Пашића и војних власти (преко руског војног агента пуковника Артамонова) биле настављене све до јесени 1915, када је дошло до повлачења српске војске, па и руских инжењеријских, минерских и санитетских одреда из Србије.

Пријем руских пушака у арсеналу у Крагујевцу.

Српски редов Живадин
Димитријевић, наоружан руском
пушком мосин – наган.

Ретка документарна
фотографија: „Пријем
руских пушака у арсеналу
у Крагујевцу“, приказана је
на овом пануу.

Српски војници, браниоци Београда, снимљени на Ауди
Центру са руским пушката мосин – наган.

Српски војници после преласка Албаније, наоружани
руским пушкатама.

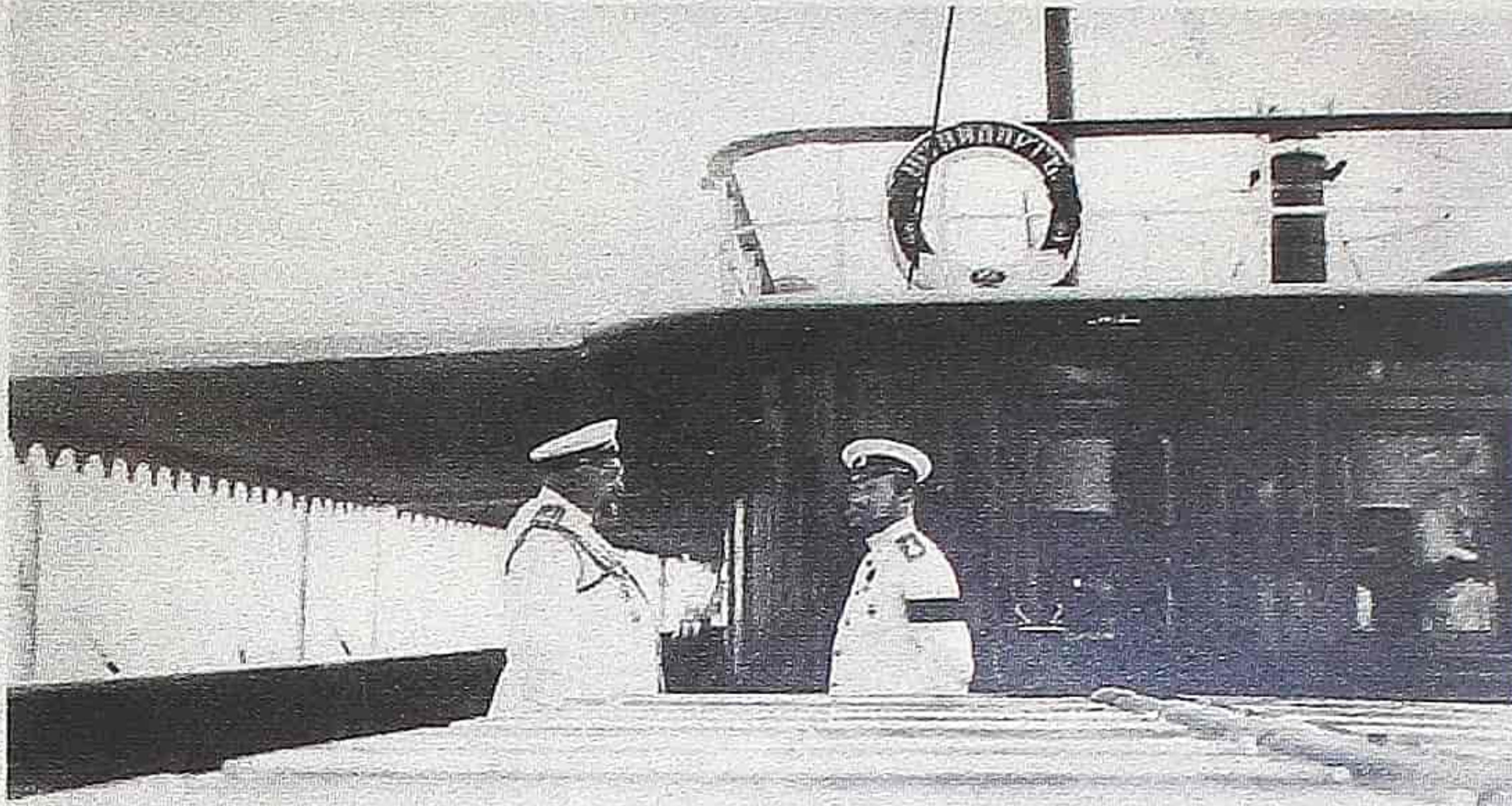

Одеса, 10. мај 1916. године,
Српски војници постројени
на железничкој станици

Експедиција за посебне намене на Дунаву

У лето 1914. формирана је Експедиција за посебне намене на Дунаву, на чије чело је именован командант првог ранга и царски флигел ађутант, Михаил Михайлович Веселкин. Претходница руског Минерског одреда под командом поручника корвете В. Григоренка наоружана торпедима и минама стигла је у Србију 25. августа 1914. Касније је команду преузео поручник фрегате Волковицки. Руски минери су минирањем реке, а и коришћењем торпеда спречавали активно деловање аустријских монитора код Београда. Минерски одред се бавио постављањем минских препрека код Прахова и Ђердапа, ради спречавања продора аустријских бродова у доњи ток Дунава, са циљем да се прекине веза између Србије и Русије. У току 1915. минерски одред је наставио са постављањем минских препрека које су оштетиле још неколико аустријских бродова. Све до дефинитивног пада Србије, аустријска ратна флотила није успела да продре у доњи ток Дунава и веза између луке Прахова у Србији и луке Рени у Русији је функционисала беспрекорно.

М.М. Веселкин и цар Николај II, обојица флигел-ађутанти у чину морнаричког капетана првог ранга, на палуби царске јахте „Штандарт“.

Капетан првог ранга М.М. Веселкин, коме је поверена Експедиција за посебне намене на Дунаву.

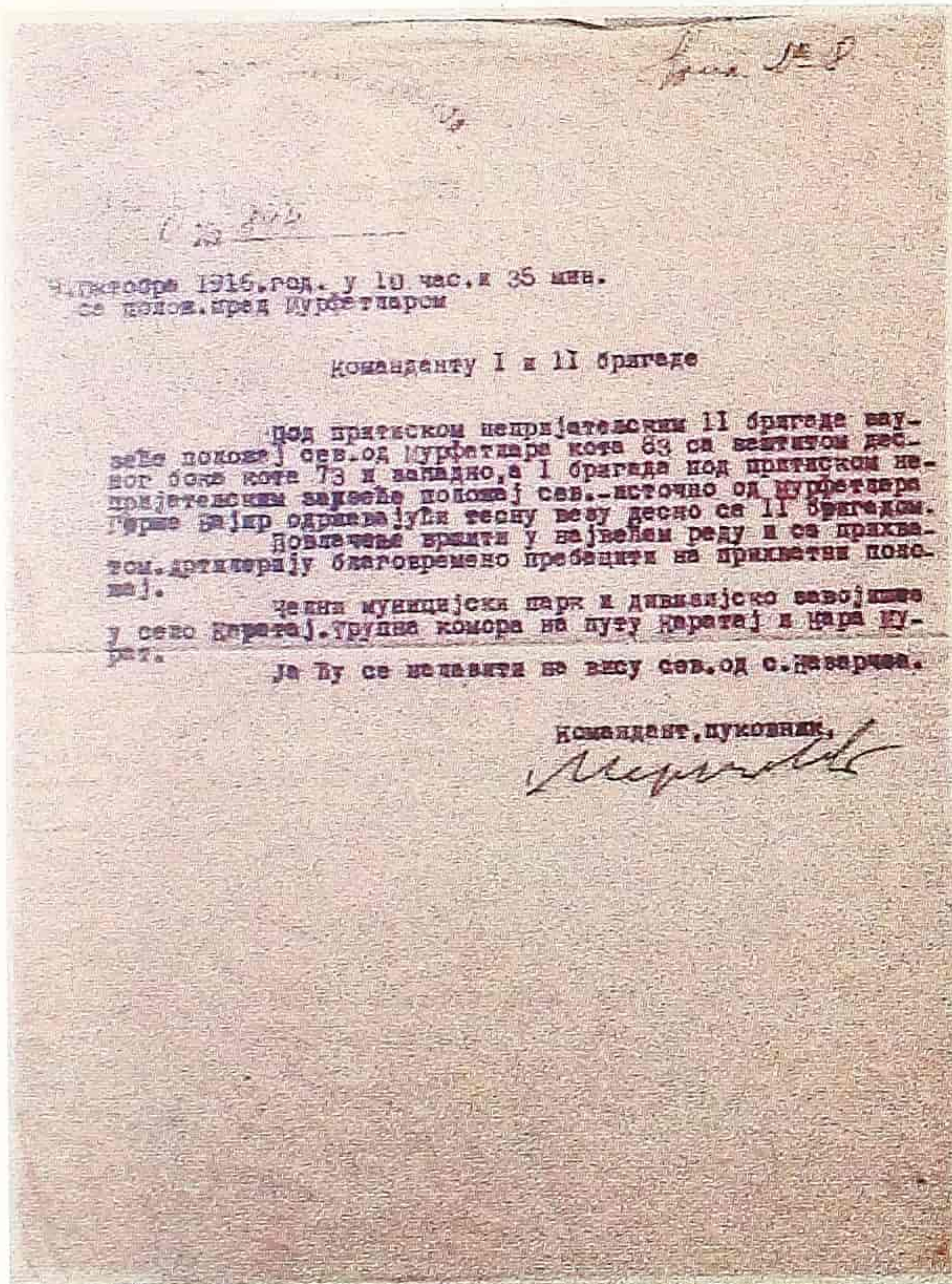
Командант одбране Београда, генерал Михаило Живковић, морнарички поручник руског минерског одреда Григоренко (лево) и Волковицки (десно) са српским и руским официрима.

Поручник Волковицки са руским артиљерцима и морнарима, српским официром и свештеником.

ДОКУМЕНТ СА ИЗЛОЖБЕ

НАРЕДБА

9. октобра 1916. године у 10 час. и 35 мин.
са положаја пред Мурфатларом

Команданту I и II бригаде

Под притиском непријатељским II бригада заузеће положај сев. од Мурфатлара кота 83 са заштитом десног бока кота 73 и западно, а I бригада под притиском непријатељским заузеће положај сев. - источно од Мурфатлара (...) Бајир одржавајући тесну везу десно са II бригадом.

Повлачење вршити у највећем реду и са прихватом. Артиљерију благовремено пребацити на прихватни положај.

Челни муницијски парк и дивизијско завојиште у село Каратај. Трупна комора на путу Каратај и Кара Мурат.

Ја ћу се налазити на вису сев. од с Назарчеа.

Командант, пуковник

Меричис
(Пойиис)

МЕЂУНАРОДНИ БИРО НАГРАЂУЈЕ ПОБЕДНИЧКО РЕШЕЊЕ

Од 2002. године Међународни биро УПУ издаје нови Међународни купон за одговор на почетку сваког четворогодишњег радног циклуса Конгреса. Међународни биро поставља тему за нови дизајн и расписује међународни конкурс.

Земље чланице које желе да учествују позване су да промовишу такмичење међу уметницима у својој земљи и организују га на националном нивоу. Пројекти националних победника се затим шаљу Извршном Бироу (у Берн). Победника проглашава жири састављен од шефова делегација свих земаља које присуствују Конгресу. Нови ИРЦ добија име по граду који је био домаћин конгреса УПУ.

Држава чланица чији је уметник победник конкурса за дизајн новог Међународног купона за одговор добија 10.000 ИРЦ-а бесплатно.

И једна рачуница у вези са овим последњим податком: вредност 10.000 купона рачунато по продајној цени од 170 динара за купон је 1.700.000 динара, или око 14.166 евра. Да подсетимо, да продајна цена, коју одређују заинтересоване управе, не може бити нижа од 0.74 DTS (SDR). Рачунато по овој минималној цени купона, која се иначе примењује у међународном обрачуна, вредност награде у том поштанском новцу је 7.400 DTS (SDR)

Дизајн курсирајућег купона (Истанбулски модел) интерпретира тему "Пошта и одрживи развој" ("Posts and sustainable development").

1

Министарство Грађевина
Коштанско Канцеларско Одељење.

К. К. Бр. 2514.

6. октобра 1918. г.

Београд.

Министарство Унутрашњих дела
Солун.

Господин Минисав Китировић поштар, који је био са службом у Каланику, изјавио је на саслушању код комесара овога одељења, да је све књиге и рачуне каланичке поште, — телеграф. станице оставио код своје жене Јулије, која се по дознању налази у Београду.

Одељење код Министарства, да им се буде ослободило Београд од неархијатства, изда наређење царавини града Београда, да пронађе и њу Јулију Минисав Китировића поштара, која је била као телеграф. станица у Каланику, саслуша је овако: шта јој је мушк оставио и све државне ствари оне одузме и изнесе ово Одељење, које ће по својој (криминал) надлежности даће пошту-
тити.

По наредби

Министар

Одељења

Мин. В. Бруковић

Београд

Министарство Унутрашњих дела

Бр. 8000

11. октобра 1918. год.

У Солуну

Министара Грађевина

Врши дужности начелника

Гов. М. Тобановић.

Пријави вароши Београда

Како и законима конституцијом и
извршавај

По наредби

Министара Унутрашњих дела

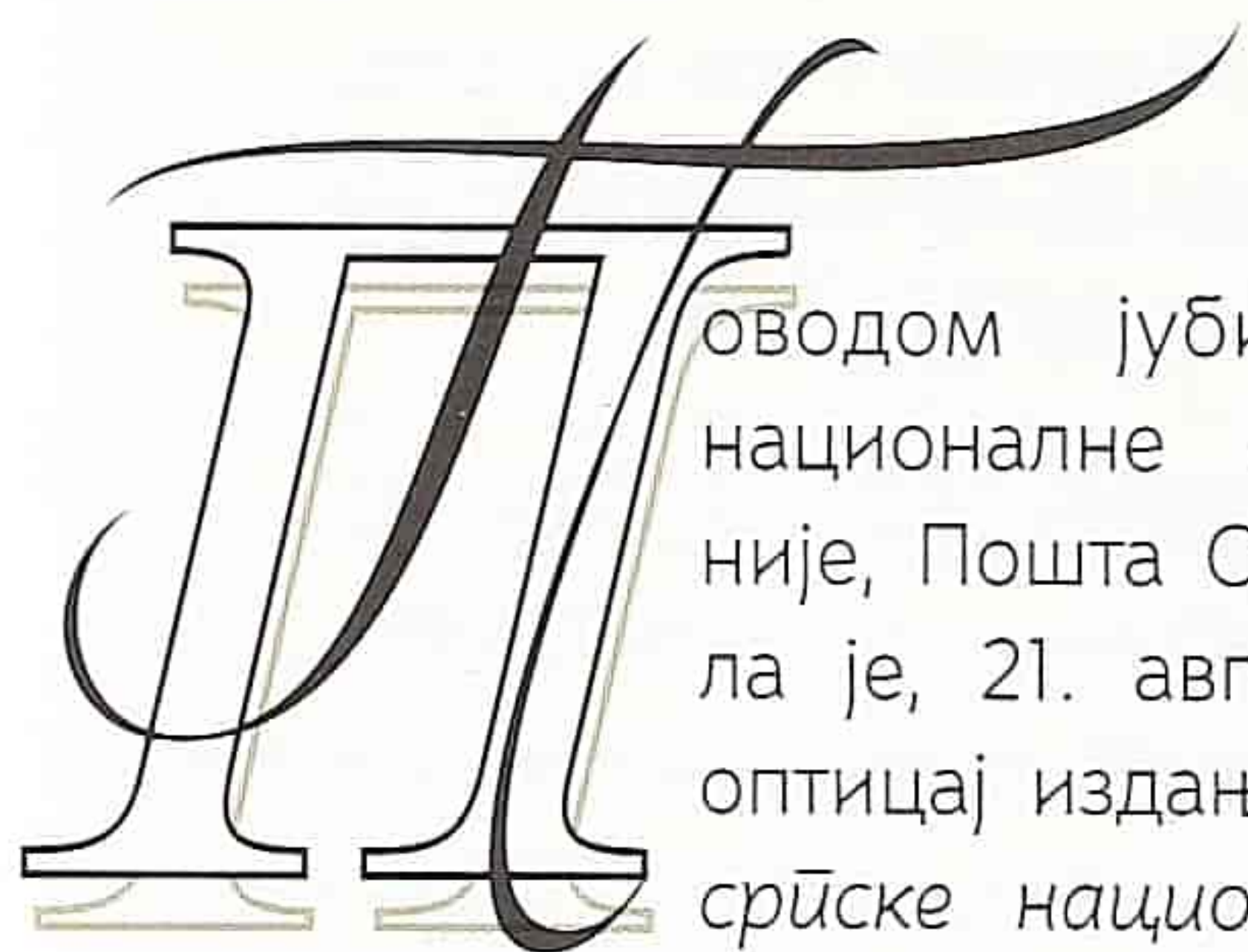
Начелника окр.

Рад. М. Филатовић.

НОВЕ МАРКЕ ПОШТЕ СРБИЈЕ

90 ГОДИНА СРПСКЕ НАЦИОНАЛНЕ АВИО-КОМПАНИЈЕ

Поводом јубилеја наше националне авио-компаније, Пошта Србије пустила је, 21. августа 2017, у оптицај издање 90 година српске националне авио-компаније. Уметничка обрада марке номинале 23 динара дело је Надежде Скочајић, академског графичара, креатора марака Поште Србије. Техником вишебојног офсета издање је штампано у Заводу за израду новчаница, у хоризонталним табачићима од десет марака, нумерисано, у тиражу од 50.000, а жиг првога дана за ово издање носи датум 21. август 2017. године, назив издања и поштански број 11101. Издање прати и FDC коверат. Марка у част Ер Србије приказује детаљ модерног авиона који се успиње – репни део авиона у бојама наше националне заставе са знаком Ер Србије.

Национална авио-компанија наше земље свој живот почела је 17. јуна 1927. године, као прво југословенско акционарско предузеће за цивилни и ваздушни саобраћај, АД Аеројуг. Била је то десета по реду авио-компанија у Европи и 21. у свету, а данас је осма најстарија активна авио-компанија у свету. Прва комерцијална линија коју је ова авио-компанија имала била је на релацији Београд – Загреб.

Након прекида ваздушног саобраћаја током Другог светског рата, 1. априла 1947. у новој држави формиран је Југословенски

аеропренос (ЈАТ), који 2003. године мења име у Jat Airways, а од 2013. године, након потписивања уговора о стратешком партнерству Владе Републике Србије, националне ваздухопловне компаније Уједињених Арапских Емирата Еџихад ервејз и Јат ервејза, почиње нова ера у развоју нашег националног авио-превозника, који данас већ лети и планира летове до укупно 42 дестинације у Европи, на Медитерану, Блиском истоку и Северној Америци, како у путничком тако и у теретном саобраћају. Током четири године стратешког партнерства са Еџихад ервејзом, компанија Ер Србија забележила је више важних постигнућа, укључујући и поновно покретање летова за Њујорк након 24 године и увођење у флоту првог широког трубног авиона ербас А330, што је резултирало проглашавањем Ер Србије за лидера на тржишту авио-компанија за 2017. од стране водећег глобалног медија за збивања у авио-компанијама широм света, часописа Air Transport World (ATW).

ЉУБИЧЕВСКЕ КОЊИЧКЕ ИГРЕ

Први јесењи месец у 2017. донео је два нова пригодна издања поштанских марака, од којих је прво у оптицај пуштено 1. септембра. Реч је од пригодне марке у част 54. Љубичевских коњичких игара, номинале 70 динара. Тираж издања је 45.000, техника штампе вишебојни офсет, а марка је штампана у вертикалним табачићима од десет марака нумерисано, у ЗИН-у у Београду. Ликовно решење за ово издање

дело је мр Бобана Савића, креатора марака Поште Србије, који је за реализацију овог издања добио стручну сарадњу Сандре Шарчевић и Јелене Вуказић из Туристичке организације Града Пожаревца који је домаћин ове манифестације. Издање прати и FDC коверат, а жиг првога дана носи датум 1. септембар 2017. године, назив издања и поштански број 11101. Марка приказује детаљ са такмичења у прескакању препона, што је једна од дисциплина Љубичевских игара. Осим такмичења у прескакању препона и класичних коњичких дисциплина, галопских и касачких трка, на програму Љубичева су и даљинско јахање (ендјуранс), волтижовање деце, изложбе коња и трка запрега, а ова манифестација има и јединствено такмичење у свету – Љубичевски вишебој. У овом такмичењу, витезови на коњима се надмећу у пет традиционалних дисциплина: гађање топузом, стрелом, копљем, сеча сабљом и курирско јахање.

У свакој од ових дисциплина, такмичари освајају бодове, а посебан судијски жири за победника проглашава такмичара са највише освојених бодова. Њему припада титула Витеза Љубичева, црвени витешки плашт и витешка сабља.

РАДОСТ ЕВРОПЕ

Традиционално пригодно издање посвећено једној од највећих и најстаријих манифестација дечјег стваралаштва – *Радости Европе*, објављено је 29. септембра 2017. Манифестација *Радости Европе* установљена је 1969. поводом Светског дана детета, а од 1998. године део манифестације *Радости Европе* чини и Међународни ликовни конкурс „Радост Европе”, који је такмичарског карактера. Временом је конкурс прерастао границе Европе, објединивши децу и младе из целог света, а Дечји културни центар Београд, организатор манифестације *Радости Европе*, добио је на

тај начин богат фондус ликовних радова који носе у себи непроцењиве ликовне вредности из разноврсних културних средина. На наградном ликовном конкурс у награђују се радови деце узраста од четири до осамнаест година у пет старосних категорија, а најбољи дечји радови своје место налазе и на пригодној поштанској марки *Радости Европе*. Ове године, мотив на марки номинале 70 динара је цртеж Угљеше Миленковића (11 година, Србија). Марка издања *Радости Европе* штампана је техником вишебојног офсета у Заводу за израду новчаница у Београду, у тиражу од 25.000 у нумерисаним табачићима од осам марака са седам вињета, за које су узети цртежи Хуи Ка Чиденга (6 год, Кина),

Мирсини Нане (11 год, Грчка), Ченакеша Сватија (14 год, Индија), Даниел Гурке (7 год, Словачка), Раксе Чанпосри (9 год, Тајланд), Неде Бошеве (6 год, Бугарска) и Јане Бугарски (11 год, Србија). Графичка обрада издања дело је Јакше Влаховића, академског графичара, креатора марака Поште Србије, уз стручну сарадњу Лидије Сеничар, уреднице ликовног конкурса Дечјег културног центра. Издање прати и FDC коверат, за који је као мотив узет цртеж аутора Лее Буто (7 година, Тајван), а жиг првога дана носи датум 29. септембар 2017. године, назив издања и поштански број 11101.

БОЖИЋ

Традиционално пригодно издање Божић, ове године је према Програму у оптицај пуштено 2. октобра. Реч је о две марке, номинала 23 и 74 динара, које су штампане техником вишебојног офсета, у табацима од по 25 комада, у тиражу од 215.000 за марку номинале 23 динара, односно 100.000 за марку номинале 74 динара. Табак номинале 74 динара је нумерисан. Аутор ликовног решења за ово издање је Мирослав Николић, креатор марака Поште Србије, који је на два маркама приказао традиционална обележја најрадоснијег хришћанског празника. Ово издање прати и FDC коверат са пригодним мотивима, а жиг првога

дана носи датум 2. октобар 2017. године, назив издања и поштански број 11101. Божић је један од најзначајнијих хришћан-

ских празника, заједнички празник свих православних и католичких верника, а разлика је само у датуму када се он слави. Православци га славе 7. јануара, а католици 25. децембра, али је његова порука истоветна – порука мира и љубави.

800 ГОДИНА ОД КРУНИСАЊА СТЕФАНА ПРВОВЕНЧАНОГ ЗА КРАЉА

Пригодна марка којом се обележава један од најзначајнијих историјских тренутака у стварању српске државе, осам векова од крунисања Стефана Првовенчаног за краља, објављена је 6. октобра. Марка, номинале 23 динара, штампана је техником вишебојног офсета у нумерисаним табацима од 23 марке са две вињете у другом и четвртоступцу табака, у тиражу од 25.000 у Заводу за израду новчаница и кованог новца у Београду. Као мотив на марки приказан је портрет Стефана Првовенчаног, краља, детаљ са фреске која се налази у манастиру Студеница у припрати краља Радослава (1234. г.), док је за мотив на првој вињети у табак унет фрагмент живописа са улазне куле манастира Студеница, настао 1208/9. године, који приказује Стефана Првовенчаног као великог жупана. Овај фрагмент изложен је у ризници манастира Студенице. Мотив на другој вињети је прстен Стефана Првовенчаног, XI – XII век,

који се такође чува у студеничкој ризници. Марку у част крунисања Стефана Првовенчаног прати и FDC коверат и максимум карта, на којој је такође приказан део живописа са улазне куле манастира Студеница. Стручну сарадњу у реализацији овог издања пружила је Радмила Петронијевић, виши кустос Музеја Српске православне цркве у Београду, а марку је графички обрадила Надежда Скочајић, академски графичар, креатор марака Поште Србије. Жиг првога дана носи датум 6. октобар, назив издања и поштански број 11101. Стефан Првовенчани (око 1165-1228), српски велики жупан 1196-1217, краљ 1217-1228, први је крунисани владар династије Немањића. По жељи свога оца, великог жупана Стефана Немање, родоначелника династије Немањића и творца српске државе, Стефан је 1196. наследио престо, а за краља је крунисан 1217. Након крунисања, Стефан се потписивао као „Стефан, по милости Божјој венчани краљ и самодржац све Српске Земље и Поморја“. Као први од Немањића који је добио краљевски венац, назван је „првовенчани краљ“, а из тог описа изведено је и име под

којим је данас познат – Првовенчани. Самосталност Србије употпуњена је када је никејски патријарх 1219. године дао аутокефалност Српској цркви, а Сава (Растко) Немањић, млађи Стефанов брат, посвећен за првог српског архиепископа. Манастир Жича, који је основао Стефан Првовенчани 1207. године, постао је

прво седиште Српске архиепископије, а у њему су се крунисали потоњи краљеви и устоличавали архиепископи. Стефану Првовенчаном припада и значајно

место у формирању српске средњовековне књижевности. Написао је *Житије светог Симеона* (1216), биографско дело о животу и подвизима свога оца Стефана Немање, као и неколико повеља које се одликују посебним наративним стилем. Пред крај живота примио је монашки постриг и узео име Симон, а на чело државе је дошао његов најстарији син Радослав.

ДАН МАРКЕ

Пригодно издање Дан марке, које је Пошта Србије ове године у оптицај пустила 9. октобра, на Светски дан поште, ове године за тему има *Међународни купон за одговор* (МКО). Овај купон уведен је у поштански саобраћај 1907. године, на основу одлуке 6. конгреса Светског поштанског савеза одржаног у Риму 1906. године, као начин да људи из различитих земаља шаљу повратну пошту једни другима.

Рани купони носили су штампано име државе порекла, са поруком с предње стране која се појављује на језику који се односи на државу издавања. Пошто

су настали пре увођења авионске поште, најранији купони могли су бити откупљени за марке за франкирање обичног писма упућеног у страну земљу.

На купонима новог дизајна, почев од 1. јануара 2002. године, штампа се порука на седам језика (немачком, енглеском, арапском, кинеском, шпанском и руском на полеђини и француском на предњој страни): „Овај купон се може заменити у било којој земљи Светског поштанског савеза за једну или више поштанских марака које представљају минималну поштарину за приоритетно писмо или нерегистровано писмо послато авионом у страну државу.“

Међународни купони за одговор сакупљају се као занимљиви објекти поштанских цели-

на и поштанске историје. Први Међународни купон за одговор српског порекла издат је 1. јуна 1917. године. Дизајн првог МКО садржи алегоријски приказ женске фигуре која доставља пошту из једног дела света у други. Овај купон је штампан од стране V. Benziger & Co. A. G. Ајнзиделн, Швајцарска. Номинална вредност ове марке је 23 динара, штампана је техником вишебојног офсета у штампарији „Форум“ у Новом Саду, у тиражу од 25.000 у шалтерским табацима од 25 марака, нумерисано. Графичка обрада марке дело је Анамари Бањац, академске сликарке, креаторке марака Поште Србије, а стручну сарадњу у реализацији овог издања пружио је Војислав Беговић. Издање прати и FDC коверат а жиг првога дана носи датум 9. октобар 2017, назив издања и поштански број 11101.

Према Програму издања пригодних поштанских марака за текућу годину, до краја 2017. биће објављена пригодна издања *Умешности*, 1. новембра, и *Дечја марка*, 9. новембра. Опширније о овим издањима у наредном броју часописа „Филателиста“.

ЈАВНО ПРЕДУЗЕЋЕ „ПОШТА СРБИЈЕ“
РЈ „СРБИЈАМАРКА“

Палмотићева 2, 11000 Београд, Србија
Тел +381-11-30 63 260; Fax +381-11-36 41 855
rjsrbijamarka@jp.ptt.rs; contact@ptt.rs;
www.posta.rs

ПРОДАВНИЦА „ФИЛАТЕЛИЈА“

Таковска 7, Београд; Тел + 381-11-33 43 248

Филателистички шалтер у Главној пошти
Таковска 2, Београд, Тел + 381-11-32 10 135

PUBLIC ENTERPRISE "POST OF SERBIA"
WU „SRBIJAMARKA“

Palmotićeve 2, 11000 Belgrade, Serbia
Tel +381-11-30 63 260; Fax +381-11-36 41 855
rjsrbijamarka@jp.ptt.rs; contact@ptt.rs;
www.posta.rs

"PHILATELY" SHOP

Takovska 7, Belgrade; Tel + 381-11-33 43 248

Philatelic Window at the Main Post Office
Takovska 2, Belgrade, Tel + 381-11-32 10 135

издања пригодних поштанских марака за 2017. годину

Ред. број	Датум	Назив издања	Број марака	Шалт. табак	Номинала РСД	Тираж	Приг. коверат	Макс. карта
1.	27. 1.	Лунарни хороскоп – Година петла	2	25	23.00 74.00	175 000 65 000	1	
2.	7. 2.	Васкрс	2	25	23.00 74.00	215 000 100 000	1	
3.	21. 2.	100. годишњица Топличког устанка	1	25	23.00	25 000	1	
4.	14. 3.	25. годишњица оснивања Организације за црноморску економску сарадњу (BSEC)	1	25	74.00	50 000	1	
5.	16. 3.	Заштићене животињске врсте	4	20	23.00 46.00 50.00 70.00	65 000 65 000 65 000 65 000	2	
6.	27. 3.	Великани српског глумишта	8	8	23,00 x 8	25 000 x 8	4	
7.	10. 4.	Наука	2	10	23.00 46.00	25 000 25 000	2	
8.	13. 4.	Градови Србије	3	8	70,00 x 3	50 000 x 3	3	3
9.	19. 4.	150 година од предаје кључева града Београда кнезу Михаилу Обреновићу	1	Блок	100.00	20 000	1	
10.	21. 4.	Београдски маратон	1	25	23.00	45 000	1	
11.	27. 4.	Флора	4	20	23.00 46.00 50.00 70.00	45 000 45 000 45 000 45 000	2	
12.	28. 4.	125 година Српске књижевне задруге	1	24	23.00	25 000	1	
13.	9. 5.	Европа – Тврђаве	2	8	69.00 100.00	65 000 45 000	1	
14.	19. 5.	Музејски експонати	4	20	23.00 46.00 50.00 70.00	25 000 25 000 25 000 25 000	2	
15.	1. 6.	Европска заштита природе	2	8	50.00 74.00	45 000 45 000	1	
16.	5. 6.	180 година од успостављања званичних дипломатских односа Велике Британије и Србије	1	8	74.00	25 000	1	
17.	21. 8.	90 година српске националне авио-компаније	1	10	23.00	50 000	1	
18.	1. 9.	Љубичевске коњичке игре	1	10	70.00	45 000	1	
19.	29. 9.	Радост Европе	1	8	70.00	25 000	1	
20.	2. 10.	Божић	2	25	23.00 74.00	215 000 100 000	1	
21.	6. 10.	800 година од крунисања Стефана Првовенчаног за краља	1	23	23.00	25 000	1	1
22.	9. 10.	Дан марке	1	25	23.00	25 000	1	
23.	1. 11.	Уметност	6	Карнет	23,00 x 6	15 000	3	
24.	9. 11.	Дечја марка	4	16	23,00 x 4	25 000 x 4	2	

УКУПНО: 56 МАРАКА

Документи

Савез филателиста Србије
Управни одбор
Београд, 20. 09. 2017.

ЗАПИСНИК

VIII седнице Управног одбора Савеза филателиста Србије
одржане 20. 09. 2017. године.

Осма седница Управног одбора СФС одржана је 20. септембра 2017. године, са почетком у 14 ч. у просторијама "Генех апартмана", Владимира Поповића 8, Нови Београд.

Седници су присуствовали следећи чланови УО СФС:

- Александар Боричић
- Предраг Антић
- Слободан Меанџија
- Зоран Степановић
- Никола Љубичић
- Драгош Петровић (делегиран од стране председника СФВ, који је био оправдано спречен да присуствује седници).

Седницу је отворио г. Александар Боричић, констатујући да седници присуствује довољан број чланова УО, тако да може пуноправно одлучивати и доносити одлуке. У наставку излагања је поздравио присутне и предложио следећи дневни ред:

1. Усвајање дневног реда
2. Усвајање записника са предходне седнице
3. Наставак сарадње са "Поштом Србије"
4. Даље издавање часописа "Филателиста"
5. Питања у вези рада Савета атестатора
6. Предлог за одржавање филателистичке изложбе поводом 100 година стварања Југославије (понуда Музеја историје Југославије)
7. Предстојеће изложбе под ФИП и ФЕПА патронатом
8. Извештај о променама у Друштву новосадских филателиста
9. Текућа питања

Ad 1 Ad 2

По првој и другој тачки дневног реда није било дискусије, тако да у обе једногласно усвојене.

Ad 3

Досадашња сарадња са "Поштом Србије" је донела делимично задовољавајуће резултате, али не треба губити наду и одустати на пола пута. За сада смо задовољни и захвални што је Пошта подржала редовно излажење стручног часописа СФС, али настављамо сарадњу с молбом за новчану помоћ, неопходну за даљи рад и опстанак Савеза, као и излажење часописа у наредној години.

Поменуто је да смо, на жалост, пропустили велики јубилеј у прошлој години услед недостатка средстава, 150 година од издања прве српске марке, мада га можемо обележити и наредне године, заједно са годишњицом завршетка Великог рата и годишњицом СФС.

С тим у вези треба обновити разговоре са Поштом, како инсистирањем на непосредним разговорима тако и упућивањем писмених дописа. За ово су задужени Предраг Антић и Слободан Меанџија.

Ad 4

Констатовано је да часопис "Филателиста" редовно излази и да је квалитетан, као и да благовремено треба обавити разговор са одговорним људима из Поште о наставку сарадње и помоћи коју Пошта пружа.

Ad 5

Напоменуто је да Савет атестатора има мали број чланова и да је старосна структура неповољна. Тако дугогодишњи члан Миодраг Мрђа пуни 80 година, па му по Правилнику о атестирању престаје чланство у СА. Други члан СА је близу те границе. У том случају СА би се смањио на три члана, па се предлаже да се старосна граница на неки начин продужи као и да се укључе млађи атестатори који би прошли редовну процедуру у наредном периоду (Милић, Вујовић, Петровић).

Ad 6

Никола Љубичић је обавестио присутне да смо добили понуду од Музеја историје Југославије да заједно са њима организујемо Филателистичку изложбу поводом 100 година од настанка Југославије, а у склопу разних изложби посвећених истом јубилеју. С тим у вези треба ступити у контакт са Поштом. Изложба би имала међународни карактер и обухватала би период од 1918 до 2003 године. О термину и времену трајања поменуте изложбе могли би се накнадно договорити, тај датум би могао да буде 1. децембар, дан стварања државе СХС.

ОДЛУКА

Прихвата се предлог Музеја историје Југославије и задужује Никола Љубичић и Слободан Меанџија да упуте допис директору Музеја и ступе у контакт ради непосредног договора око организације изложбе.

Ad 7

Присутни су упознати са изложбама које ће се одржати у наредном периоду.

Ad 8

Поводом промена у Друштву новосадских филателиста и молбе новоизабраног председника Светислава Јелића, да замени досадашњег члана УО СФС, иначе представника тог друштва Рељу Поповића, УО је размотрио све чињенице и донео следећу

ОДЛУКУ

Досадашњи члан УО СФС Реља Поповић замењује се новим чланом Светиславом Јелићем који може присуствовати седницама УО СФС, са пуним правом гласа у доношењу одлука и правом одлучивања.

Ово чланство биће верификовано на следећој седници изборне Скупштине СФС.

Образложење: Како је на седници Изборне Скупштине Друштва новосадских филателиста, одржаној 15. 04. 2017. дошло до одређених промена у раду друштва, између осталог и промене председника, а на основу писмене сагласности Реље Поповића да не буде више члан УО СФС, донета је наведена одлука.

Ad 9

Поводом слабог интересовања већине наших излагача за учествовање на међународним изложбама, најчешће ради високе котизације, а у непосредној вези са строгим критеријумима око броја наших учесника, што је повезано са бројем наших евидентираних излагача, ради добијања комесарских привилегија, УО доноси:

ОДЛУКУ

Моле се излагачи који нису пријављивали своје излошке на некој међународној изложби 5 и више година, да то учине на изложбама које ће се одржати у току 2018. године на којима је предвиђено учествовање нашег Савеза. У противном бићемо принуђени да их избришемо из списка излагача СФС.

Седница је завршила рад у 16 ч.

Записничар,
Слободан Меанџија

Председник,
Александар Боричић

54. Apatinske ribarske večeri

ŠESTA
MEĐUNARODNA
FILATELISTIČKA
IZLOŽBA

VIŠENAMENSKA SALA OSNOVNE ŠKOLE
"ŽARKO ZRENJANIN" Apatin

„RIBARŠKE VEČERI 2017.”
06. 07. - 09. 07. 2017.

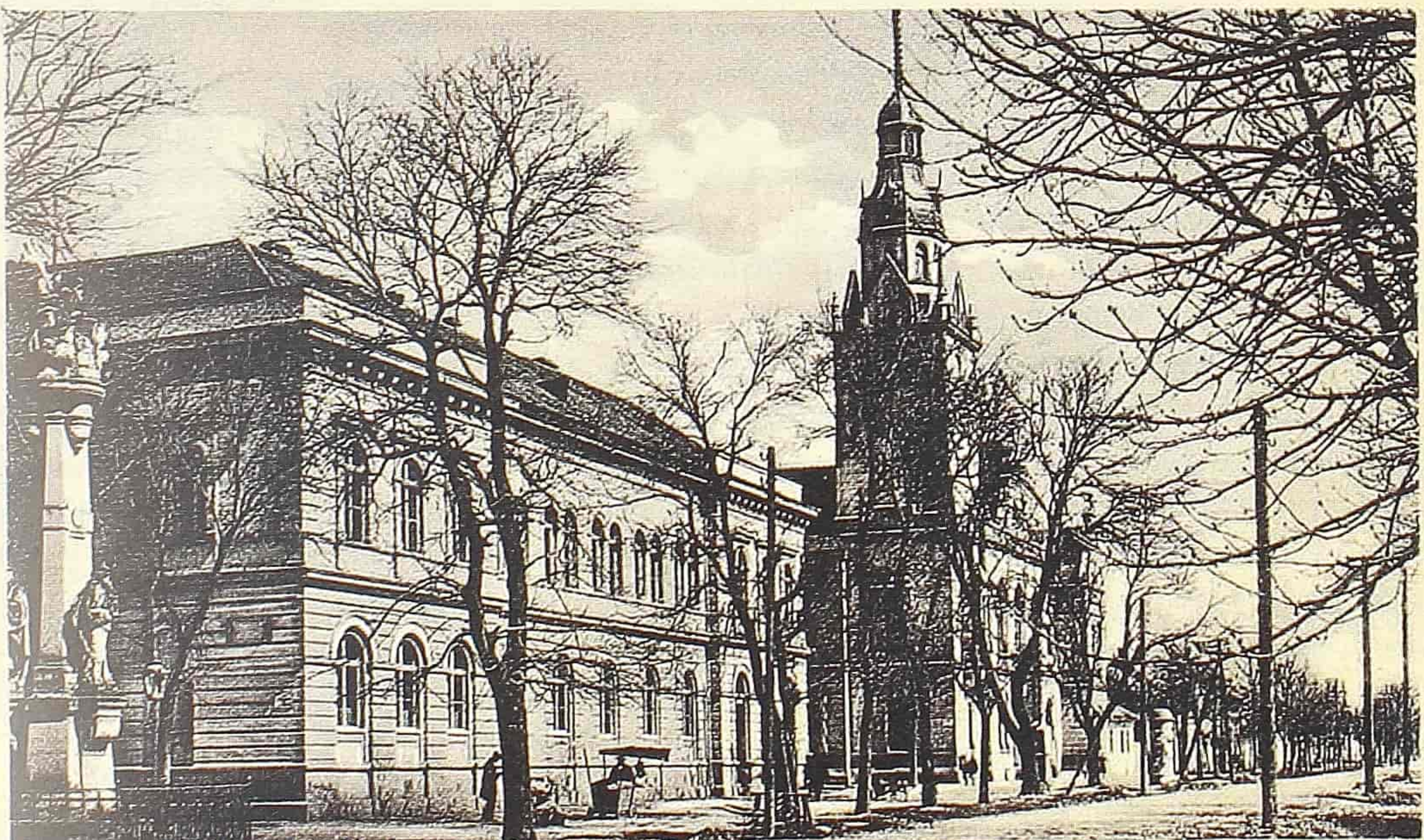
Традиција да Међународне филателистичке изложбе буду неизоставан сегмент у оквиру културног дела најзначајније туристичке манифестације Апатина, "Апатинских рибарских вечери" и ове године је успешно настављена. Ова значајна филателистичка мани-фестација, VI Међународна филателистичка изложба, реали-зована у периоду од 6 до 9. јула 2017. године, била је прилика да апатинска публика види значајне филателистичке збирке, међу којима су и добитнице награда на најпрестижнијим изложбама у Србији, као и иностранству. У простору ОШ "Жарко Зрењанин", односно у вишенаменској сали, своје филателистичке експонате су поред филателиста из Србије представили и филателисти из Републике Словачке и Републике Српске.

Том приликом, бројна публика је има-ла прилику да се упозна са збиркама 24 излагача. Да би се један овакав пројекат успешно реализовао, највеће заслуге припадају председнику Удружења филателиста Апатин, Жељку Поповићу, који је и овог пута испољио њему својствену агилност и упорност.

На самом почетку ове филателистичке манифестације, присутне је са значајем овог догађаја упознала Весна Милановић Симићић, да би након тога биле подељене од стране директора Туристичке организације Апатин, г. Данијела Ајдука, захвалнице представницима локалне самоуправе, као и другим заслужним појединцима и филателистима.

Apatin. Gradjanska škola i općinska kuća
Bürgerschule und Gemeindehaus

И овог пута, у оквиру међународне филателистичке изложбе, била је промовисана персонализована поштанска марка, пригодан коверат и пригодан жиг.

Персонализована поштанска марка у горњој зони има мотив који представља панораму града, гледајући из дунавске перспективе, са три архитектонска репера града Апатина захваљујући којима је апатински урбанизам препознатљив и на много ширем простору. Ове три најпрепознатљивије градске вертикале чест су мотив бројних разгледница и инспирација бројних ликовних уметника, од тренутка њихове изградње. Тако се, гледајући, сдесна на лево, налази представа апатинске римокатоличке цркве Успења Маријиног, православног Храма Сабор Светих Апостола и зграда СО Апатин. Изнад ове панораме налази се текстуални део, дат у два хоризонтална реда, који нас информише који је спортски клуб у питању, као и са годином његовог оснивања и издавања марке. У доњој зони, односно, у првом плану марке, представљен је кајак четварац (К-4), оријентисан на десно (низводно) са четири кајакаша. Леви горњи угао марке је резервисан за знак Кајак клуба „Панонија“ Апатин. У доњем хоризонталном пољу које се пружа целом дужином марке, налази се текстуални део са именом државе у којој је марка издата (Србија) на ћириличном писму и српском језику, латиничном писму и енглеском језику (Serbia) и годином штампања испод тога, док је у наставку дата нумеричка ознака која дефинише номиналну вредност марке - 23 РСД. Персонализована поштанска марка је штампана у тиражу од 1.025 примерака.

54. апатинске рибарске вечери
6 – 9. јул 2017.

Пригодан коверат на левој, доњој површини има представљен мотив апатинске Марине са знаком апатинског кајак клуба „Панонија“, док је изнад тога постављен ћирилични текст који нам пружа информацију о којој је туристичкој манифестацији реч (54. Апатинске рибарске вечери) и период њеног трајања (06-09. јул 2017.). Пригодан коверат је израђен у тиражу од 300 примерака.

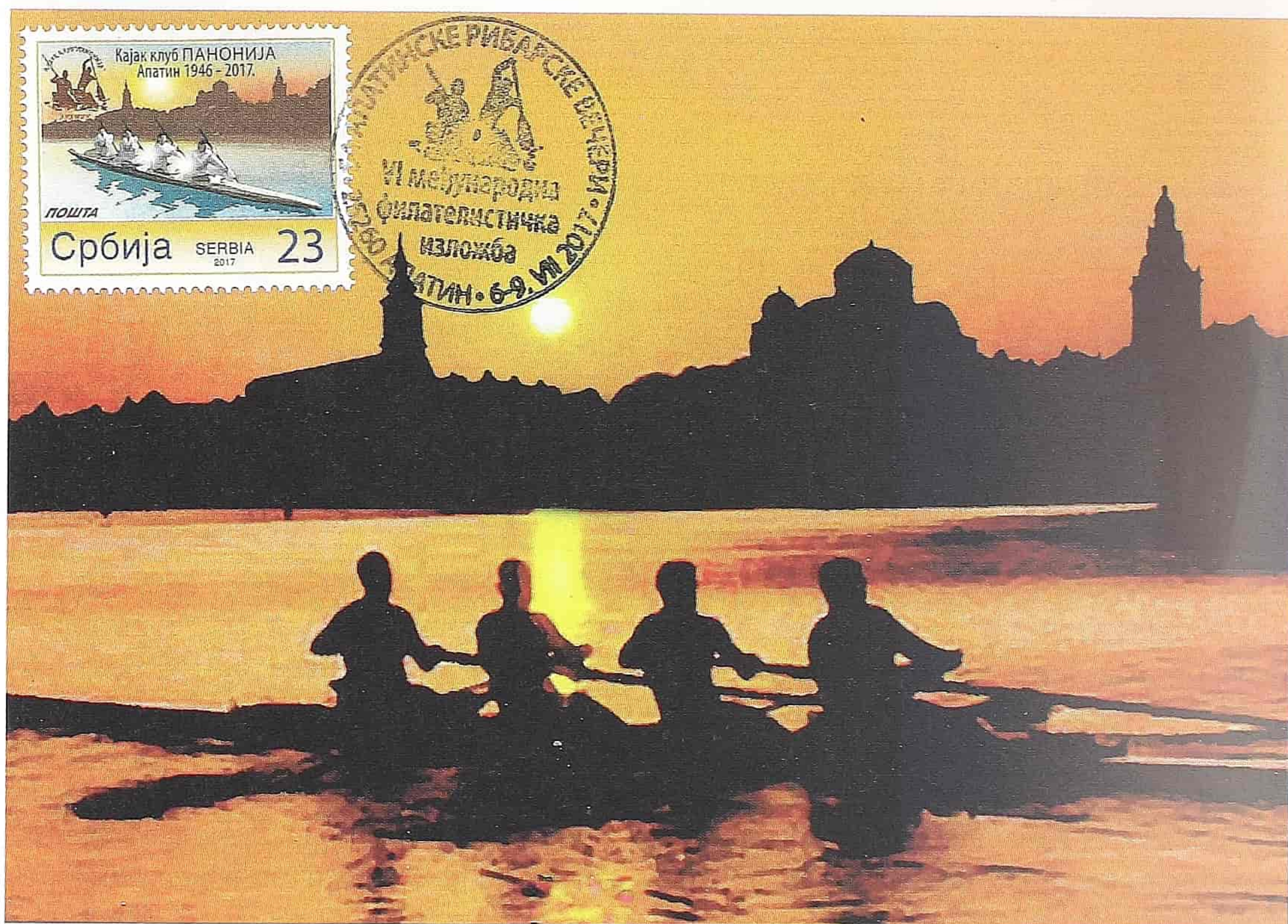
Уз персонализовану поштанску марку и пригодан коверат, израђен је и пригодан жиг, који је, као и у претходном случају, усклађен са поводом издавања персонализоване поштанске марке. Централно поље пригодног жига подељено је у две зоне. У горњој зони представљени су кајакаш (лево) и кануиста (десно). Доња зона је резервисана за ћирилични текстуални део, дат у три хоризонтална реда, који нас прецизно информише о којој је филателистичкој изложби реч. Уз горњу ивицу пригодног жига пружа се текст о овој значајној апатинској туристичкој манифестацији, док се уз доњу ивицу даје податак о поштанском броју и граду, као и датуму одржавања овог туристичког догађаја.

Као и у претходном случају, аутор који је успешно реализовао овај креативни задатак је академски графичар, Јакша Влаховић, члан дизајнерског тима "Србијамарке".

Томислав Шимуновић

***

Персонализована поштанска марка је ексклузивна услуга Поште која Вам омогућава да креирате своју личну марку, било да је реч о физичком или правном лицу, ради маркетиншке активности, обележавања значајних јубилеја и догађаја или личне промоције.

Персонализоване поштанске марке штампају се на специјалном папиру, са свим елементима поштанске марке – номинална вредност за писмо масе до 20 г, назив земље и зупчање.

Користи се за плаћање поштарине за писмоносне услуге у унутрашњем поштанском саобраћају, а писма се могу предати на шалтерима свих пошта или убацивањем у поштански сандучић.

Мотив коју желите да буде на персонализованој поштанској марки мора бити у складу са: Законом о оглашавању; Законом о јавном информисању; Законом о заштити конкуренције; Законом о заштити података о личности.

ЈАН РИБАРСКИ - РИБКО
(18. 4. 1954 - 8. 9. 2017)

Рођен је у Бачком Петровцу где је завршио основну школу и школу за КВ раднике. Запослио се у штампарији и у својој струци је остао до последњег дана живота. Као филателиста - омладинац учествовао је на омладинским изложбама. Године 1975. је био међу оснивачима Филателистичког друштва "Бачки Петровац". Ипак, живот га је одвео на другу страну. У потрази за бољим условима за своју породицу, отишао је у Израел где је провео 15 година. Носталгија, али и вера у бољитак у свом родном месту су разлог његовог повратка 2004. године. Одмах се активно укључује у рад Друштва које успоставља одличну сарадњу са Савезом филателиста Војводине али и међународну сарадњу са Савезом словачких филателиста. Један је од организатора Међународних филателистичких изложби у Бачком Петровцу као и филателистичких берзи. Најзаслужнији је за издавање пригодних издања, жигова и коверата. Сарађивао је и са СФВ у издању персонализоване марке "50 година деловања СФВ".

Као излагач, учествовао је са својим експонатима на међународним изложбама у Словенији, Мађарској, Словачкој, Грчкој и Румунији. Познат је по својим збиркама максимум карата. Аутор је више од 60 пригодних жигова и коверата.

До задњег дана је обављао функцију потпредседника Друштва филателиста "Бачки Петровац". Умро је 8. септембра ове године после кратке, тешке болести.

САДРЖАЈ

Уводник.....	1
Душко ЈАКИЋ и Војислав БЕГОВИЋ, Писма граничне страже (avisos piquet) Земунском војном комунитету.....	3
Александар КРСТИЋ, Нова, до сада неоткривена грешка на целини Србије.....	11
Зоран СТЕПАНОВИЋ, Велика реткост авионске поште Краљевине Југославије.....	14
Проф. др Милан РАДОВАНОВИЋ, Српска војна пошта после ослобођења Србије 1918.....	18
Нове књиге.....	49
Изложба фотографија и докумената "Србија и Русија у Великом рату".....	57
Нове марке "Поште Србије".....	67
Документа.....	70
VI Међународна филателистичка изложба у Апатину.....	74

*Документи на IV корици објављујемо
љубазношћу ĩ. Небојше Дракулића*

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд
656385

ФИЛАТЕЛИСТА: Filatelistas часопис Савеза филателиста Србије / Одговорни
уредник В. Д. Ћорђе Радичевић. – Год., бр. 1 (1949)-.

Београд: Савез филателиста Србије, 1949-. – 23 cm

ISSN 0430-4063 = ФИЛАТЕЛИСТА

(Београд)

COBISS.SR-ID 16523778

Bugarska okupacija Srbije u Velikom ratu (Poštanska istorija)

Nemi svedoci

Prof. dr Milan Radovanović

Beograd
2017

Два ова „Аманетна Книга“ Шумадијског
Пешадијског Пукла III. потпуца, која се односи
на обвезу иста (36) тридесет и шест дуго зна-
чених страница, тврди:

ШТАБ
БРУГЕ АРМИЈЕ
Б. Бр. 26463.

22. јуна 1918. год.
Војвода.

Уштедимо II. Фом.
Н. агит. див. Ју. Ко
Јован Д